

SLOVO

Z BRITSKEJ KOLUMBIE

*Ľepšie začať jednu sviečku
ako preklínať temnotu*

Photo: www.rabbisacks.org

**Hroby Cyrila
a Metoda**

str. 4

21. august 1968

str. 11

Emil Zátopek

str. 12

Klobúky vo vetre

str. 26

Moskovskí Slováci

str. 32

Odišla si milovaná

Milá Mária,

ubehlo niekoľko týždňov od chvíle, keď si prešla dverami večnosti a ja by som Ti dnes chcela napísať list, ktorý už fyzicky doručený nebude, ale viem, že jeho obsah poznáš.

Neviem, či si presne pamätáš, ako sme sa zoznámili. Aj keď sme obe žili ďaleko od rodnej domoviny, v rovnakom kanadskom meste, predsa len sme sa dlhú dobu nemali možnosť poznať. Vancouver je pekné mesto, ale aj poriadne veľké, a tak nie je zriedkavosťou, že vzdialenosť medzi Slovákmi v rámci veľkého Vancouveru je aj 50-60 kilometrov. A tak to bolo aj s nami. Av-

šak vynálezy dnešnej doby nám umožňujú spoznať a skontaktovať sa okamžite. Nech žije facebook, aspoň v tomto prípade určite :-).

Internet mi poskytol prvú informáciu o Tebe. Ty si už mala za sebou náročnú liečbu, avšak tá zabrala len na určitý čas. Hľadala si všetky možné spôsoby, ako byť so svojimi najbližšími čo najdlhšie. A práve preto sa spustila aj kampaň, v rámci ktorej sa Ti ľudia snažili finančne pomôcť a podporiť alternatívne druhy liečby, ktoré tu nie sú hrazené zdravotnými poisťovňami. V tomto čase bolo organizovaných niekoľko podporných aktivít určených na

Tvoju liečbu. Vďaka nim sme sa mohli aj osobne stretnúť a nadviazať osobný kontakt. Ako mama viem pochopiť, aké ťažké musí byť pozeráť sa na deti a cítiť neistotu, čo s nimi bude. Ten pocit si prežívala denne, počas svojej dlhej choroby, a neúnavne, do posledných chvíľ, si bojovala a skúšala čokoľvek, čo by Ti umožnilo predĺžiť si čas strávený na Zemi.

Tento svet učí človeka byť nezávislým. Učí nás žiť tak, aby sme nemuseli prosieť o pomoc. Zariad' si život tak, aby si nebol odkázaný na iných. Tak znie heslo dnešných dní. Ak Ti niekto ničím pomôže, splať mu ten dlh a ste vyrovnaní. Ty si však našla pokoru prosieť o pomoc a vedela si, že nemôžeš zaplatiť. Skrze Tvoju chorobu a ťažký

kríž sa organizovala pomoc, o ktorej jeden kňaz povedal, že je fascinovaný, čo všetko sú ochotní ľudia pre iných urobiť, aj keď ich s chorým neviaže ani osobné príbuzenstvo, ani hlboké priateľstvo. Aj my sme sa učili v pokore prosieť ďalších, aby sa zapojili do pomoci. Videli sme, že je potreba pomôcť, a tak sme sa v rámci našich možností snažili mobilizovať pomoc.

Mnohým Slovákom dialka bráni pomôcť príbuzným na Slovensku. Ak niekto z nich ochore, nie vždy je možnosť vycestovať a byť naporúdzi. Práve táto situácia, keď si Ty ochorela, bola pre niekoho možno prostriedkom, aby uľavil svojmu svedomiu a pomohol práve Tebe, aj keď svojim blízkym nemohol

Pokračovanie na str. 2

Nedávno som si na internete prečítal úvahu rabína Sacksa žijúceho v Anglicku o tom ako starnúť a zostať pritom mladým (www.rabbisacks.org).

Úvaha ma zaujala nielen preto, že začínala príhodou ako anglická kráľovná Alžbeta a princ Filip zostali prekvapení, keď židovská delegácia pri diamantovom jubileu vinšovala kráľovnej život „do 120“, ale tiež preto, lebo doporučovala, čo by malo byť poslanie staršej a starej generácie národa.

Možno pre mnohých obdivovateľov globalizácie je pomenovanie „národ“ slovom, ktoré patrí do historického slovníka, byť „národnarom“ sa zväčša „nenosiť“. Napriek tomu ponúkam niekoľko myšlienok zo spomínanej úvahy.

Zamýšľali ste sa nad tým ako vy starnete a či pri tom zostávate mladými?

Určite každý z nás pozná takých starnúcich a starých ľudí, ktorých prenasleduje pocit, že sa im nedostalo v živote takého ocenenia, aké im patrilo alebo nedosiahli taký úspech, po akom od mladosti túžili. Je pre nich možno ľahšie utiahnuť sa do svojho vnútorného sveta spomienok a pri každej príležitosti pripomínať úspechy svojho života. Alebo sa zamýšľať nad svojimi chybami a zlyhaniami alebo nad nepriazňou okolia, doby, zriadenia.

Projekt „Grant Study“, ktorý začal r.1938, sleduje životy 268 študentov Harvardskej Univerzity už takmer 80 rokov. Výzkum sa snaží zistiť, ktoré ľudské

AKO STÁRNUŤ A ZOSTAŤ MLADÝM

charakteristiky prosperujú životu ľudského jedinca, počínajúc typom osobnosti cez inteligenčný kvocient, zdravie, zvyky až po medzilidské vzťahy. Z analýzy výsledkov spomínaného výskumu vystupujú do popredia dve charakteristiky úspešného starnutia.

Prvou je generatívnosť (generativity), do ktorej patrí hlavne schopnosť postarať sa o nasledujúcu generáciu. Je to „investícia starnúceho človeka vo forme života a práce, ktorá ho prežije“. V strednej a neskoršej fáze života, keď sme si vybudovali kariéru a reputáciu, keď sme si vytvorili vzťahy so svojím okolím, môžeme alebo zostať „na mieste“, stagnovať alebo sa rozhodnúť vrátiť komunite, spoločnosti to, čo bude užitočné pre ďalšiu generáciu. Generatívnosť sa často prejavuje započatím nových projektov, často dobročinných, alebo formou získania novej kvalifikácie. Základnými znakmi generatívnosti sú otvorenosť a starostlivosť o potreby iných.

Druhou charakteristikou je byť „ochrancom zmyslu“. Týmto sa myslí múdrosť, ktorá prichádza s vekom. Je to niečo, čo malo väčšiu hodnotu v tradičných spoločnostiach než v „modernej“ a „post-modernej“ spoločnosti. „Starší“, o ktorých sa zmieňuje napríklad Starý Zákon, sú ľudia, ktorých si vážili pre ich životnú skúsenosť. „Spomni si na dni dávno zašlé, uvažte roky všetkých pokolení! Spýtaj sa svojho otca

a on ti vyjaví, starcov svojich a rozpovedia ti.“ – hovorí Deutoronómium 32, 7. „A nemávajú starší múdrosť a vysoký vek nemá rozumnosť?“ – hovorí kniha Jób 12, 12. Byť „ochrancom zmyslu“ znamená prenášať hodnoty minulosti do budúcnosti. Vek prináša so sebou uvážlivosť a nestrannosť, ktoré umožňujú odstup, ktoré zabraňujú tomu, aby sme boli zmietnutí momentálnou náladou, dočasnou módou alebo masovou hystériou.

Pri čítaní úvahy rabína Sacksa sa mi natískali otázky: Kto sa v súčasnosti stará o novú generáciu na Slovensku? Kto sú tí múdri starci na Slovensku, ktorým leží na srdci dobro nastupujúcej generácie slovenského národa? Kto je ochancom zmyslu? Kto prenáša hodnoty minulosti do budúcnosti?

Tento rok odišli do večnosti dvaja starci. Jeden vo veku 86, Dr.h.c. Anton Chrolec a druhý vo veku 87, Prof. Ing. Augustín Marián Húska, DrSc. Prácu a život oboch som si veľmi vážil. Hoci pracovali v rôznych oblastiach, ani jednému nemožno vyčítať nedostatok starostlivosti o nastávajúcu generáciu. A obaja, podľa môjho názoru, boli tí, ktorí prenášali hodnoty minulosti do budúcnosti. Nech je im zem slovenská ľahká.

Jožo Starosta

George Vaillant, Aging Well, Little, Brown, 2003; Triumphs of Experience, Harvard University Press, 2012.

Obsah čísla

1	Odišla si milovaná (Mária Eškút)
1	Ako stárnúť a zostať mladým (Jožo Starosta)
3	Sloveni a Slovenky (Cyril Hromník)
3	Sloven (Pavol Kleban)
4	K hrobom Cyrila a Metoda (Tomáš Hupka)
5	V Viflejemi novena (William Levkulic, js)
6	Slovenský Komlós (Michal Hronec)
7	Ján Janko, Ondrej Francisci (Michal Hronec)
8	Slovenské noviny v USA v r.1900-1919 (Jozef Janek, Jožo Starosta)
9	90 rokov od prekladu slovenského Sv.Písma (Štefan Kucík)
10	Slovenské vyst'ahovalectvo (Claude Baláž, Dušan Mikolaj)
11	Pamätáte sa na 21.august 1968? (js a iní)
12	Emil Zatopek (Jozef Majchrak)
14	S Andy Hrycom od Sladkých starostí až po Inventúru (Svetlana Bardošová)
16	Životná mozaika (Andrej Štelmák)
18	List do Slova (Sr. Jaroslava Staršia)
20	Zvonček cengá (Mária Škultétyová)
20	Ako chceme pochopiť celý svet? (Vlado Gregor)
21	Slovenský ultramaratónec (Štefan Karak)
21	Výnález skazy (Tomáš Kraus)
22	Bača v Austrálii (Aristid Miglierini)
24	Adventures in the Rocky Mountains (Jana Wawraczová)
25	Biskupi M. Blaha, J. Vojtaššák, P. Jantausch a J. Čársky (Štefan Kucík)
25	Nočná Niagara (Pa'lo Stacho)
26	Klobuky radosti vo vetre (Viktória Hromčová, Jozef Dzurjak)
27	Osudý našich otcov a matiek (Pa'lo Stacho)
28	Turistika na Detve (Pa'lo Stacho)
29	Detva (Marika Kubinyi)
30	COLD WAR – Východný a Západný Berlín (Pa'lo Stacho)
31	Tatranský príbeh (Pa'lo Stacho)
32	Slováci v Moskve (Pa'lo Stacho)
34	Pytliaci (Jano Klimas)
34	Výstava “Last Folio” v Hamiltone (Pa'lo Stacho)
35	Čitatelia píšu
36	Slovo z Briskej Kolumbie ide do sveta

Tiráž

Toto je 27. vydanie časopisu Slovo z Britskej Kolumbie. Je to vydanie Jeseň-Zima 2016, 9. ročník, 3. číslo. Slovo z Britskej Kolumbie je časopis vydávaný v Britskej Kolumbii v Kanade. Zodpovedným redaktorom je Jožo Starosta, ktorý zostavuje obsah časopisu v úzkej spolupráci so skupinkou Slovákov žijúcich v rôznych kútoch sveta. Časopis vychádza občasne 2-4 krát do roka. V súčasnosti časopis vychádza vo farebnom tlačenom náklade 100-500 vý-tlačkov, podľa štedrosti sponzorských príspevkov, a v elektronickej podobe vo formáte pdf. Všetky predchádzajúce čísla si môžete prezrieť v našom di-gitálnom kiosku Slova s Britskej Kolumbii na webovej adrese http://slovoz-britskejkolumbie.ca/kiosk .

Autori článkov alebo zdrojov pre 27. číslo sú

Mária Eškut, Jozef Starosta, Cyril Hromník, Pavol Kleban, Paul Stacho, To-máš Hupka, William Levkulic, Michal Hronec, Štefan Kucík, Claude Baláž, Du-šan Mikolaj, Jozef Majchrak, Sr. Jaroslava Staršia, Aristid Miglierini, Marika Kubinyi, Svetlana Bárdošová, Jano Klimas, Jozef Janek, Andrej Štelmák, Má-ria Škultétyová, Vlado Gregor, Štefan Karak, Tomáš Kraus, Jana Wawraczová,

Odišla si milovaná

Dokončenie zo str. 1

byť nápomocný do takej miery, ako by bol chcel.

Mária, Tvoja choroba nás naučila žiť prítomnosť a vážiť si “bežné veci”, ktoré sme dostali a ktorých hodnotu sme si neuvedomovali. Rodina, deti, zdra-vie, neobmedzenosť cestovania, štúdium, možnosť pracovať, smiať sa, v pokoji bez bolesti usínať, schopnosť navariť si obed, zásť s deťmi do parku, byť schopný šoférovať... toto sú pre mnohých z nás denné povinnosti, ale pre chorobu sa častokrát stá-vajú neprekonatelnou prekážkou.

Milá Mária, popri ťažkom kríži, ktorý si niesla, do-stala si jeden obrovský dar - svojho manžela. Jeho svedectvo lásky k Tebe sa dotklo mnohých z nás. Osobne som ešte nestretla muža, ktorý by pri tak ťažkej situácii, toľké roky, s toľkou láskou, nekoneč-nou trpezlivosťou a pokojom napíňal a žil do posled-

ného Tvojho dychu slova manželského sľubu. Keď v príhovore kňaza, na Tvojej poslednej pozemskej rozlúčke, odzneli slova, “odišla si milovaná”, až vtedy som si uvedomila, akej výsady sa Ti dostalo.

Mária, dnes už na nás hľadíš zhora a my veríme, že si našla pokoj a úľavu i pravé šťastie. Tvoj životný príbeh nás učí byť pozornejší k tým, ktorí sú okolo nás. Učí nás prijímať kríž a vo viere ho niešť na vr-chol svojej Kalvárie. Učí nás ďakovať Bohu aj za ťaž-kosti, ktoré prichádzajú, lebo cez ne rastieme a po-súvame sa ďalej. Vďaka Tvojej chorobe sme poznali dobrotu mnohých ľudských srdc, ktoré svojou otvo-renosťou a obetavosťou priniesli krásne svedectvo lásky k blížnemu.

Ďakujem Ti, Mária, že som Ťa mohla poznať a uis-t'ujem Ťa, že aj naďalej zostávaš v našich modlitbách. Verím, že sa raz tam spolu hore opäť stretneme “pri šálke dobrej kávy.” :-)

Dovtedy, odpočívaj v pokoji, drahá Majka.

Mária Eškút

Čo môže urobiť slovenský konzul v Otave?

- Môže **vydať cestovný doklad** občanovi, ktorý na spiatočnú cestu do Slovenskej republiky nemá iný platný cestovný doklad (pri strate, odcudzení či ukončení platnosti cestovného dokladu).
- Môže **kontaktovať príbuzných** alebo známych, ktorí môžu občanovi bez finančných prostriedkov po-slať peniaze. Môže poradiť s prevodom peňazí zo Slovenska do zahraničia skrz peňažný ústav.
- Môže **osvedčiť pravosť kópií, listín, podpisov**. Pri takýchto službách treba rátať so správnymi poplat-kami.
- Môže odporučiť miestneho advokáta, ktorý poskytne odbornú právnu pomoc v prípade kontaktu ob-čana s miestnou políciou alebo súdom.
- Môže odporučiť služby miestnych lekárov, tlmočníkov, sprostredkovať kontakt s úradmi a políciou.
- Môže informovať príbuzných alebo známych o nehode.
- Môže kontaktovať slovenských občanov vo väzbe a podávať o nich správy ich príbuzným a známym.
- V prípade nehody, príp. úmrtia informuje prostredníctvom polície najbližších príbuzných a odporúča, ako postupovať.
- Viac informácií môžete nájsť na https://www.mzv.sk/web/ottawa/konzularne-informacie

Sponzori počas uplynulých 12 mesiacov

Univerzálny sponzor

- Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Zlatý sponzor

- Zdenka Gomez
- David Kika
- Peter Levarsky

Strieborný sponzor

- Zuzana Klepl
- Diana Janek
- Katarína Starosta
- Libusa Kasanic
- Viera Carnogursky
- Slovaci zo Slovenska

Bronzový sponzor

- Etela Neumann
- Fero Kohucik
- Mike vander Velden
- Juraj Kopanicky
- Casty
- Bohuznámy

Individuálny sponzor

- Eva Kralik
- Mark Stolárik

- Pavol Krajci
- Henrieta Holmolova
- Janko Carnogursky
- Agnes Benna
- Lubka
- Mária Rečičáková
- Aristid Miglierini
- Bertha Palko
- Maria Mikus
- Betka Hudacek

Vyhlasovať, že my Sloveni/Slováci sme si “svoj ma-terinský jazyk...zachovali vyše 1000 rokov bez vlast-ného štátu” je nepresné. V skutočnosti naša situácia bola po väčšine času do značnej miery podobná si-tuácii, ktorá dodnes prevláda v multinárodnej Veľkej Britanii, ktorú tvorili a dodnes tvorí päť rozličných národov: Angličania, Briti, Íri, Škóti a Welšania. Tak v našich, ako aj v počiatkoch Británie, náš spoločný kolonizátor – Rím – prepožičal obom multinárodným štátom svoj úradný jazyk latinčinu a tú sme si my,

Sloveni a Slovenky – niet nám pomoci?

Ktosi nedávno napísal: “To sme naozaj takí debili, že si nevážime svoj materinský jazyk, ktorý sme si zachovali vyše 1000 rokov bez vlastného štátu?”

Sloveni, v oficiálnom styku podržali o stáročia dlhšie než obyvatelia Británie, až do polovice 19. storočia.

Slovenské Uhorsko (a Uhry), ktoré nemá nič spo-ločného s názvom Hungaria alebo Magyarország, existovalo tisícročia pred dobou rímskou a aj počas a po nej stále hovorilo slovenským jazykom. Jeho Uhorský Snem nebol maďarským či hungarským, ale trojjazyčným. Pôvodne, hovorilo sa v ňom latin-sky. Jazyk Slovenov bol však tak vyspelý, že sa do neho ako do prvého neposvätného jazyka dala pre-ložiť Biblia.

Od počiatku 10. storočia sa k nám násilne, ale len pomaly votreli Hungari/Maďari, čo v preklade zna-mená Revajúci/Ponikári (pozri Cyril A. Hromník: Slo-veni a Slovensko, 2013, str. 120, 404-5) so svojou poturčenou maďarčinou.

Oficiálnym jazykom však pokračovala byť aj naďa-lej latinčina a väčšina našich kráľov aj šľachty bola rôznorodého uhorského, čiže nemaďarského pôvo-du. Doma, v súkromí aj na verejnosti sa však pokračovalo hovoriť po slovensky. A napriek všetkým sna-hám Hungarov/Maďarov naši predkovia si ani svoju slovenčinu ani svoju zem (aj keď nakoniec okliešte-nú) nedali vziať, aj keď v druhej polovici 19. storočia

Sloven

Kto ten človek, čo Slovenom zove sa? Kto vie, kam príbeh jeho podel sa? Kto vymazať sa snaží meno jeho? Kto praje mu len zo Súdku zlého?

Vedz, že to had a slizké jeho šupiny, čo polena há-dže a páli staré listiny. No skončila mu doba – upadá do prachu, konca Bytia plaz dožije len v strachu.

U nás svitá. To Pravda jest, dosvedčia i Nebesá, že častokrát len perom Sloven bije sa. No kto teraz po-staví sa mu zoči – hoc len s malým brvnom v oku, toho zaraz bleskom skole a rozmätá ho v boku.

Kde tá sila, čo toľké zbrane, voje pobije a zchrá-ni svoje? Kde tá sila, že neskončí On opäť na pranieri, či zaratujú spod skaly Sitna statní Bohatieri?

násilné pomadařčovanie Uhrov/Slovenov a zabera-nie slovenskej zeme “U Hôr” sa vystupňovalo.

Eventuálne, vo veľkej Británii prevládnuľ jazyk ko-loniálnych Angličanov, a jazyky štyroch ostatných národnostných komponentov mimo angličtiny hrajú dnes len podradnú úlohu. Naproti tomu slovenčina je už takmer 100 rokov jediným štátnym a vyučova-cím jazykom Slovenov (Slovákov) a Slovenska, a jej literatúra siaha do 9. storočia (otázkou je, či nie do roku 51 A.D.).

Prečo sa ten slovenský ľud každého tak bojí?

Doja si ho sťa kravičku a on ticho stojí!

Ľudia idú ako ovce, kam ich baran vedie,

ku stolu chodia vtedy, keď je už po obede.

Vyvolia si za vyslanca, koho im rozkážu,

ak maju raz voľné ruky, sami si ich zviažu.

Či to tak má byť naveky? Niet Slovákom rady?

Kto si sam nevie byť pánom, nedočká sa vlády!

(Jonáš Záborský, 1812 – 1876, Žihadlice)

Výsledkom dnešnej malovernosti Slovenov (Slo-vákov), ktorých mnohí socialistickí a socializmom odchovaní dejepisci pripravili o povedomie ich dávnovekej SLOVENSKOSTI a ich SLOVENSKEJ zeme v kruhu hôr zvanom UHORSKO, je, že si svoj slovenský jazyk nevážia a dovolili si ho przniť raz čechizmami (za 1. Čsl. republiky), potom nanúte-nými rusizmami (za komunizmu) a teraz svet zjed-nocujúcimi internacionalizmami.

Smutné je, že aj v poslednom krátkom filme Ma-tice Slovenskej o Andrejovi Trnkusovi bičovanie slo-

venského sedliaka maďarskými drábmí sa nazýva “Demokracia na Uhorský spôsob.” Kedy už my, Slo-veni (Slováci) a Slovenky pochopíme, že “uhorský” a “maďarský” nie sú synonymá, že v historických dobách Slovenikam/Slovensko a Uhorsko bola jedna a tá istá zem Slovenov v objatí hôr: Karpaty, Dina-rides a Alpy, a tak ju poznali aj Rímania už v pred-kresťanskej dobe. Časť tejto starodávnej slovenskej zeme v slovenskom Uhorsku postupne okupova-li Hungari/Maďari a nakoniec celú sa snažili pokryť

názvom Hungaria/Magyarország. Našťastie, nesta-lo sa tak, a to najstaršie podtatranské srdce dáv-novekého Slovenika v slovenskom Uhorsku prežilo a prežíva dodnes pod menom Slovensko, ktoré mu dali jeho najpôvodnejší obyvatelia zvaní Sloveni.

Dr. Cyril A. Hromník
Historian/Researcher, Cape Town

Mapa z roku 1845 je podklad pre výučbu histórie Uhorska od 5. do 10. storočia.

Kredit: http://mapyuhorskaslovenska.blogspot.ca/

ji našom metra, v kotol zašlú ich od brány Petra.

Čuj! Nadišla chvíľa Slovena i čas pre jeho poslanie, prichádza Syn človeka a varuj! Aj súdne jeho zrátanie.

To jest jedna Pravda a odveká, odkedy hviezdy kráčať vidia človeka. Lež vedz, tu iná správa: Slovo, od ktorého on pochádza, ukrýva mocnú silu, ktorá sa v ňom nachádza

To múdrosť je a tiež pravé poznanie, byť Sloven – to je poslanie. Pokiaľ nerozumieš, o čom je reč Slovena, Jednota je Ti ešte vzdialená, no ak po-chopil si tieto riadky a prebudia Ťa písmená, Tvoja Duša je na ceste spasenia.

Pavol Kleban

Pri uctievaní významných osôb zohrávajú dôležitú úlohu miesta, ktoré sú spojené s ich životom a predovšetkým hrob – miesto kde sa ľudia stretávajú a spomínajú na ich odkaz. Miesto pochovania oboch bratov a tiež príbeh prechovávania ich pozostatkov a vznik relikvií, je spojený s niekoľkými otáznikmi. Ako to naozaj bolo?

.hrob Cyrila

O Konštantínovi sa píše, že krátko pred smrťou vstúpil do gréckeho kláštora v Ríme a prijal meno Cyril. O niekoľko dní neskôr zomrel – 14. 2. 869 po Kr. Jeho brat Metod pôvodne chcel, aby bol Cyril pochovaný v kláštore na hore Olymp. Vtedy sa do celej záležitosti vložil pápež Hadrián II., ktorý navrhol, aby Cyrila pochovali do jeho hrobky v bazilike sv. Petra. Nakoniec sa podarilo nájsť kompromis – Cyrila pochovali v bazilike sv. Klimenta. Výber baziliky nebol náhodný. Kedysi Cyril s Metodom našli pozostatky sv. Klimenta a preniesli ich do Ríma. V písomných prameňoch sa píše, že Cyril bol pochovaný po pravej strane od oltára. Ako sa neskôr ukázalo, problémom je, že nevieme, či bol pochovaný po pravej strane smerom od oltára k východu z kostola alebo od východu smerom k oltáru a či v prednej, alebo v zadnej časti.

Bazilika sv. Klimenta bola postavená v 4. storočí po Kr. a stála až do roku 1100 po Kr., kedy ju vyplnili zmesou kamenia a zeminy a na tomto podklade postavili novú baziliku, ktorá bola menšou replikou tej pôvodnej. Ešte predtým však z baziliky vyniesli vzácne predmety a relikvie. Okrem iného sarkofág z pozostatkami sv. Cyrila. Pozostatky sv. Cyrila boli prenesené späť do novej baziliky niekedy v rokoch 1103-1126 po Kr. Počas stredoveku sa zachovalo niekoľko svedectiev o ich existencii.

Čo je však dôležité, je informácia o ich umiestnení. Kanonik Del Sodo v diele Compendio delle Chiese di Roma z roku 1575 píše, že pozostatky boli umiestnené v kaplnke sv. Cyrila (na mieste dnešnej kaplnky sv. Dominika). Írsky dominikán a historik Tomas de Burgo v roku 1762 v spise Hibernia Dominicana píše, že v oltári sv. Dominika sa nachádza kovová mriežka a za ňou urna s pozostatkami.

V roku 1798 po Kr. za prítomnosti kanonika Lorenza Matteiho, ktorý mal na starosti vzácne predmety a relikvie v bazilike sv. Klimenta, došlo k otvoreniu urny. Vo vnútri sa okrem prachu nachádzala jedna kosť (pravdepodobne časť prsta). Z nej bolo neskôr vytvorených niekoľko relikvií, ktoré sa nachádzajú na viacerých miestach po celom svete. Relikvia sv. Cyrila je umiestnená v bazilike sv. Klimenta v kaplnke sv. Cyrila a sv. Metoda (ktorá je jej súčasťou a nechal ju vybudovať chorvátsky biskup Josip Strossmayer). Okrem toho relikvia je aj v kostole sv. Hieronýma a v Ústave sv. Cyrila a sv. Metoda. V Českej republike sa relikvia nachádza v chráme sv. Víta v Prahe, v kapitule v Mikulove, v benediktínskom kláštore v Rajhrade, v bazilike na Velehrade, v metropolitnom chráme v Olomouci a v katedrálnom chráme v Brne. Na Slovensku sa s ňou môžeme stretnúť v Nitre, v Spišskom Podhradí a v Rajci. Mohlo by sa zdať, že všetko je jasné. Ale predsa sa vynorila pochybnosť, či naozaj ide o pozostatky sv. Cyrila...

.nedošlo k zámene?

Pochybnosti priniesol rok 1863, kedy sa slávilo výročie tisíc rokov od príchodu sv. Cyrila a sv. Metoda na Veľkú Moravu. Pri tejto príležitosti bol otec archeológie Ján Baptista De Rossi poverený úlohou – overiť pravosť relikvií, prípadne nájsť tie pravé. De Rossi-mu sa podarilo prekopat' do pôvodnej baziliky. Tu po pravej strane od oltára našiel prázdny hrob, ktorý bol označený za miesto, kde boli pôvodne uložené pozostatky sv. Cyrila (pred ich prenesením do novej

K hrobom Cyrila a Metoda po stopách našej identity X

Miesta kde boli pochovaní Cyril s Metodom, zohrávali počas dejín dôležitú úlohu pri utváraní národného povedomia. A k hrobu Cyrila dodnes smerujú kroky mnohých pútnikov v Ríme.

baziliky). Nad hrobom nechali v roku 1952 po Kr. vybudovať pamätný oltár Slováci, ktorí kedysi odišli do Ameriky za prácou a našli v nej nový domov. Na oltári je latinský nápis: *„Na česť sv. Cyrila, postavili synovia slovenského národa“*. Okrem nich tu pamätnú tabuľu umiestnili aj Macedónci a Bulhari nechali vyhotoviť mozaikový obraz. Ale je to hrob sv. Cyrila?

Archeológ Jozef Wilpert v roku 1906 prišiel s inou teóriou. Podľa neho sa hrob nachádza v predsieni pôvodnej baziliky. Práve tu sa nachádza freska z 9. stor, na ktorej Kristus v pravej ruke drží Nový zákon a ľavou žehná byzantským spôsobom. Po jeho boku je sv. Kliment a pred ním klačia sv. Cyril a sv. Metod. Nápis pod freskou je poškodený, no predsa sa zachovali slová: *„Bože udeľ Cyrilovi večné odpočinutie“*. Pod freskou sa našiel hrob s kosťami. Pochybnosť je pochopiteľná. Na mieste ktoré určil De Rossi sa nenašla freska, fresky boli len po stranách a nenašiel sa nápis. V podstate našli len výklenok, ktorý kedysi slúžil ako hrob.

S ďalšou teóriou prišiel profesor John Osborne. Podľa neho De Rossi hľadal na nesprávnom mieste. Definícia pravej strany závisí od toho, či stojíme pred, alebo za oltárom... Okrem toho, profesor v tom čase pracoval s informáciou, ktorú De Rossi nemal – po jeho výskume sa podarilo odkryť fresku Anastasis (zostúpenie Pána do predpeklia). Je to pohrebný portrét orientálneho mnícha, ktorý bol pochovaný v 9. storočí. Nápis sa nezachoval, ale nevieme o tom, že by tu v tom čase bol pochovaný iný „orientálny“, teda „východný“ mních.

.hrob Metoda

Mohlo by sa zdať, že situácia s pozostatkami sv. Metoda bude jednoduchšia, ale nie je to tak. Metod ako arcibiskup posledný krát vystúpil na kvetnú nedeľu v roku 885 po Kr. kedy predpovedal, že o tri dni zomrie. A tak sa aj stalo. Písal sa 6. apríl 885. V písomných prameňoch sa píše, že bol pochovaný v katedrálnom chráme na ľavej strane, v stene za oltárom sv. Bohorodičky. V iných sa píše, že išlo o moravský chrám (chrám na Morave). Tieto dve informácie navzájom súvisia.

Veľká Morava je označenie celku. Ale Veľká Mora-

va mala dve pôvodné a významné časti – oblasti, ktoré zodpovedali pôvodnému moravskému a nitrianskemu kniežstvu (samozrejme, neskôr sa menili v závislosti na pričlenení nových a strate už získaných, či pôvodných území). Podľa odborníkov deliacu čiaru medzi nimi tvorili Karpaty. V každom prípade, už počas Metodovho života bol Viching biskupom a mal na starosti Nitrú. A Metod bol ustanovený za arcibiskupa a bol na čele Veľkej Moravy ako celku. Jeho sídlo preto nemohlo byť na území pôvodného nitrianskeho kniežactva. Len tak na okraj – Devín prav-

depodobne patril ešte do moravskej časti, avšak ako hraničné hradisko nebol ani potenciálne vhodný na takúto úlohu.

Preto existujú len dve miesta, kde mohol byť pochovaný. Tým prvým sú Mikulčice, kde archeológovia okrem iného odkryli 11 kostolov a 3 loďovú baziliku, ktorá mala na dĺžku 35 metrov a bola najväčším kostolom na Veľkej Morave. Tu sa podarilo v súlade s inštrukciami objaviť hrob, kde však podľa odborníkov bola síce pochovaná významná osobnosť, avšak zo svetská prostredia (bol pri nej meč). Pozornosť sa preto zamerala na Sady, ktoré sú časťou Uherského Hradišťa. Tu sa archeológom podarilo odkryť rozsiahly areál. Je pravda, že chrám, ktorý tu bol objavený, bol menší než chrám v Mikulčiciach. Avšak, ku koncu života sv. Metoda boli Sady duchovným centrom veľkomoravskej ríše, bol tu seminár a práve tu sa podľa odborníkov nachádzal katedrálny chrám sv. Metoda. Aj tu sa v súlade s inštrukciami podarilo objaviť hrob, avšak bola v ňom len obhorená kosť... Podľa odborníkov sú Sady tým miestom, kde bol Metod pôvodne pochovaný. Čo sa stalo potom?

.skončil Metod na hranici?

V podstate existujú len dve možnosti. Tá prvá je reálnejšia. A hovorí, že zoči voči nebezpečenstvu (či už za neho označíme vyčínanie Vichinga, nájazdy nepriateľov, prípadne rozvrat Veľkej Moravy), boli pozostatky Metoda prenesené inam. Keď Cyril s Metodom objavili pozostatky sv. Klimenta (pred pôsobením na Veľkej Morave), niesli ich so sebou. Bol patrónom ich misie. A túto úlohu mal plniť aj na ďalších územiach. Je možné, že žiaci Cyrila a Metoda pri odchode z Veľkej Moravy, zobrali so sebou Metodove pozostatky. A tie mali zohrať podobnú úlohu. Avšak v tom prípade sa mohli ocitnúť kdekolvek, kam smerovali kroky ich žiakov...

Druhá teória je smutnejšia. Keď Metod zomieral, biskup Viching bol v Ríme a zmeny na pápežskom stolci, ale aj chaos a zmätok ohľadom písomností, využil proti nemu a nechal zhotoviť falošné listiny, na základe ktorých pápež Štefan V. v septembri 885 v dokumente

Quia te zelo fidei odsúdil Metoda. Je pravda, že po nejakom čase do Ríma prišli zvesti o Metodovej smrti a spolu s nimi aj žiaci sv. Cyrila a sv. Metoda, ktorí vydali svedectvo o nich a spochybnili tvrdenia Vichinga, čo viedlo pápeža k napísaniu Commonitoria – inštrukcií určených pre Svätopluka a k vyslaniu pápežského legáta na Veľkú Moravu (a neskôr aj k rehabilitácii Metoda). Avšak medzi napísaním týchto dvoch dokumentov prešiel určitý čas a ten biskup Viching využil na návrat na Veľkú Moravu a rozsiahle čistky voči žiakom sv. Cyrila a sv. Metoda. Je možné, že situáciu využil aj na otvorenie Metodovho hrobu a spálenie jeho pozostatkov. V dokumente Quia te zelo fiedi sa píše o odsúdení Metoda a jeho učenia („Je-li tomu vpravdě tak, jak jsme slyšeli...“). Existujú dohady, či Viching nevyužil tento dokument a neprezentoval ho ako kľiatbu, teda exkomunikáciu – v tom prípade sa mohol pokúsiť odstrániť Metodove pozostatky z chrámu a nechať ich spáliť. Archeológovia v Sadoch našli obhorenú kosť.

Písali sme o pochybnosti, či pozostatky a relikvie sv. Cyrila sú tie pravé a či boli pod oltár sv. Dominika umiestnené z toho pravého hrobu (z pôvodnej baziliky). V tejto chvíly sa príbeh Cyrila a Metoda opäť spája do jedného príbehu.

Írsky dominikán Tomas de Burgo, ktorý bol historikom a žil v dominikánskom kláštore pri bazilike sv. Klimenta, v dokumente Hibernia Dominicana z roku 1762 nevydáva len svedectvo, kde bola umiestnená urna s pozostatkami, on zároveň píše, že išlo o „pozostatky sv. Cyrila a sv. Metoda“...

Archeológ Jozef Wilpert vo svojej správe píše, že pod freskou (v pôvodnej bazilike) našiel hrob s kosťami. Najzaujímavejšie je však tvrdenie, že ide o kosťi dvoch osôb... Keď s týmto tvrdením prišiel, nikto tomu nevenoval pozornosť. Hľadali sa pozostatky jednej, nie dvoch osôb...

Je možné, že pozostatky sv. Metoda sa nejakou obkľukou dostali do Ríma a pripojili sa k pozostatkom sv. Cyrila? V tom prípade je možné, že to čo považujeme za relikviu sv. Cyrila, je v skutočnosti relikvia obidvoch bratov. Alebo ich pozostatky ostali pod freskou pôvodnej baziliky? Kto vie.

Tento príbeh ostáva zahalený tajomstvom. Snád objav ďalších písomných prameňov, prípadne ďalší archeologický výskum prinesie viac svetla do tejto záhady...

Tomáš Hupka

V Viflejemi novina

Na webe (<http://mcl.archpitt.org/>) som našiel byzantkú (originálnu) verziu vianočnej koledy „V Betlehéme novina“

Môžeme si tam ďalej prečítať, že túto vianočnú koledu našli v Byzantskom katolíckom spevníku Metropolitanského Kantorského Inštitútu (Byzantine Catholic Hymnal for Nativity and Theophany. Táto koleda bola prevzatá zo zbierky Greek Catholic collection, Kolady z r. 1932 a má 8 vešov, z ktorých každý opisuje jednu scénu z príbehu o narodení Spasiteľa a o jeho matke Márii.

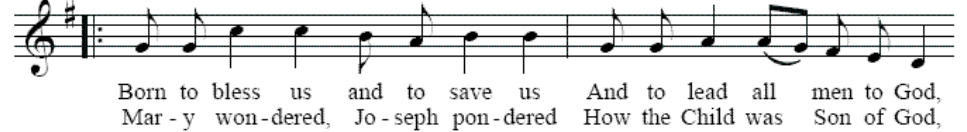
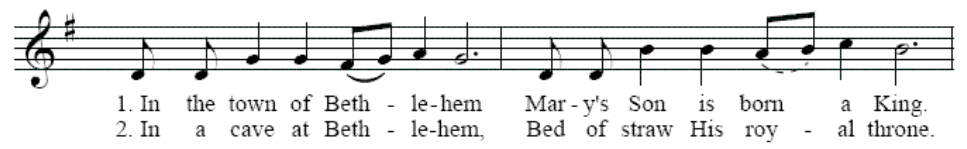

- V Viflejemi novina - Ďiva Syna zrodila - Porodila v blahodati - Neporocna Divo Mati Maria.**
- Položila na siňi - v Viflejemskij jaskiňi - Josif Ďivu potišaje - povitati pomahaje Marii.**
- Slava Boža i chvala - u vertepi nastala - z neba anhely zlítajut - s Synom Božím proslavľajut Mariju.**
- Sered' temnoj noči - divne svitlo bje v oči. - Jasna zora zasvitila - hde Diťatko porodila Maria.**
- Nedaleko pastyrji - paslo stado v doliňi. - Do vertepa pribihajut - i s Diťatkom tut vitajut Mariu.**
- Na kolina padajut- podarunki skladajut. - Čto ubohij dati može - žertvujeme, Diťa Bože, Marii.**
- Sće prichod'at tri cari - ot vostoku zvizdari. - Di'a Isusa stavľat ščiro - ladan, zoloto í miro Marii.**
- I my tože pospišme - Bohu dary prinesme, - U pokori pribihajme - s Synom Božím vse blahajme Mariu.**

Text je pozoruhodný tým, že každý verš končí menom Márie.

In 1969, Monsignor William Levkulic publikoval anglický preklad prvých dvoch veršov v knižočke “Christ is Born: Glorify Him”. V tejto verzii však verše nekončia menom Mária, ale Ježišovým titulom Savior (Spasiteľ).

js

Zoznam novín a časopisov vydávaných v Amerike pre slovenských vyst'ahovalcov, ktoré začali vychádzať v r. 1900-1919

V predchádzajúcom vydaní časopisu Slovo z Britskej Kolumbie sme uverejnili zoznam novín a časopisov vydávaných v Amerike pred r.1900. Tu je pokračovanie...

ABS	AMERICKO - SLOVENSKÝ BULLETIN (1915 - ?) - Pittsburgh, Pa., USA - týždenník
ASS	AMERIKANSKO-SLOVENSKÝ SVET (1915 - 1916) - Pittsburgh, Pa., USA - týždenník
AVE	AVE MARIA (1917 - dodnes) - Bridgeport, Conn., USA - mesačník
BL	BESEDY LUDU (1915 - ?) - New Yorku, USA - dvojtýždenník
BSJ	BOŽSKÉ SRDCE JEŽIŠA (1918-1952) - Bridgeport, Connecticut, USA - mesačník
C2	ČAS (1900 - ?) - Cleveland, Ohio, USA - ?
CD	CHICAGSKY DENNÍK (1917 - ?) - Chicago, Illinois, USA - denník
CSD	CHICAGSKY SLOVENSKÝ DENNÍK (1917 - ?) - Chicago, Illinois, USA - denník
EO	EVANJELICKÝ OBZOR (1911 - ?) - Cleveland, Ohio, USA - týždenník
DH	DENNÝ HLAS (1915-1925) - Cleveland, Ohio, USA - denník
DP	DOBRY PASTIER (1918 - ?) - New York, Passaic, N.J, Munhall, Pennsylvania, USA - mesačník
FAR	FARNÍK (1915 - ?) - Monessen, Pennsylvania, USA - týždenník
H	HLAS (1907 - 1947) - Cleveland, Ohio, USA - týždenník
HS	HLAS SLOBODY (1914- 1917) - New Your, USA - týždenník
JZN	JUHOZÁPADNÉ NOVINY (1912 - ?) - Deslejo, Missouri, USA - týždenník
KSN	KATOLÍCKE SLOVENSKÉ NOVINY (1916 - 1926) - Chicago, Illinois, USA - týždenník
KS	KATOLÍCKY SOKOL (1911 - ?) - Passaic, N.J., USA - týždenník
KOM	KOMÉTA (1910 -) - Passaic, N.J., USA - mesačník
KR1	KRAJAN, I. (1908 - ?) - Hazleton, Pennsylvania, USA - týždenník
KR2	KRAJAN, II. (1913 - 1921) - New York, USA - týždenník
KRE	KRESTÁN (1912 - ?) - Uniontown, Pennsylvania, USA - mesačník
KRI	KRITIKA (1914 - ?) - neskôr OBRANA, Cleveland, Ohio, USA - dvojtýždenník
KM	KRUH MLÁDEŽE (1915 - 1934) - Pittsburghu, Pennsylvania, USA - mesačník
LD1	LUDOVÝ DENNÍK I (1911 - ?) - Chicago, USA - denník
LU	LUTHERÁN (1900 - ?) - Cleveland, Ohio, USA - dvoj týždenník
MLA	MLÁDEŽ (1910 - ?) - Pittsburgh, Pennsylvania, USA - mesačník
ML	MLADÝ LUTERÁN (1918 - ?) - Steator, Illinois, USA - mesačník
N	NÁROD (1916 - ?) - New Salem neskôr Pittsburgh, Pennsylvania, USA - mesačník
NN	NÁRODNÉ NOVINY (1910 - ?) - Pittsburgh, Pennsylvania, USA - dvoj týždenník
ND1	NÁRODNÝ DENNÍK. I. (1912 - ?) - Chicago, Illinois - denník
ND2	NÁRODNÝ DENNÍK. II. (1914 - ?) - Pittsburgh, Pennsylvania - denník
ND3	NÁRODNÝ DENNÍK. III. (1916 - 1924) - Pittsburgh, Pennsylvania - denník
NSD	NÁRODNÝ SLOVENSKÝ DENNÍK (1914 - ?) - Chicago, Illinois - denník
NZ	NAŠA ZÁSTAVA (1906 - 1908?) - Bridgeport, Connecticut - ?
NN1	NAŠO NOVINI (1901? - ?) - New York - týždenník
NYD	NEW YORKSKÝ DENNÍK (1913 - ?) - New York - denník
NIV	NIVA (1910 - ?) - Homestead, Pennsylvania, mesačník
NV2	NOVÁ VLAST. II. (1911 - ?) - Scranton, Pennsylvania - mesačník
NCA	NOVÉ ČASY (1918 - 1945) - Chicago, Illinois - týždenník
NS	NOVÉ SLOVENSKO (1918 - 1922) - Pittsburgh, Pennsylvania, ?
O	OBRANA (1914 - ?) - Cleveland, Ohio - ?
OSRS	OBZOR SLOVENSKÉHO ROBOTNÍCKEHO SPOLKu (1918 - 1920) - Chicag, Illinois - ?
OSA	OSADNÍK (1918 - ?) - Cleveland, Ohio - mesačník
OSV	OSVETA (1913 - ?) - Cleveland, Ohio - týždenník
PD	PRIATEĽ DIETOK (1911 - dodnes?) - Passaic, N.J. - mesačník
R2	ROBOTNÍK, II (1904 - ?) - New York - mesačník
RL	ROVNOST LUDU (1906 - 1935 - ?) - Chicago, Illinois - mesačník, týždenník, denník Ludový denník
SI	SIROTA (1904 - ?) - Pittsburghu, Pennsylvania - mesačník
SL1	SLOBODA, I (1900 - ?) - Chicago, Illinois - týždenník

Zoznam zakladateľov, majiteľov, redaktorov a spolupracovníkov, ktorí sa pričínili o vydávanie týchto časopisov

Červeným písmom je zvýraznená ich činnosť pred r.1900

Rev. Jozef Altany	redaktor DP
Ambrose Anton S.	redaktor NYM, redaktor ASN, zakladateľ SvA
Andic	redaktor NYM
Rev. Bakalyar	majiteľ ML, redaktor ML
Szenko Bela	vydávateľ KR1, redaktor KR1
Karol Belohlavek	redaktor ASS, redaktor NS, redaktor BR
Dezso Benau	redaktor NYM
Jozef Bendik	redaktor N
Bielek Ivan	redaktor NN, redaktor BR
Rev. Billy	redaktor DP
Rev. Andrej Boda	redaktor ML
Rev. Bonaventura Buc	redaktor DP
Karol Byczak	vydávateľ KOM
Ctibor Cary	redaktor NYM
Darina Cary	redaktor NYM
Chudatsik	redaktor LD1, vydávateľ KSN
Čulen Ján	redaktor NYM, redaktor ASN, redaktor J
Rev. Dulik	redaktor KS
Jan A. Ferienčík	redaktor NSD, vydávateľ OSV, redaktor NS, redaktor ND2,
redaktor KM, redaktor DH,	korešpondent ASN, redaktor J, redaktor RO
Ignac Gessay	redaktor NS, NYM, NN, a DH, korešpondent ASN
Jan Gessay	vydávateľ NV2, zakladateľ MLA
Getting	redaktor NYM
Rev.Anton Gracik	redaktor AVE, redaktor DP
Griglak	vydávateľ KSN
J. Hill	redaktor ND2
Jozef Hušek	redaktor KRI, redaktor H, redaktor J
Stefan Huska	redaktor NCA
Dr. František Jehlička	redaktor BSI
Jozef Josčák	redaktor NN, redaktor NYM, majiteľ MY
Kana	redaktor NYM
Jan Kadlecik	redaktor ND2, redaktor ASS, redaktor ASB, redaktor ASN
Rev. Paschal Kavulič	redaktor AVE
Rev. Andrej E. Komara	zakladateľ BSI, redaktor BSI, redaktor AVE
Peter Kompis	redaktor ND2, redaktor ASN
Jan Konig	redaktor H, korešpondent ASN, red. AS1, vydávateľ NČ
Martin Kopúnek	redaktor DP
Gustav Kosik	redaktor KS
Rev. Kossalko Jozka	vydávateľ a red. NZ, majiteľ a red. Z, red. J, redaktor BR
Kovacik	redaktor NYM
Rev. Krasula	redaktor DP
J. B. Krcmery	zakladateľ SL1, korešpondent ASN, korešpondent M
Karol Krcmery	vydávateľ NIV
Ernest Krizan	redaktor NSD
Michal Laucik	redaktor KM
Lehocky	redaktor RL
Rev. Liscinsky	zakladateľ O, redaktor KRI, redaktor DP
Rev. Juraj Ľuba	redaktor AVE
Emil Maly	vydávateľ ND1
Mamatey	redaktor NN, korešpondent ASN, korešpondent M
Gustav Marsall- Petrovsky	editor LU, vydávateľ S1
Jan Matloch	redaktor NCA
Mihal	redaktor NYM, redaktor NN
Anton Moravcik	redaktor KS
Rev. Moravek	redaktor FAR
Adam Nagay	redaktor KRE
Niznansky	redaktor NN
Jan Olejar	redaktor KRE
Jan Orszagh	redaktor KM

Jur Palkovic	redaktor NYM
Rev Gaspar Panik	redaktor AVE, redaktor
PD	
Jan Pankuch	vydávateľ LU, red. DH a
H, vydávateľ a red. AS1, M. red. CL	
Rev. Pastorak	redaktor DP
Juraj Pavlov	redaktor NYM
August Petz	vydávateľ KR2
Rev. Andrej Pír	redaktor AVE
Jozef Pisarčík	redaktor BSJ
Ladislav Plech	redaktor ND2,
korešpondent ASN	
Julius Pletenik	vydávateľ KOM, redaktor
HS	
Stefan Prikora	zakladateľ OSRS
Rev. Jan Prok	redaktor ML
Jozef Prusa	redaktor KS
Pucher Rev.	redaktor SI, korešp. ASN, redaktor F, KN, J
Rudachova	redaktor NYM
Janko Sciranka	redaktor KS, redaktor DP,

Jozef Schiffel	redaktor HS
Martin Senko	redaktor EO
Klement Simoncic	redaktor NYM
Rev. Frantisek Skutil	zakladateľ a redaktor PD, redaktor KS
Slabey	redaktor NYM
Rev. Jan Somora	redaktor ML
Dr. Karol Strmen	redaktor AVE
Martin Sunal	redaktor N
Daniel Tanzone	terajší redaktor PD
J. Tholt	redaktor ASS, koreš. ASN,

Adolf Tvrdý	redaktor BL, redaktor NYM, korešp. ASN	
Julius von Uherkovic	redaktor	ASB
Martin Valek	redaktor HS	
Valusek	redaktor NYM	
Rev.Gregor Vaniščík	redaktor AVE	
Rev. Juraj Varga	spolumajiteľ LU	
Zary	redaktor NN	

Legenda

AS1 Americký Slovák I (1892 - ?) - Cleveland, OH,
USA - týždenník

ASN AMERICKO-SLOVENSKE NOVINY (1986 – ?
min. 1918) - Pittsburgh, Pa, USA - týždenník

BR Bratstvo (1899 - ? min 1925)

CL Cirkevné Listy (1894 - ?) – Cleveland, OH USA
- mesačník,

F Fakľa (1894 - ?) – New Your, NY, USA - mesač-
ník

J Jednota (1891 – dodnes) – Cleveland, OH,
USA – dvoj-týždenník

KN Katolícke Noviny (1889 - 1891) – Hazleton,
PA, USA - týždenník

M Maják (1894 - ?) - Pittsburgh, Pa, USA - me-
sačník

NČ Nový Černokňazník (1899 - ?) - Cleveland, OH,
USA - časopis

RO Rodina (1985 - ?) – Cleveland, OH, USA - me-
sačník

S1 Slovák I (1895 - ?) – New York, NY, USA - mesačník

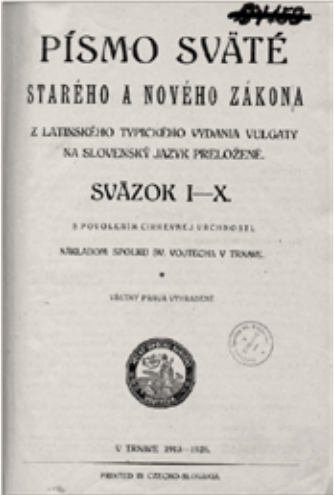
SvA Slováč v Amerike (1889 – dodnes), Plymouth,
PA, USA - týždenník

Z Zástava (1889 - ?) - Plymouth, PA, USA – týž-
denník

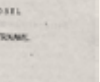
Deväťdesiat rokov od slovenského prekladu Svätého písma

V roku 2016 sme si pripomenuli deväťdesiat rokov od zavŕšenia vydania prvého slovenského svätovojejtenského prekladu Biblie. Málokto vie, že jeho prípravná fáza trvala viac ako štyri desaťročia. Jeho vydanie spadá do rokov 1913 – 1926, pričom dlhú prestávku v ňom spôsobila prvá svetová vojna. Preklad má desať zväzkov, z toho dva zväzky tvoria Nový zákon a osem zväzkov Starý zákon. Po vydaní celého prvého svätovojejtenského prekladu Svätého písma priniesli Národné noviny v oslavnej recenzii informáciu, ktorú prebrali aj iné redakcie, že len revízia prekladu, ktorou sa zaoberal František R. Osvald, trvala celých osem rokov.

Vysoká suma peňazí, ktorú potreboval Spolok sv. Vojtecha na vydanie Svätého písma, by sa po prvej svetovej vojne na Slovensku nenašla, a ktovie, dokedy by sa toto vydanie oddaľovalo, keby nepomohli americkí Slováci. V roku 1920 začali prichádzať štedré dary od slovenských rodákov v USA. Zvlášť štedrá bola v tom čase podpora adresovaná trom slovenským biskupom: nitrianskemu Karolovi Kmeťkovi, banskobystrickému Mariánovi Blahovi a spišskému Jánovi Vojtaššákovi a Andrejovi Hlinkovi (po stotisíc korún), ktorá sa vložila do účastí na vydavateľskú činnosť Spolku sv. Vojtecha. V kritickej situácii (v roku 1923) vyslal Spolok sv. Vojtecha do USA trojčlennú delegáciu na čele so správcom spolku Jánom Pöstényim-Kýsuckým. Táto delegácia za dva a pol mesiaca navštívila v USA vyše sto slovenských farností. Hneď na prvom stretnutí so slovensko-americkými novínarmi a predsedami katolíckych organizácií sa v Pittsburghu vyzbieralo 1 072 amerických dolárov, získalo sa 2 156 nových členov do Spolku sv. Vojtecha (členské bolo 4 doláre, ale 25 zkladajúcich členov prispievalo po sto dolároch, Michal Bosák daroval 600 dolárov).

Aj v roku 1926 vyslal Spolok sv. Vojtecha pri príležitosti 28. medzinárodného eucharistického kongresu v Chicagu, IL, do USA delegáciu, ktorú tvorili správca spolku Ján Pöstényi, ďalej Alexander Šindelár, Štefan Zlatoš a Róbert Pobožný. Návrh vyslať zástupcov Spolku sv. Vojtecha do USA podal správca Ján Pöstényi. Príčinou bola okolnosť, že Spolok vydal Sväté písmo vlastným nákladom v sume asi 800 000 Kčs. Ak Spolok sv. Vojtecha nemal upadnúť do nových dlžôb, lebo na Slovensku sa očakávaný záujem o Sväté písmo neprejavoval, bol nútený obrátiť sa na slovensko-amerických katolíkov. Navyše, v Združení slovenských katolíkov v Amerike mal spolok uložených ešte 116 000 kórún, ktoré bolo možné vyzdvihnúť len osobne.

Zástupcovia Spolku sv. Vojtecha získavali v Amerike dary po 10 dolárov a darom dávali na pamiatku slovenské Sväté písmo, z ktorého sa minulo takmer štyritisíc kusov. Zároveň sa do Spolku sv. Vojtecha prihlásilo tisícpäťsto nových členov. Strediskom misie Spolku sv. Vojtecha v USA bolo jeho hlavné zastúpenie v meste Youngstown, Oh., ktoré od roku 1922 viedol rev. Štefan Kočiš. Spolu americkí Slováci prevzali najmenej 6 800 výtlačkov slovenského Svätého písma.

venského Svätého písma.

Prvý svätovojtejský preklad sa často označuje aj ako Hlinkov preklad či Hlinkovo a Donovalovo Sväté písmo, pretože Andrej Hlinka i Ján Donoval sa veľkou mierou pričinili o toto dielo. A až zarážajúce, ako málo pozornosti sa v publikáciách o jednom i druhom venovalo otázke, akým podielom sa obidvaja zúčastnili na prekladaní Svätého písma a akou mierou prispeli k rozvoju našej duchovnej, jazykovej a národnej osvety. Andrej Hlinka má veľké zásluhy aj na vydávaní Svätého písma v rokoch 1922 – 1926 v Spolku sv. Vojtecha, na čele ktorého pôsobil ako predseda od roku 1920.

Štefan Kucík
Slovenský preklad Svätého písma z r. 1913 – 1926. Zdroj: Spolok
sv. Vojtecha, Trnava

Vol'by v USA r.2008 a r.2016

Pred 8 rokmi boli v USA voľby prezidenta a vyhrali ich Demokrati a prezidentom sa stal Barack Obama. Profesor Joseph Olson z Hamline University School of Law, St. Paul, Minnesota, pred tohoročnými voľbami uverejnil krátku štatistiku výsledkov volieb z r. 2008

- Počet štátov, v ktorých vyhrali Demokrati (19), Republikáni (29)
- Rozloha v štvorcových míľach, na ktorej vyhrali Demokrati (580,000), Republikáni (2,427,000)
- Počet ľudí v okrskoch, ktorých vyhrali Demokrati (127 miliónov), Republikáni (143 miliónov)
- Počet vražd na 100,000 obyvateľov v okrskoch, ktorých vyhrali Demokrati (13.2), Republikáni (2.1)

Ku štatistike bol pripojený tento obrázok.

Prezidentské voľby r.2016 vyhral nečakane republikánsky kandidát Donald Trump. Ako bude vyzerat' hodnotenie jeho prezidentského obdobia v r.2020?

Slovenské vyst'ahovalectvo Dokumenty VI

Pramene k dejinám vzťahov a stykov Matice sloven-skej na rok 1919 - 1947

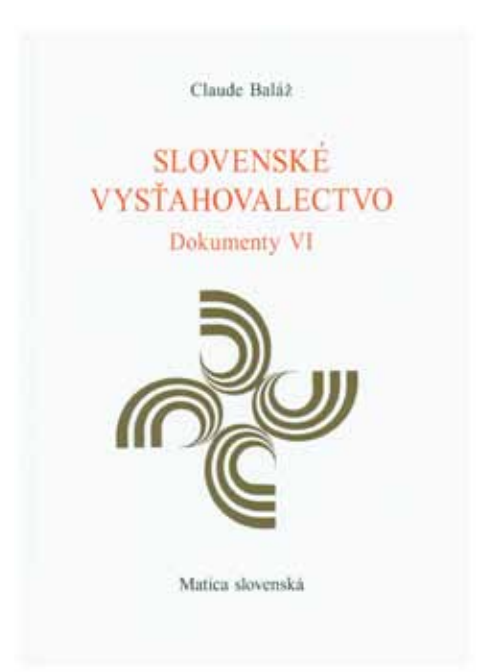
ISBN 80-803128-1-5, 2015, 2016,

ISBN 978-80-803128-1-5, 2016, 2016,

Publikácia je pripomienkou našej minulosti na viacerých úrovniach. Po vydavateľskej stránke nadväzuje na rok 1969, keď Slovenská akadémia vied otvorila edíciu Slovenské vyst'ahovalectvo na programové zverejňovanie výsledkov skúmania dejín slovenského vyst'ahovalectva a života našich predkov v zahraničí. Projektový štart bol sľubný, vydavateľský vstup akadémie „jednorázový“, pokračoval v ňom Ústav pre zahraničných Slovákov pri Matici slovenskej, ktorý v tom období štát poveril zabezpečovaním kultúrnych stykov, záchra-nou kultúrneho dedičstva zahraničných Slovákov a vedecko - výskumnou činnosťou v oblasti dejín a života Slovákov vo svete. Prvé dva zväzky (história predmetných výstupov od do roku 1918 a potom po tomto období do roku 1938) zostavili Elemír Rákoš a František Bielik. Ten pokračoval i v odbornej príprave vydania dvoch ďalších zväzkov, ktoré obsahujú vzá-jomnú korešpondenciu vyst'ahovalcov usadených vo svete a ich listy zasielané na Slovensko. Piaty zväzok, venovaný dejinám slovenského vyst'ahova-lectva do Francúzska a Belgicka, vyšiel roku 1990, a jeho autorom je Claude Baláž (1942).

Pri nej sa žiada poznať, že kým sa dostal na verejnosť šiesty zväzok, uplynulo od toho pred- chádzajúceho celé štvrtstoročie a sľubná koncepcia spred takmer polstoročia rezonuje v našej spoloč- nosti už iba ako chabé ozveny z čias, keď náš záujem o slovenské zahraničie bol napriek politickej klíme vo vtedajšej federácii pomerne komplexný. V sú- časnosti prenikajú na verejnosť cez niektoré médiá a elektronické siete predovšetkým konfrontácie pri rozdeľovaní verejných financií krajanským žiada- telom, ktoré štát zveril Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZŽ) riadený Ministerstvom zahranič- ných vecí a európskych záležitostí – ale tie idú cel- kom mimo odborného skúmania tejto problematiky u nás doma. Premyslený edičný systém nenachá- dzame vo vydavateľských plánoch SAV, ani v aka- demickej obci celoplošne roztrúsenej po republike, ÚSZŽ sa dávnejšie vzdal i svojej jedinej edičnej akti- vity, akou bolo vydávanie časopisu Slovenské zahra- ničie (Matici slovenskej slúži ku cti zaujímavý knižný rad Slovenský svet, v ktorom vyšli najmä reedície niekoľkých desiatok literárnych, spomienkových či reflexívnych diel od našich exilových autorov, a tematicky a žánrovo širokospektrálna ročenka Slo- venský svet (v tomto roku má už poradové číslo 32). V archíve národnej inštitúcie sa navyše ukrývajú in- formačné sloje hodné vytrvalého štúdia a publikač- ného sprístupňovania.

Vybrané dokumenty pochádzajú výlučne z archívu Matice slovenskej uložených vo fonde Matica slo- venská II. 1919 – 1948, ktoré približujú nielen vzťa- hy Matice slovenskej s krajanmi v zahraničí v ro- koch 1919 – 1947, ale prinášajú aj množstvo iných týkajúcich sa diania na Slovensku a v slovenskom zahraničí, v oblasti kultúrnej, osvetovej, vzdelávacej, literárnej, žurnalistickej, vydavateľskej, sociálnej, politickej, národnej i štátoprávnej. Šiesty zväzok obsahuje stručnú rekapituláciu systému štátnych

i nešťátnych vzťahov a starostlivosti o Slová- kov v zahraničí v predmetnom období s dôrazom na osobitnú a samostatnú činnosť Matice slovenskej. Súčasťou sú charakteristiky slovenských menšín a komunít v zahraničí podľa jednotlivých krajín (Argen- tína, Austrália, Belgicko, Bulharsko, Česko, Francúz- sko, Juhoslávia, Kanada, Maďarsko, Nemecko, Nová Guinea, Rakúsko, Rumunsko, Spojené štáty ameríc- ké, Taliansko a Uruguaj) a 213 vybraných dobových dokumentov. V nich sa nachádzajú informácie o ich situácii a problémoch v krajinách kde žijú a pracujú, stykoch so Slovenskom a návštevách starej vlasti, slovenských školách v zahraničí, ich snahách o za- chovanie národnej identity, kultúrnom a nábožen- skom živote, vydávaní kníh a krajanských časopisov, krajanských spolkoch a organizáciách, matičnej de- legácii v USA a založení matičnej ústredne v USA, ich literárnych snahách, čl. predsedávacej komisii v Ma- ďarsku, bojom amerických Slovákov proti benešov- skému čechoslovakizmu, podpore slovenskej štát- nosti, matičnom programe pre Slovákov v Amerike, vzniku slovenského zahraničného ústavu v Bratisla- ve, o akcii Slováci v ČSR americkým bratom a mnohé ďalšie menej známe i neznáme skutočnosti.

Šiesty zväzok dokumentov venovaných sloven-

skému vyst'ahovalectvu má pre bežného čitateľa jednoznačné žánrové zaradenie. Obsahuje viac ako dvesto listov, ale už samotný obsah ktoréhokolvek z nich nadobúda popri vecných informáciách cha- rakter dôverných oslovení, priateľských povzbu- dení, nepredstieraný záujem o iných. Z hľadiska štýlu je zaujímavá už úroveň jazyka, intelektuálne, nárečové, regionálne, citové a iné prvky vnášané do prioritné vecného obsahu. V písomných pre- javoch nachádzame znaky črty, faktografie s lite- rárnymi prvkami, dramatizácie vzťahov medzi ko- munitnými aktivistami. Tieto sú prítomné najmä v „spätnej“ korešpondencii, teda v odpovediach pra- covníkov Matice slovenskej na listy krajanov s ich konkrétnymi námetmi, ponukami na spoluprácu či požiadavkami o pomoc (neraz nemateriálneho charakteru). Spomeňme za nich vtedajšieho správ- cu Jozefa Cígera Hronského, ten i na tejto pozícii po- tvrdzoval, že popri svojej rozvetvenej literárnej a edičnej činnosti vôbec nezanedbával ani číro úradné a organizačné povinnosti.

Claude Baláž je skúsený historik, problematike slovenského vyst'ahovalectva sa venuje dobré pol- storočie. V tejto publikácii zoradil dokumenty so stručnou úvodnou anotáciou podľa štátov, z kto- rých krajania s Maticou slovenskou v Martine ko- munikovali od znovuoživenia jej činnosti roku 1919 po rok 1947, keď sa na pozadí pripravovaného politického prevratu zase chystalo k okliešteniu jej rozvetvených aktivít. V tomto období práve Matica bola jednou z najaktívnejších nešťátnych ustanoviz- ní udržiavajúcich vytrvalé a účelné kontakty s naší- mi vyst'ahovalcami, autor si pritom všíma i aktivi- ty štátnych inštitúcií a niektorých mimovládnych združení. Vytvára tak zaujímavú mozaiku i analýzu širších súvislostí, pretože v medzivojnovom období smerovali cesty Slovákov do štátov západnej Euró- py, na oba americké kontinenty, do Austrálie, malé skupiny zakotvili aj v Ázii a Afrike.

Balážova odborná práca sa vyznačuje starost- livým skúmaním pramenných materiálov, v pub- likačných výstupoch ich sprevádza prehľadný- mi vecnými poznámkami, odkazmi na literatúru, menný register zahrňa niekoľko stoviek osobností a aktivistov krajanského a exilového hnutia. Miest- ny register pripomína podobný počet miest na Slo- vensku i viacerých kontinentoch sveta, na mape ktorého by sme mohli zakresliť jemné pavučie, no citovo a vzťahovo pevné ľudské väzby.

Zložité peripetie spojené s vydaním šiesteho zväzku evokujú otázku, budeme musieť čakať ďalších dvadsaťpäť rokov na vydanie siedmeho zväzku, alebo edícia pre nezáujem zodpovedných a kompetentných úplne zanikne.

Dušan Mikolaj

Pamätáte sa na 21.august 1968?

21. august 1968, Bratislava, Šafárikovo Námestie: Prvú vlnu vojenských áut pri- chádzajúcich z Petržalky cez „starý“ železný most sa „podarilo“ bratislavským oby- vateľom-demonštrantom zastaviť svojimi telami (svojou prítomnosťou). Kolona sa na Šafárikovom námestí začala otáčať za jasotu demonštrantov. Podaktorí z prítom- ných začali hádzať kamene do predných a bočných skiel nákladných aut. Posledný nákladák v kolóne mal cisternu a prívies - bola to poľná kuchyňa. Ten mal problémy otočiť sa (spraviť U-turn) na malom priestore, poľná kuchyňa sa zasekla, šofér so spolujazcom vyskočili z auta, dobehli a naskočili do nákladáku pred nimi, a tak cister- na a poľná kychyňa zostala na-milost'-a-nemilost' demonštrantom.

Eufória zavládla na Šafárikovom námestí z „víťazstva“ nad okupantami. Trvala však veľmi krátko. Zanedlho namiesto nákladákov prišli na Šafárikové námestie tanky a bolo po „víťazstve“ aj po eufórii.

Keďže prívies poľnej kuchyne bol odtrhnutý, ako revanš za prítomnosť tankov, jeden z mladíkov vyskočil na šoférovo stupátko cisterny, cez rozbité okienko dosiahol na volant a neviem, či skríkol „tlačte“ alebo niečo podobné, ale kto mohol, ten sa oprel o nákladák, ktorý začal naberať rýchlость a skončil v Dunaji, pod železným mostom.

Tanky však na námestí „spravili poriadok“. Otáčajúce sa hlavne tankov a niekoľko výstrelov (tiekla aj krv) rozohnalo rady demonštrantov. Nepomohol ani odvážny de- monštrant, ktorý chcel zastaviť tank vlastným telom.

Za tankom vidno prívies poľnej kuchyne a pred príviesom cisternu „osloboditeľov“ s bielym pozdĺžnym a priečnym pruhom, podľa ktorých sa vozidlá vojsk Varšavskej Zmluvy dali pozorovať napríklad z lietadiel.

V pozadí je Univerzita Komenského.

Photo: Bratislava, 21 August 1968, credit Ladislav Bielik. (prevzaté z http://www. eurosavant.com/2004/07/17/slovakia-the-past-is-now/)

Text: 21. august 1968, Jožo Starosta (osobná skúsenosť)

Spomienky

Claude Baláž (www.slovozbritskejkolumbie.ca/stratene-iluzie):

Správa americkej spravodajskej služby CIA, ktorá patrila donedávna medzi prísne tajné, analyzuje, prečo stratil Sovietsky zväz politickú kontrolu v Československu a ako došlo k jej obnoveniu v priebehu rokov 1968 a 1969. Sovieti pri svojom socia- listickom bratovi uplatnili všetok arzenál svojich zbraní. Vedenie bolo síce mylné vo svojich taktikách, ale isté v cieľoch a nepoľavujúcej snahe o ich dosiahnutie. Moskva za zrazenie Prahy na kolená zaplatila politickú cenu, ktorá však bola menšia, akú bola ochotná podstúpiť. Píše sa v úvode dokumentu, zostaveného v januári 1970, pod názvom „Československo: Problém sovietskej nadvlády“. Spojené štáty úplne vylúči- li akúkoľvek pomoc proti prípadnej invázii zo strany ZSSR. Československo nemohlo očakávať ani pomoc od Západnej Európy.

Svetlana:

V auguste 1968 som mala 6 rokov, moc si toho nepamätám, iba to, ako sa moja mama vykláňala z okna, keď leteli ruské lietadlá ponad náš barak. Všetko ostatné mi bolo povedané a nie všetky súvislosti mám v správnom chronologickom poradí. Môjho otca s celou skupinou vedcov vyhodili z práce. Pamätám sa ako u nás faj- čili a radili sa, čo povedia na previerkach. Po previerkach zas kam pôjdu pracovať. Podaktorí utiekli na Západ, podaktorí zápasili doma. Nikto z nás nemohol cestovať, nedostali sme sa na školy aké sme chceli, chodili k nám tajní do baruku vyzvedať o mojich rodičoch, keď som bola sama doma.

Pred 50 rokmi

Paľo Stacho (www.slovozbritskejkolumbie.ca/palo-stacho-novaky):

Pamätám si dobre ako ruské ozbrojené konvoje prechádzali cez Nováky. Ako chlapci sme boli zvedaví, rodičov sme neposlúchli a všetko sme pod- robne sledovali pri ceste. V Novákoch na viadukte spadlo ruské nákladné auto (vodič pravdepodobne od únavy zaspal). Mal naloženú muníciu, na- šťastie to neexplodovalo, lebo by tam bolo spústu mŕtvych. Muníciu vo- jaci hneď zobrali, aj mŕtveho šoféra a ponechali tam len vrak nákladného auta ZIL, na ktorom sme sa my ešte niekoľko dní hrali.

Ondrej Kuzevič :

Boli sme s bratom 15 roční a boli sme v Bratislave na ul. Ríazaňskej na prázdninách. V noci sme sa zobudili na veľ'ký hukot a videli sme prechádzať tanky. Nevedeli sme o čo ide, tak sme ich s bratom počítali, bavilo nás to do nejakých 570 a potom sme už išli spať. Ráno keď sme sa zobudili už susedia kloпали že nás napadli Rusi.

Ing. Aristid Miglierini (www.slovozbritskejkolumbie.ca/kahira-aris- tid-miglierini):

Stalina na pléne ÚV KSSZ Chruščevom v r. 1956 a po okupácii Českoslo- venska v r. 1968, kde nedošlo ku kontrarevolúcii.

Andrej Štelmák (www.slovozbritskejkolumbie.ca/zvolen-andrej-stelmak):

Išiel som pred Poľanu (vo Zvolene), kde stáli dvaja sovietski regulovčíci. Rozprával som sa so sympatickým Vasjom. Bol obkolesený tak, že ledva dýchal. Na otázky odpovedal kuso. „Prečo si prišiel?“ znela otázka. „Bola vyhlásená mobilizácia,“ vraví on. „Priamo od stroja som obliekal uniformu a prišiel sem.“ „Načo a prečo si prišiel?“ Mlčal, hľadal slová. „Dostal som rozkaz, ja som vojak, rozumieš?“ „Ale veď u nás nie je kontrarevolúcia, veď vidíš.“ Nasledovali otázky vo všetkých strán. Zmohol sa však iba na jednu odpoveď. „Ja by som bol radšej pri žene a deťoch“ a oči sa mu zarosili slzami.

http://domino50.blog.pravda.sk

Brežnev Dubčeka niekoľkokrát varoval na stretnutiach v Moskve, Bratislave, aj v Čiernej nad Tisou, dokonca Sovieti deklarovali aj vstup vojsk na územie štátu, ktorý by chcel zaviest',buržoázný pluralitný politický systém", aby nedošlo k oslabeniu vplyvu socialistického tábora. Dubček a s ním celá ČSSR nemali krytý chrbát a vedenie štátu si krytie mohlo zabez- pečiť už iba prijatím podmienok diktovaných Moskvou.

http://spravy.pravda.sk/

V archívoch sa zachoval tajný materiál o sociálnom zložení slovenskej časti emigrácie z r. 1968. Vznikol pre potreby úradu federálnej vlády v ja- nuári 1971. Podľa neho viac ako polovica utečencov mala menej ako 30 rokov. Čo sa týka profesionálnej skladby, odišlo vyše 1 200 lekárov, 548 pracovníkov zahraničného obchodu, stovky vedeckých pracovníkov aj ďal- ších odborníkov. Normalizačnú vládu však najviac trápil odchod tých, čo prišli do styku so štátnym tajomstvom a pracovali napríklad v zbrojárskom priemysle a výskume. Medzi Slovákmí – emigrantmi narátali takých 335. Štatistika nevynechala ani vojenských zbehov z vtedajšej ľudovej armády. Do konca roku 1969 ich odišlo 429, z toho 48 dôstojníkov.

Pamätáte sa aj Vy na 21.august 1968?

Ak áno, tak určite prežívate druhú päťdesiatku Vášho života. Ak ste už prekročili 60-tku, potom sa Vám v pamäti pravdepodobne uchovali také detaily, o ktorých iní nevedia.

Napište nám o svojich skúsenostiach z obdobia okolo 21.augusta 1968 (http://slovozbritskejkolumbie.ca/21.august.1968).

Táto zbierka spomienok je určená staršej generácii na oživenie toho, čo prežili pred takmer 50 rokmi, a mladšej a strednej generácii na objasnenie časti histórie niekdajšieho Česko-Slovenska a poučenie, že mocní tohoto sveta nie vždy hľadia na záujmy malých národov. Nerobili to pred 150 rok- mi, ani pred 100, 75 alebo 50 rokmi a nerobia to ani dnes.

Jožo Starosta

Emil Zátopek

Dnes behá takmer každý, ale žiaden náš bežec nedokáže vyhrať veľké preteky. Boli však časy, keď v Česku a na Slovensku nebehal takmer nikto, ale mali sme muža, ktorý dokázal vyhrať všetko, čo sa dalo. Volal sa Emil Zátopek.

Pavel Kosatík, český spisovateľ, historik a spoluautor výborného televízneho seriálu České storočie o ňom nedávno napísal knihu. Bývalý známy americký vojnový reportér Christophher McDougall mu venoval samostatnú kapitolu vo svojom svetovom bestselleri Zrodení k behu, ktorý vyšiel v roku 2009. Čím to je, že Emil Zátopek, chlapec z robotníckej rodiny v Kopřivnici, ich ešte aj po toľkých rokoch fascinuje? Odpoveď je jednoduchá. Obaja sú bežci a Zátopek je bežecký fenomén.

Naozaj bežíme pomaly?

To, že na olympiáde v Helsinkách v roku 1952 vybojuje zlato, sa všeobecne predpokladalo. Veď nakoniec preteky na desať kilometrov vyhral už v roku 1948 na olympiáde v Londýne. Senzáciou nebolo víťazstvo, ale spôsob, akým ho dosiahol. Najskôr vyhral zlato v behoch na päť a desať kilometrov, všetko v nových olympijských rekordoch. Potom sa len tak z dlhej chvíle postavil aj na štart maratónu, ktorý dovtedy nikdy súťažne nebežal. Po celý čas sa držal v závese za hlavným favoritom, Britom Jimom Petersom. Po pätnástich kilometroch sa Zátopek Brita opýtal, ako sa z jeho pohľadu vyvíjajú preteky. Peters v snahe zmiast' a demoralizovať konkurenta mu odpovedal, že tempo je príliš pomalé. *„Ste si istý, že je naozaj pomalé?“* spýtal sa Čechoslovák ešte raz. Keď Brit pritakal, Zátopek sa slušne poďakoval a zrýchlil. Peters sa nakoniec vzdal a Zátopek opäť vyhral v novom olympijskom rekorde.

Keď vbiehal na štadión, dav šalel a komentátor československého rozhlasu nebol od dojatia schopný preteky dokumentovať. Ešte predtým, ako k Zátopkovi stihli doraziť kolegovia výpravy s gratuláciami, pribehli k nemu jamajskí bežci, zdvihli ho nad hlavu a absolvovali s ním čestné kolo okolo celého štadióna. Nová svetová celebrita bola na svete.

Emil Hrozný

Emil behal rád už od útleho detstva. Stále. Tam, kde iní pokojne kráčali, on vždy utekal. V Kopřivnici, mestečku, kde ľudia pracovali v slávnej Tatre, sa v tých časoch utekalo akurát, keď niekto ráno zaspal na zmenu. Emilov otec, stolár, predvojnový člen komunistickej strany, sa na synovo pobiehanie nepozeral s prílišným pochopením. Nebol nepriateľom pohybu, svoje deti vodil na dlhé výlety do Beskýd, ale šport bol pre neho rozmarná samopaš. V čase, keď už bol jeho syn slávny, ho na jedných jeho pretekoch vyzval hlásateľ, aby divákom niečo povedal. Prekonal sa a do mikrofónu odhodlane zakričal: „Športu zdar!“ Synovu budúcnosť však videl jasne. Po skončení základnej školy ho vyslal k Baťovi do Zlína.

Mladému Emilovi to padlo vhod. U Baťu sa pracovalo, študovalo, ale aj športovalo. A keďže v Zlíne pred vojnou nechýbali peniaze, miestny atletický klub patril k najlepším v republike. Emil tu mal možnosť trénovať s vtedajšou československou bežec-kou špičkou a za Zlín začal aj pretekať. Pokiaľ ide o tréningové metódy, Zátopek sa nedržal zabehaných pravidiel a časom si vyvinul vlastný tréningový model. Ten v mnohom pripomínal dnes rozšírený intervalo-vý tréning. Emil behal vo vysokom tempe štyristo-metrové úseky, ktoré prekladal ľahkým poklusom. Takýmto spôsobom niekedy počas tréningu zabehol celý maratón a týždenne viac ako dvestopäťdesiat kilometrov.

Behal za každého počasia, cez deň, v noci a po pri všetkých pracovných povinnostiach. Neskôr, počas služby v armáde, behával v kanadách a niekedy si na plecía posadil aj svoju ženu Danu. V čase Pro-tektoarátu, keď bolo všetko na prídel, nebolo vôbec jednoduché dopĺňať po takýchto výkonoch kalórie. Jeden z jeho bežeckých kolegov si neskôr spomínal, ako Zátopek po jedných vyčerpávajúcich pretekoch v cieľi prosil o krajec chleba. Nikdy nikto tak tvrdo

netrénoval. Zátopek nebol bežecký supertalent, jeho úspechy boli vydrťé. Legendárnym sa stal aj jeho bežecký štýl. Emil nebehal s ľahkosťou ako iní atléti, ale s traťou doslova bojoval. Tento zápas sa odrážal aj vo výraze jeho tváre. Iní bežci ho preto prezýva-li Emil Hrozný a noviny New York Times napísali, že pri behu vyzerá ako démon z Danteho pekla. To však boli len reči. Zátopek vďaka svojmu tréningu roky nenašiel premožiteľa, vyhral štyri zlaté olympijské medaily, bol viacnásobným majstrom Európy a dr-žiteľom množstva svetových rekordov. Počas troch rokov, keď pretekal takmer každý týždeň, ani raz ne-prehral a jeho skóre bolo 69:0. Posmešky ustúpili a čoskoro sa široko ujala iná jeho prezývka – česká lo-komotíva. Keď Zátopek na konci 50. rokov s vrcholo-vým behaním končil, chýľila sa ku koncu aj dominan-cia bieleho muža na vytrvalostných tratiach a prišla éra afrických bežcov

Buď obidvaja, alebo nikto

Keby Emil Zátopek žil v normálnej krajine, a nie v komunistickom Československu, mohol len pokojne behať a užívať si zaslúženú slávu. Takto však nebol obýčajným športovcom, ale aj symbolom triumfu so-cialistickej telovýchovy. Spolu so svojou ženou Danou, tiež výbornou atlétkou, ktorá na olympiáde v Helsin-kách získala zlato v hode oštepom, patrili v 50. rokoch k najväčším československým celebritám.

Byť celebritou v tom čase však aj niečo obnáša-lo. Museli sa absolvovať stovky besied na školách, stretnutí s robotníkmi a očakávalo sa, že popri roz-právaní zážitkov padne chvála aj na režim, ktorý po-mohol úspechy dosiahnuť. Emil pochádzal z prole-társkeho prostredia, jeho otec bol členom strany už pred vojnou a veril, že nový socialistický systém za-bezpečí ľuďom ako on lepší život. Teror a procesy 50. rokov išli akoby mimo neho. On behal. Občas si však aj on zarebeloval. Najhorúcejšie to bolo tesne pred

Zátopek tesne potom, ako v roku 1954 prekonal

v Paríži svetový rekord v behu na 5000 metrov.

Helsinkami a dokonca hrozilo, že Zátopek na svoju najúspešnejšiu olympiádu vôbec nepôjde. Išlo o Sta-nislava Jungwirtha, bežca na 1 500 metrov a Zátop-kovho kamaráta. Kvalifikoval sa na olympiádu, ale režim jeho účasť stopol. Jungwirthov otec sedel vo väzení za rozširovanie protikomunistických letákov. Zátopek sa však zatiaľ vyhlásil, že buď pôjdu na olympiádu obidvaja, alebo nikto. Chvíľu to vyzeralo, že to tak aj dopadne, ale strana nakoniec ustúpila.

Atletika a politika

V 60. rokoch, keď sa pomery uvoľnili, si Zátopek na besedách už nekládol servítku pred ústa. Na česko-slovensko–sovietskej schôdzke v Čiernej nad Tisou mával predseda Najvyššieho sovietu ZSSR Nikolaj Podgornij výtláčkom nemeckých novín Die Welt, pre ktoré Zátopek okrem iného povedal. *„Hitler vládol v Európe pomocou sily a používal násilie voči národom, ktoré sa mu neboli ochotné podrobiť. Sovietsky zväz robí to isté voči národom, ktoré nechcú prijať komunistický režim, ktorý im SSSR vnucuje.“* Na plukovníka česko-slovenskej ľudovej armády, ktorým Zátopek bol, išlo o veľmi odvážne slová. Viacerí priatelia ho v tom čase varovali, aby radšej zostal pri atletike a nenechal sa vtiahnuť do politiky. Tá je vraj pre neho, úprimného a dobrsrdčného chlapca z Valašska, príliš zradná. Nepomohlo.

Manželia Dana a Emil Zátopkovci v olympijskej

dedine v Helsinkách v roku 1952.

V júni 1968 podpísali Zátopkovci manifest 2 000 slov. Po okupácii prišiel Zátopek s výzvou, aby špor-tovci z okupačných krajín mali zákaz zúčastniť sa na olympijských hrách v Mexiku. Po upálení Jana Palacha komunistický poslanec Vilém Nový obvinil skupinu ľudí vrátane Zátopka z toho, že Palacha na tento čin nahovorili. Mali ho oklamať, že tekutina, ktorou sa poleje, je „studený oheň“, ktorý mu neublí-ži. Obvinení poslanca Nového okamžite zažalovali. V tom čase však už bývalí lídri obrodného hnutia postupne opúšťali svoje pozície a mnohí obrátili ka-báty. Nové normalizačné kádre sa tak rozhodli za-tlačiť aj na národnú ikonu Zátopka. Pohrozili mu vä-zením a on svoju žalobu na poslanca Nového stiahol a ospravedlnil sa. Vraj bol nesprávne informovaný a zneužitý.

Neskôr sa za svoju kritiku režimu verejne kajaľ. Veľmi mu to nepomohlo. Mnohí starí priatelia, me-dzi nimi aj spisovateľ Ludvík Vaculík, ho považovali za zbabelca, prerušili s ním styky, ale neveril mu ani nor-malizačný režim. Zátopek bol prepustený zo strany a vyhodený z armády. Zamestnal sa v podniku Sta-vebná geológia a chodil na týždňovky kopat' studne. Čoraz lepšie si rozumel s alkoholom. Keď ho takto v montérkach a v maringotke v 70. rokoch vypátra-li zahraniční novinári, bola z toho pre československú vládu veľká hanba. *„Takto sa staráte o svoju modlu?“* pýtal sa španielsky športový funkcionár a veľký Zá-topkov fanúšik Patxi. Režim zareagoval a Zátopka „upratal“ aspoň do archívu Československého zvä-zu telesnej výchovy. Zvyšok života prežil Zátopek v ústraní, v dome na okraji Prahy. Zomrel v roku 2000 a verejne už nevystupoval ani po zmenách v roku 1989. Hovorili za neho iní.

Lebo si to zaslúžite

Fenomenálny bežec Austrálčan Ron Clarke zve-rejnil príbeh, ktorý veľa hovorí o Zátopkovej povahe. Clarke síce vytvoril viacero svetových rekordov, ale nepodarilo sa mu vyhrať veľké preteky. Poslednú šancu spálil na olympiáde v Mexiku v roku 1968, keď skolaboval pre nedostatok kyslíka. Cestou späť sa frustrovaný zastavil v Prahe, kde navštívil svoj veľký bežecký vzor. Keď sa so Zátopkom lúčili, všimol si, ako mu do tašky strčil malý balíček. Objal ho a pove-dal len jednu vetu: *„Pretože si to zaslúžite.“* Clarke bol

Zátopek na stupni víťazov po behu na 10 km

na letných olympijských hrách v Londýne.

v tom, že Zátopek po ňom posielal nejaký odkaz do slobodného sveta, a preto balíček otvoril, až keď lie-tadlo odštartovalo. Okamžite všetko pochopil. Bola v ňom Zátopkova zlatá olympijska medalia z behu na desať kilometrov, z roku 1952. *„Obdarovať človeka, ktorý ho nahradil v tabuľkách historických rekordov, bolo od Zátopka veľmi šľachetné. Vzdať sa medaily, keď sám prichádzal o všetko, bolo prejavom veľkého porozumenia. Z každého jeho pohybu vyžarovalo nad-šenie, priateľstvo a láska k životu. Neexistuje a nikdy neexistoval väčší človek ako Emil Zátopek,“* vyhlásil neskôr dojatý austrálsky šampión.

Autor Jozef Majchrak, Foto: TASR, Profimedia.sk

Článok vyšiel pôvodne v Konzervatívnom denníku Postoj (www.postoj.sk) a uverejňujeme ho s povolením autora.

Zľava Nemec Herbert Schade, Emil Zátopek a Francúz Alain Mimoun pózujú v cieľi po pretekoch

na 5 000 metrov na letnej olympiáde v Helsinkách. Zlatú olympijskú medailu získal Emil Zátopek,

ktorý do cieľa dobehol v novom olympijskom rekorde.

S Andy Hrycom od Sladkých starostí až po Inventúru

Andrej Hryc, slovenský herec, producent, zakladateľ rádia Twist, a tiež Generálny honorárny konzul Seychelských ostrovov. Hral v šiestich desiatkach filmov, nadaboval vyše dva a pol tisíc postáv, stvárnil množstvo postáv v televíznych a rozhlasových inscenáciách, napísal knihu. Rôznorodosť jeho postáv nezaostáva za pestrosťou jeho života. Medializovaný súdny proces okolo rádia Twist, tragická smrť syna, poriadne ostrá autobiografická kniha, vyhlásenie osobného bankrotu,... to sú udalosti, z ktorých jedna by stačila na jeden život. Andrej Hryc ich zažil všetky a ešte mnohé navrch.

Mala som možnosť Andrej Hryca stretnúť toto leto vo Vancouveri. Sedeli sme na slnkom zaliatej pláži v Deep Cove a k dokonalosti chýbal už len pohárik správne šamprovaného Bisquitu Debouche. Ak nemáte potuchy o čom hovorím, prosím, čítajte ďalej.

Ako ste sa dostal k herectvu?

Herectvo nebolo v našej rodine, dostal som sa k nemu preto, lebo som nič iné nevedel a nejaké živobytie som si musel nájsť. Môj otec bol zatvorený a moja mama vychovávala dve malé deti, mňa a moju sestru. Peňaží nazbyt sme nemali. Zobrali nám všetko a mama musela ťažko pracovať. Ako chlapec som bol búrlivák, dalo by sa povedať až grázlel, bol som hyperaktívne dieťa a zle som sa učil. Školu som nemal rád. Bol som ľavák a v škole mi zaväzovali ľavú ruku za chrbát, aby som písal pravou. V tej chvíli som školu znenávidel a nenávidel som ju až do promócie. Keď som chodil na základnú školu prebiehal veľký súdny proces s mojím otcom, ktorého ktosi udal a bol nespravodlivo odsúdený na sedem rokov. Učiteľia ma nemali radi a spolužiakom rodičia zakazovali, aby sa so mnou kamarátili.

Moja mama bola Polka a vedela veľmi dobre po rusky, lebo jej otec bol Bielorus. V štvrtej triede nás začali učiť po rusky. Na školách vtedy bola recitačná súťaž, ktorá sa volala Puškinov pamätník. Moja mama vedela, že som cirkusant, a tak ma naučila jednu ruskú básničku. A ja som s tou básničkou vyhral najprv triedne kolo, potom školské kolo, okresné a krajské kolo a nakoniec som to vyhral celé. Veľmi skoro som pochopil, že toto je tá cesta, ktorou by som sa mohol v živote uberať. Tak som postupne začal hrať ochotnícke divadlo, začal som chodiť do ľudovej školy umenia, kompletne som tomu celému prepadol a nič iné ma už nebavilo.

Keď som zmaturoval, samozrejme som sa hlásil na Vysokú školu múzických umení. Mal som šťastie na riaditeľa strednej školy. Moje kádrové materiály roztrhal, zaprisahal ma, aby som nikomu zo svojich spolužiakov neprezradil, že môj otec bol vo väzení a že ak niekomu poviem, čo mi povedal, vyhodia zo školy jeho aj mňa. Vďaka tomu som sa na tú vysokú školu dostal.

Kto by si nepamätal vašu rolu vrchného čašníka Balucha z filmu Sladké starosti (1984)? Pamätáte sa ako sa robí Bisquit Debouche?

To je snáď moja najslávnejšia rola. Takže Balucha na to používal Stock, dvojhviezdičkový. To bol najsprostejší chlast aký v tom čase existoval. Do toho Stocku pridával čaj, pár kvapiek Jary (v tých časoch populárny saponát na umývanie riadu) a citrónovu kôru. Nakoniec sa to zmixovalo a to bol Bisquit Debouche. Vždy som si myslel, že ma za to budú čašníci nenávidieť.

V Košiciach som mal kamaráta čašníka, takže tie ich finty som všetky poznal. Jar sa naozaj do koňaku mixovala. Bolo veľa vecí čo v scenári nebolo a ja

Andrej Hryc, Vancouver, Grouse Mountain

som ich tam dohodil. Skoro ma za to potom kamarát zabil. Vo filme je scéna kde mám čosi s jednou čašníčkou v sklade, kde pod regálmi boli schované matrace. Práve tie matrace som mal odkukané od toho čašníka. Keď jeho manželka videla film, išla do skladu, našla tam matrace a bol z toho škandál.

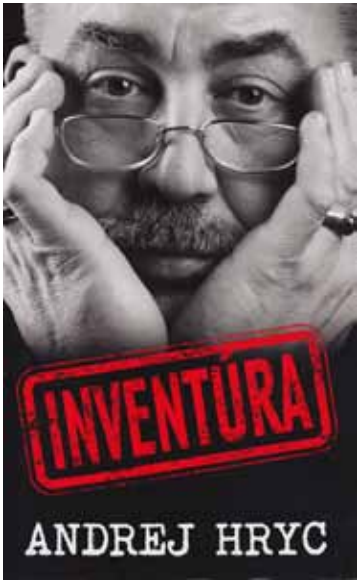
Zaujímavé je, že film Sladké starosti sme točili pred 35 rokmi a do dnešného dňa sa mi stáva, že keď prídem do nejakej krčmy kdekoľvek v Česku či na Slovensku, prv než si stihnem objednať, panák je na stole. Povedia mi, že je to pozornosť podniku – Debouche.

Ako si spomínate TV seriál Černí baroni (2004), kde ste hral Majora Halušku alias Terazkyho?

Celý seriál bol vymyslený v brnenskej televízii pre Bolka Polívku. On mal byť major Terazky. Bolek si naň urobil čas a veľmi sa naň tešil. Režirovať mal Juraj Herz. Keď podpísali zmluvu, tak mu povedali, aby film doobsadil. Herz si dal podmienku, buď obsadí rolu podľa svojho alebo Černých baronov nebude režirovať. Do role Terazkyho obsadil mňa a Bolkovi povedali, že to hrať nebude. Ten sa strašne nahneval. Herz vzal slivovicu a išiel za ním. Spojil dve postavy do jednej a tak vytvoril postavu poručíka Hamáčka, ktorú Bolek nakoniec hral. Akurát mu bolo ľúto, že legenda Majora Terazkyho sa nenaplnila na neho. Asi po troch mesiacoch točenia prišiel Bolek za mnou a povedal mi, že uznáva, že je lepšie, že to hrám ja. Veď on toho opilca Hamáška hral dokonale. Veľakrát sa stalo, že po celodennom natáčaní za mnou prišiel Juraj Herz a pýtal sa: “ Ten Bolek je naozaj tak ožratý alebo to tak dobre hrá? ”

Bolek počas natáčania vôbec nepil.

Istú časť života, asi 15 rokov, ste bol šéfom odvážneho nezávislého rádia Twist, ktoré odhaľovalo svinstvá a dianie v tých najvyšších kruhoch, pomeňovalo veci pravými menami.

Kam sa politické rádio Twist podelo?

Rádio Twist som vymyslel, založil, postavil. Potom som si to pochopiteľne odtrpel a doteraz nesiem finančné následky. Podrazili ma bývalí akcionári. Mal som čierne svedomie, pretože som kedysi pomáhal zakladať HZDS (Hnutie za demokratické Slovensko, HZDS, bola parlamentná a vládna politická strana pôsobiaca na Slovensku v rokoch 1991 – 2003; jediným predsedom strany od jej vzniku bol Vladimír Mečiar. pozn. aut.) Mečiara do politiky pritiahol Alexander Dubček. Nikto netušil čo je zač. Pôsobil charismaticky, vôbec nepil, o politike vedel viac ako my, všetkých nás zo začiatku ohúril. Ohúril aj mňa. Chodil som s ním na predvolebné mítingy, a keď založil HZDS, bol som jedným z tridsiatich ľudí, ktorí sú podpísaní na zakladajúcej listine. Keď som videl aká znôška podvodníkov sa v tej strane stretla, tri týždne po jej založení som odtiaľ odišiel. Uvedomil som si, že v politike byť nemôžem.

Začal som budovať médium, ktoré svojho času, od 1994 do roku 2002, bolo otvorené a kritické k nečistým postupom vo vláde. Takýmto postupom som chcel zo seba zmyť vinu a podpis na zakladajúcej listine HZDS. Myslím, že sa mi to celkom podarilo. Po čase nám začali zdvíhať ceny a rádio sa dostalo do dlžôb. Bol som nútený akcie rádia predat' za dĺžoby. Chvíľu som sa tešil a potom som dostal po hlave neuveriteľným spôsobom od našich obchodných partnerov. Vyhrali so mnou napokon jednu podvodnú arbitráž v Budapešti. Súdil som sa s nimi desať rokov. Žiadal som slovenskú justíciu, aby ma ochránila pred podvodom maďarskej arbitráže. Tá sama je však samý podvod a ja som skončil tak, že som musel vyhlásiť osobný bankrot.

Ako sa z populárneho, silne obsadzovaného herca, stane Honorárny konzul Seychelskej republiky?

To bola stávka. Boli sme s celou rodinou a s našimi priateľmi z Ameriky na dovolenke na Seycheloch. Mali sme sa úžasne. S tým Američanom som sa staval, že sa tam stanem Honorárnym konzulom. Stavil sa o stotisíc dolárov. Ja som tú sumu nemal, tak som to zmenil na 20 litrov Jack Daniel's whiskey. No a stávku som vyhral. Honorárnym konzulom som už 16-ty rok.

Andrej Hryc s manželkou Veronikou, Vancouver, Cypress Mountain

Čo pre vás znamenala hlavná rola Maxa Bialystocka v muzikále Producenti?

Muzikál Producenti som prvýkrát videl v New Yorku. Vtedy bola moja dcéra Wanda riaditeľkou Novej Scény. Dcéra išla do New Yorku na služobnú cestu a my, zbytok rodiny, sme šli s ňou. Jedného dňa prišla Wanda na hotel celá rozosmiata, že videla výborný muzikál, že ho ide hneď kúpiť pre Novú Scénu a že je tam hlavná rola pre mňa. Neveril som, že ešte môže byť nejaká dobrá hlavná rola pre starého herca ako som ja. Veď ja už mám svoj vek. Na druhý večer som si to pozrel. Bolo to úžasné. Okamžite som pochopil, že to chcem hrať. Wanda hneď začala rokovať s MTI (Music Theatre International). Kým sa to za 3 mesiace vybavilo, Wandu z Novej Scény vyhodili. Bola v tom aj aféra okolo Heleny Vondráčkovej, ktorá v tom čase hrala na Novej Scéne v muzikále Hello, Dolly! Kôli sporu o vyplatenie vyššej sumy ako bola zmluvne dohodnutá s ňou mala Wanda šesť súdnych procesov. Wanda všetky vyhrala.

Dcéra kúpila práva od MTI na jej vlastnú producentskú firmu. Ja som preložil scenár, režíroval som to a hral hlavnú rolu. Bral som to tak, že to bude moja divadelná labutia pieseň. Táto rola je totiž to najťažšie muzikálové spievanie čo poznám. Tiež som si tým riešil môj divadelný mindrák. V živote som chcel hrať tri role: Fidlikanta na streche, Lopachina vo Višňovom sade a Cyrana de Bergerac. Ani jednu z tých postáv som nikdy nehral. Tak som si povedal, že toho Bialystocka musím zahrat' a aj som ho zahrал.

Akú úlohu vo vašom živote hrá rodina?

Prvú. Rodina je pre mňa všetko. Aj tu vo Vancouveri sme preto, lebo s manželkou oslavujeme 40. výročie svadby. Odchod nášho syna bol veľmi bolestivý, a to nás všetkých ešte viac spojilo. Už sme len traja a rodina je alfa a omega môjho života. To všetko okolo je len prostriedok, aby sa človek nejak realizoval a zabezpečil svojich najbližších.

V roku 2013 vám vyšla kniha INVENTURA. Niektorými výpoveďami v nej ste zrejme šliapli na otlak mnohým ľuďom zo sveta politiky či show biznisu. Prešlo vám to hladko?

Ja mám veľmi dobrú pamäť a skvelý archív. Všetko

čo som v tej knihe napísal je stopercentná pravda, ktorú viem dokázať. Spomínam v tej knižke 730 mien. Mojim odhadom z tých 730 mien len o takých tridsiatich píšem pekne. Ostatných 700 sú politici, kolegovia, pedagógovia, ľudia, ktorí sa negatívnym spôsobom podpísali na mojom vývoji a spôsobili, že dnes som aký som. Celý život hovorím čo si myslím a to ľudia nemajú radi. Samozrejme som očakával, že ma niektorí budú žalovať za to čo som napísal vo svojej knižke. Nestalo sa tak do dnešného dňa. Nikto na to nenašiel odvahu, lebo každý, kto si to prečítal vedel, že mám pravdu. Niekoľko ľudí ma prestalo zdraviť. Napísal som to aj pre to, že som si potreboval vyčistiť dušu a na záver svojho života zrekapitulovať svoje vzťahy. Tou knižkou sa mi to podarilo.

Predalo sa 20 000 kusov, čo je neuveriteľné číslo na Slovensko.

Aké sú vaše ďalšie plány?

Vymyslel som si takú vec, že na záver svojho profesionálneho života vrátim Bratislave synagogu. Kedysi stála v Bratislave na Rybnom Námestí krásna neologická synagóga.

Tá synagóga za socializmu slúžila najprv ako sklad, neskôr, začiatkom 60. rokov, tam televízia spravila štúdio. Ja som v tom štúdiu urobil svoju prvú televíziu inscenáciu. Moje prvé stretnutie s kamerou bolo práve tam. V roku 1969, keď sa staval Most Slovenského Narodného Povstania komunisti synagógu zbúrali. Keby ten most pootočili o dva stupne, synagóga mohla stáť.

Ja bývam asi 200 metrov od toho miesta a celý život tadiaľ chodím. Raz sme išli s mojím kamarátom architektom Kállayom do archívu mesta Bratislavy a našli sme pôvodné plány tej synagógy. Rozhodli sme sa, že my ju nanovo postavíme. Postavíme ju nie ako náboženské liturgické miesto, ale že z toho spravíme multifunkčné kultúrne zariadenie. Aj s divadlom. Samotná budova synagógy bude vlastne pamätník holokaustu. Do výšky dvoch metrov bude obložená čiernym mramorom kde budú vygravírované mená všetkých 7 000 bratislavských Židov, ktorí sa stali obeťami holokaustu.

Založil som občianske združenie, Vráťme Bratislave Synagógu (VBS), ktoré má za úlohu vyzbierať peniaze a postaviť jej repliku v mierke 1: 1 s podmienkou, že vnútri bude divadlo. Potrebujeme asi 5 milión Eur. Máme na to štyri roky. Dva roky budeme robiť zbierku a za ďalšie dva to postavíme. Máme povolenú verejnú zbierku a všetky informácie o tomto projekte sú na našej webovej stránke: <http://bratislavskasynagoga.sk/>

Napokon by som chcel aj odkázať všetkým Slovákom, ktorí žijú v Severnej Amerike, nech nám pomôže kto môže a ako môže. Ja tomuto projektu verím a verím aj tomu, že práve v tejto synagóge oslávim za pár rokov svoju sedemdesiatku.

Rozhovor pripravila Svetlana Bárdošová

Návšteva zo Slovenska

Koncom augusta 2016 navštívila farnosť sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri skupina slovenských výletníkov, ktorí sa v našom kostole zastavili v robotný deň, vo štvrtok, pred plavbou z Vancouveru na Aljašku na „cruiseship“. Po sv. omši v malom slovenskom kostolíku sa pri skromnom občerstvení mali možnosť porozprávať s niekoľkými členmi farského spoločenstva, ktorí neboli viazaní pracovnými povinnosťami. Pán Jozef Starosta, redaktor časopisu Slovo z Britskej Kolumbie, jeden z prítomných farníkov, ich v krátkosti zoznámil s viac ako 50 ročnou históriou slovenskej farnosti rovnako ako so súčasnou farskou komunitou.

Návštevníci zo Slovenska si nenechali újsť príležitosť odfotografovať sa pred veľkými loppúchmi, ktoré v letných mesiacoch rastú pred farou niekedy do výšky 2–3m s listami s priemerom 1m. Rovnako fotografie pred slovenským kostolom na pobreží Pacifiku určite budú zdobiť mnohé rodinné albumy slovenských účastníkov plavby na Aljašku.

js

Život neplynie u každého človeka rovnako. Je ako cesta prebiehajúca rovinami, ale aj horskými úpätiami, úvalmi a krivolakými chodníkmi, sprevádzaná šťastím i nešťastím. A nie každý sa dožije zasluženého dôchodku. Takých, ktorí sa ho dožijú a spokojne si ho užívajú, bez zdravotných alebo len občasných zdravotných problémov, nie je veľa a poniektorí z nich sa venujú z dlhej chvíle svojím vnukom, hobby z minulosti ako záhradka, ovocinárstvo, včelárstvo, turistika, šport, šach, fotografovanie, alebo voľný čas trávia čítaním kníh, časopisov, prechádzkami, poniektorí aj prácou s počítačom a internetom a nevysedávajú už iba pri televízore. A pravdaže občas si zaspomínajú aj na minulosť, na svoje bývalé pracoviská, na spolupracovníkov. Zaspomínal som si aj ja, od r. 1986 dôchodca, pochádzajúci z Radomy, okres Svidník, na severovýchodnom Slovensku.

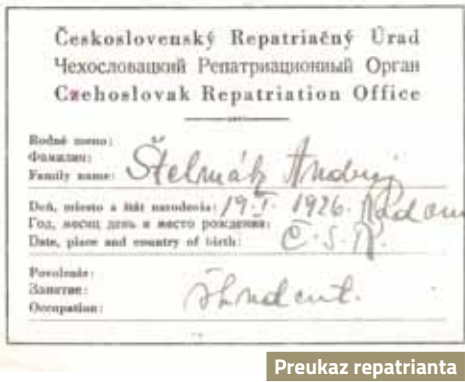
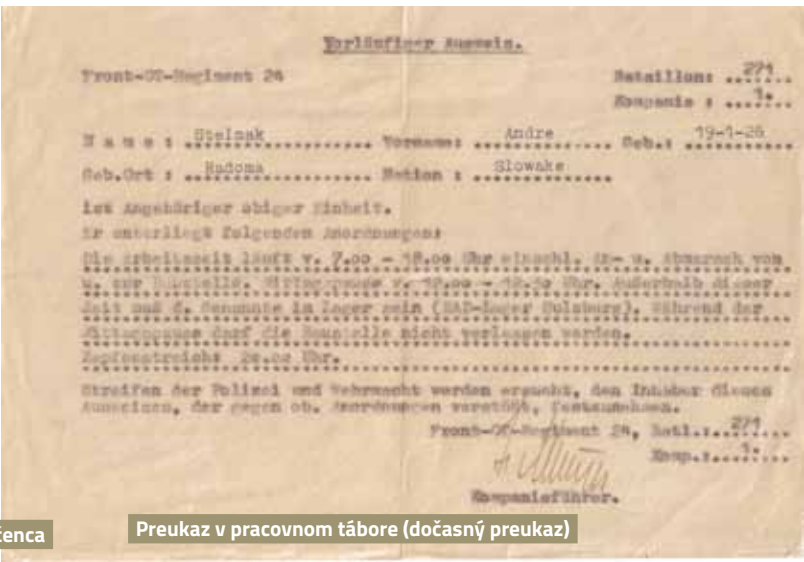
Pol roka pred ukončením povinnej školskej dochádzky (šk. rok 1939/40), na ľudovej škole, môj bývalý učiteľ Ján Varga nahovárať otca, aby ma dal na štúdiá (mal som ešte 2 starších bratov). Keď otec po krátkom uvažovaní súhlasne prikývnu hlavou, začal ma spomínaný učiteľ pripravovať na skúšky pre štúdium na vyššom stupni školy a to aj z nemčiny. Nový školský rok som už nastúpil do III. triedy Meštianskej školy v Giraltovciach, vzdalenej 12 km od Radomy, kam som od jari do zimy dochádzal v čase i nečase na bicykli. V zime som býval v mieste školy.

Po ukončení mešťianky, keďže vyšší typ školy sa tam nenachádzal, začal ma spomínaný učiteľ pripravovať už v priebehu roka, ale najmä cez letné prázdniny, na skúšky (už aj z latinčiny) na gymnázium. Nový školský rok som už teda začal ako žiak III. triedy (tercie) Štátneho gymnázia v Prešove. Po ukončení štvrtej triedy (kvarty) som nepokračoval ďalej na tejto škole. Chcel som študovať na stavebnej priemyslovke, ale pre veľký počet uchádzačov ma neprijali, a preto som skúsil šťastie na učiteľskej akadémii, kde ma prijali. Nový školský rok 1943/44 som začal už na Štátnej učiteľskej akadémii.

Ďalší školský rok sa však už pre vojnové udalosti nezačal. V lete 1944 sa totiž na východnom Slovensku začali objavovať prvé partizánske skupiny, ku ktorým sa pripájali aj slovenskí bojovníci. Nemci si uvedomovali nebezpečenstvo vzrastajúcich partizánskych prepadov, ktoré sa zameriavali na ich pozície, vlakové, kyvadlové transporty, cestné komunikácie, sklady zbraní. Boli znepokojení aj podporou partizánov zo strany nášho obyvateľstva poskytovaním správ o pohybe nemeckej armády, ale aj poskytovaním úkrytu, stravy, odevu. V snahe oslabiť akcie schopnosť partizánov, nariadili so súhlasom našich štátnych orgánov, v určitej vzdialenosti od Duklianskeho priesmyku, nútenú evakuáciu pod hrozbou fyzickej likvidácie osôb pri jej neakceptovaní. Znamenalo to opustiť domy a nechať ich nezamknuté. Našli sa však aj takí odvážlivci, ktorí sa zásobili potravinami, ukryli sa v blízkych lesoch a v provizórnych prístreškoch vyčkali tam až do príchodu oslobodeneckých vojsk alebo sa pridali k partizánom.

Vyššie spomínaná evakuácia zasiahla aj moju obec Radomu. Evakuoval som s rodinou do obce Svinia pri Prešove. 6. 1. 1945, hneď z rána, vnikli do domu, kde sme boli ubytovaní, dvaja gardisti a jeden esesák. Turdili, že ja i brat sme podozriví a majú súhlas dopraviť nás do Bratislavy, kde sa vytvára nová armádna zložka Domobrana, ktorá má byť nápomocná slovenskej armáde a policajným zložkám pri zabezpečovaní verejného poriadku. Majú súhlas štátnych orgánov na naše zaistenie a začlenenie do tejto armády, pričom si máme vziať so sebou suchú stravu na tri dni a vhodné oblečenie.

Tam, kde v dome táto vojenská hliadka nenašla
hľadaného muža, lebo nebol doma alebo sa stačil

Životná mozaika

Strasti a životné peripetie

ukryť, vzala ako náhradu aj iného muža, s tým, že ho prepustia, ak sa hľadaný dostaví do troch dní na určené miesto. Tak pojali aj 16-ročného chlapca zo susedného domu a 15-ročného z ďalšieho domu. Na ulici stálo nákladné auto, prikrýté celtou, v ktorom bolo už niekoľko mužov z okolitých obcí strážených dvoma nemeckými vojakmi. Odviezli nás do budovy učiteľskej akadémie v Prešove a umiestnili v triede na 1. poschodi. Bolo tam už asi dvadsať mužov pochádzajúcich z východného Slovenska, od Svidníka, Sniny, Trebišova, Michaloviec a okolia Prešova.

Keďže za maloletých chlapcov neprišla náhrada, na tretí deň sme kráčali aj s maloletými, sprevádzaní dvoma nemeckými vojakmi na železničnú stanicu a nastúpili sme do dobyťčieho voza s mrežovaným okienkom. Nemci, ktorí nás sprevádzali, sa ubytovali v pripojenom osobnom vozni. Pohli sme sa no nie smerom na západ, ale na severovýchod. Oklamali nás. Cestovali sme do Severýchod: cez Orlov, Krakov, potom západne cez Katovice, Hradec Králové, Prahu, Plzeň, Regensburg, Ulm, Stuttgart, Breisach, až do Sulzburgu, kde sa nachádzal pracovný tábor. Boli v ňom už Poliaci, Rusi, Ukrajinci, Francúzi a Taliani. Bolo nás tam 368. Každá národnosť pracovala na inom úseku (zápory, cestné zátaras, opevnenia). Koncom apríla 1945 každý deň národnostná skupina, sprevádzaná 2 – 3 vojakmi, sa ako obvykle vybrala do práce, no k večeru sa do tábora nevrátila. Nevedeli sme, kam šli a prečo sa nevrátili. Skupina Slovákov odchádzala posledná, ale sa už do tábora nevracala. Vybavili nás suchou stravou a vykoľčili sme.

Sprevádzali nás dvaja vojaci (jeden pochádzajúci z Poľska, druhý zo Španielska) s označením OT na výložkách. Prechádzali sme okrajom pohoria Schwarzwald (Čierny les) viacerými dedinami a v podvečer sme sa ocitli v dedine s názvom Zell. Tam nás vojaci opustili, nechali napospas, hovoriac, že sme voľní.

Čirou náhodou sme zazreli prechádzať po pri náš kónský povoz s dvoma mužmi na ňom v uniformách slovenskej armády. Boli to príslušníci dvoch divízií, ktoré Nemci na východnom Slovensku zadržali a odzbrojili. Mali sa pripojiť k SNP, no plán bol prepadaný. Nemci dôstojníkov internovali v zajateckých táboroch a radových vojakov rozmiešali

li do hospodárskych usadlostí, aby tam pracovali a nahradili mužov bojujúcich v armáde. Slovenskí vojaci nám povedali, že sme v blízkosti švajčiarskych hraníc, napísali nám mená obcí a naznačili smer, ak by sme tam chceli ísť. Chceli sme sa tam dostať a pokračovali sme v ceste podľa daných informácií. O pol dnuh v noci sme boli na hranici. Strážnemu vojakovi, vo veku asi 16 rokov, som vysvetlil školskou nemčinou, že sme Slováci, ideme z pracovného tábora v Sulzburge a chceme ísť do Švajčiarska. Nebránil nám v tom.

Po registrácii nás ešte v noci odviezli do neďalekého mesta Basel. Znovu registrácia s odoberaním odtlačkov prstov. Tam nás aj fotografovali a dali kartičky s číslami a označením národnosti. Odtiaľ nás previezli do hlavného mesta Bern, kde sme mali dvojtyždňovú karanténu. 9. mája sme predpoľudným počuli vyzváňanie zvonov vo všetkých kostoloch v meste. Nevedeli sme, čo sa deje a veľmi sme sa čudovali. Dozvedeli sme sa, že Nemecko kapitulovalo, že je koniec vojny.

Tam nás rozdeľovali na práce podľa spôsobilosti, kto čo vedel robiť alebo čomu bol vyučený, napr. do reštaurácie, hotela, na gazdovstvo, do záhradníctva. Ja som sa s bratom a niekoľkými Slováckmi prihlásil do záhradníctva. 26. mája sme pricestovali do dediny Raron, pri rieke Rhône poblíž talianskych hraníc, kde sme bývali v opustených vojenských kasárňach, kde boli aj Taliani, ktorí nechceli bojovať a dezertovali z armády. Bolo nás tam 120 a pracovali sme tam takmer dva mesiace. Denná mzda bola 1,5 – 3,5 frankov podľa usilovitosti. Po 6 týždňoch sme mali nárok na trojdňovú dovolenku a cestu vlakom do vzdialenosti 100 km zdarma. Prvú dovolenku sme si naplánovali k Ženevskému jazeru do Mesta Montreux.

Keď sme ukončili plánované práce v záhradníctve, presunuli sme sa do pohoria Bielštal, vo výške 2500 m, kde sme pili kalamitou dolámané a vyvalené stromy na metrové kusy a po riečke splavovali nadol. Ubytovali sme sa v chate. Cez neделе sme podnikali výstupy aj na končiar Bietshorn. Stúpali sme dohora asi 100 m, stále po snehu, a hoci bol august, bolo veľmi príjemne a teplo. Vyššie sme sa neodvážili liezť, lebo sme nemali vhodnú obuv.

O niekoľko dní sme sa dozvedeli, že máme ísť domov, preto sme si vybrali aj druhú dovolenku, teraz až do Ženevy. Z Montreux sme cestovali po jazyre loďou 4 hodiny po krátkych prístátiach v jednotlivých prístavoch. Cestovali na nej aj americkí vojaci, ktorí trávili vo Švajčiarsku dovolenku. Z lode bolo vidieť zasažené končiare Mont Blancu.

Keď sme sa vrátili do tábora, začali sme sa pripravovať na odchod do vlasti. Navštívil nás pracovník čs. veľvyslanectva z Bernu a povedal, že nám umožní vycestovanie do Kanady alebo USA, ak tam máme príbuzných alebo chceme sa tam dostať. Ja som nechcel, ani môj brat, hoci sme v USA mali dvoch

stryčkov a tetu a nechceli tam vycestovať ani ostatní Slováci. Túžba vrátiť sa do Československa (sic) bola silnejšia ako emigrácia do cudziny. O niekoľko dní zastavil sa v dedinke mimoriadny rýchlik, hoci tam obvykle nezastavoval. Lúčenie so Švajčiarmi bolo veľmi milé a dojímavé. Z okien vlaku viali čs. vlajočky.

Cestovali sme cez Visp, Brig, potom cez najdlhší, 12 kilometrový tunel, cez Bern, Olten, Aarau, Zürich do St. Margareten pri Bodamskom jazere, kde sme sa zdržali 2 dni. Dostali sme balíčky na cestu, prekročili švajčiarsko-rakúske hranice a pokračovali cez Rakúsko a Nemecko do ČSR. V Plzni sme sa zastavili na repatriácii národnej armády, ktorý nás celou cestou sprevádzal, povedal, že sme voľní, môžeme najvhodnejšími dopravnými prostriedkami cestovať domov a pri kontrole sprievodcov sa preukázať dokladom repatrianta.

V Rokycanoch za Plzňou bola demarkačná čiara, za ktorou sa začínala sovietska zóna a kontrolovali nás už sovietski vojaci. Ja som s bratom cestoval cez Prahu, Brno, Bratislavu a 28. 8. 1945 som sa dostal až do Prešova, pričom nám cesta zo Švajčiarska trvala týždeň. Šiel som hneď do mojej školy a informoval sa u riaditeľa školy, či by som mohol robiť škúšky z učiva II. triedy. Školský rok 1944/45 sa začal až po oslobodení Prešova (19.1.1945), bol skrátený a trval iba 5 mesiacov. Riaditeľ školy mi povedal, že sa mojim prípadom budú zaoberať, aby som prišiel na druhý deň. Vedenie školy rozhodlo kladne. Potom som cestoval s bratom do Radomy, kde sme sa zvlítali s ostatnými členmi rodiny, okrem matky, ktorá zomrela dva týždne po našej deportácii do Nemcka.

Mesiac som teda chodil nezáväzne do III. triedy, avšak súčasne som sa pripravoval na skúšky z učiva II. triedy. Urobil som ich a pokračoval v štúdiu.

Po maturite som si podal žiadosť na Povereníctvo školstva a osvety v Bratislave o umiestnenie na školu. V dekrete stálo: Štátna ľudová škola v Ilonhalme, okres Tornaľa. Pobral som sa teda tam s kufrom a hušľami....

O rokoch učiteľovania p. Andreja Štelmáka sme podrobne písali v 18. vydaní nášho časopisu, pozri <http://slovozbratskejekolumbie.ca/kiosk>, 18.číslo, str.10. Tu sa iba stručne zmienime, že p. Andrej Štelmák začal učiť v jednotriedke v osade Ilonhalma, patriacej do obce Polina, s maďarským obyvateľstvom, neskôr na Národnej škole v Poline. Založil som odbor Matice slovenskej, navciľoval divadlá, viedol reslovakizačný kurz pre občanov maďarskej národnosti. Od r.1949 učil na Národnej škole v Lukavici, okres Zvolen. Neskôr ho preradili na Osemročnú strednú školu do Hájnik.

V r. 1986 som odišiel do dôchodku. Občas sa stretávam s bývalými žiakmi ako napríklad na autobusovej zastávke, kde je kopa ľudí. Pri dverách autobusu sa stretne niekedy naraz ja a Gígán v stredných rokoch. Hovorí: „Nech sa páči, pán učiteľ, máte prednosť.“ Poďakujem sa vchádzam prvý. V autobuse sa mi prihovára: „Učili ste ma hudobnú výchovu. Pamätáte sa, ako sa volám?“ Trocha sa zamyslím a poviem: „Myslím, že Gašpar zo Sielnice.“ Pousmeje sa a dodáva: „Uhádli ste, máte dobrú pamäť.“ A pokračujeme v družnom rozhovore po najbližšiu zastávku, kde vystupuje.

Práca s deťmi je mimoriadne náročná, zodpovedná, ale aj milá a zaujímavá. Na školy, kde som prežil mnoho pekných chvíľ a rokov, mám krásne a nezapudnutelné spomienky. Hovorí sa, že kto pracuje s deťmi a má ich rád, nestarne (aspoň nie duchom). Asi je to tak. Keď im učiteľ rozumie, a ony to vycítia, práca s nimi sa darí a je potešením.

Andrej Štelmák, Sliach

List do Slova

House of Prayer

Sr. Jaroslava Staršia je Slovenka. Absolvovala Fakultu humanitných a prírodných vied v Banskej Bystrici, kde študovala dejepis a telocvik. Bola reprezentantkou Slovenska v behu na lyžiach. Tí, ktorí ju poznajú, o nej hovoria takto: „Jarka bola a je veľmi ľudská, príjemná, skromná. Vyžaruje z nej pokoj a pohoda. Je hlbavá a dokáže veľmi pozorne počúvať a múdro poradiť“.

Sestra Jaroslava Staršia pôsobí na ostrove Nová Guinea v krajine Papua Nová Guinea (PNG). Pre tých, ktorých zaujíma jej prechádzajúci život, možno bude zaujímavé, že je neterou Jána Staršieho, jedného z trojice slávneho útoku hokejového klubu Slovan Bratislava zo 60. rokov minulého storočia Golonka, Starší, Černický... ale viem, že aspoň polovica z čitateľov nevie o čom hovorím, lebo ešte neboli na svete.

V r. 2004 sa Jaroslava Staršia rozhodla pre život v Misijnej Kongregácii Služobník Ducha Svätého. Po roku postulátu a dvoch rokoch noviciátu zložila v júli 2007 prvé sľuby a prijala meno Lea Mária. Sr. Lea Mária pôsobila na misiách v misijnom stredisku Bogia, v provincii Madang, v Papua New Guineu.

Život sr. Jaroslavy, jej skúsenosti, postrehy, jej stretnutia s núdzou, nebezpečenstvom, vierou a odovzdanosťou a jej túžba pomáhať bližným môžu byť inšpiráciou pre každého jedného z nás.

Podelila sa s nimi s čitateľmi Slova z Britskej Kolumbie v 14. čísle časopisu z roku 2012 (pozri <http://slovobritskejkolumbie.ca/kiosk>, Jar 2012). Od tých čias sa v živote Jaroslavy Staršej (Sr. Lei Márie) veľa zmenilo. Pred zopár týždňami nám o tom napísala.

Milí priatelia, srdečne vás pozdravujem z Papuy Novej Guiney.

Po návrate z Austrálie a zložením doživotných sľubov na Slovensku som začiatkom roku 2014 začala pracovať ako lektorka na Divine Word University v Madang (DWU).

Mojimi hlavnými vyučovacími predmetmi boli tie, ktoré sa týkajú rádiového vysielania. Okrem toho som pracovala na projekte univerzitného rádia a s Božou pomocou sme to zvládli. DWU má svoje

vlastné rádio, kde si študenti môžu v praxi overiť svoje vedomosti a zručnosti. Po ukončení projektu rádia som sa rozhodla ukončiť aj spoluprácu s univerzitou a v januári tohto roku som sa presťahovala do hôr a začala svoju novú prácu, či apoštolát v „House of Prayer“ (Dom Modlitby) v Goroka.

Najsôr niečo o tomto mieste. Goroka je centrom Easter Highland Province (Východnej Horskej Provincie) a leží v nadmorskej výške 1600m. Je tu veľmi príjemné podnebie asi najlepšie v celej Papue známe ako „večná jar“. Mne sôr pripomína koniec alebo začiatok nášho slovenského leta. Cez deň sa teploty môžu vyšplhať do 30 stupňov a noci sú pomerne chladné. Je to dosť veľký rozdiel v porovnaní s Madang, kde som pôsobila predtým. Podľa štatistik by tu malo žiť okolo 20 tisíc obyvateľov, ale ťažko v skutočnosti povedať koľko ich naozaj je, pretože posledné roky je v Papue pomerne veľká migrácia. Máme tu letisko, univerzitu, Melanézsky inštitút, továreň na spracovanie kávy a samozrejme Goroka má svoju typickú kultúru.

Práve teraz v septembri, tak ako každý rok tu bude veľká kultúrna „sou“. Naša katolícka misia v Kefamo s farnosťou, Patoračným centrom, Konferenčným centrom, Domom modlitby a odbornou školou je vzdialená od centra mesta asi 3 - 4 km.

Na podnebie som si zvykla veľmi rýchlo a na novú prácu tiež. Náš House of Prayer je malý, máme 8 jednolôžkových izieb pre ľudí, ktorí k nám prichádzajú na duchovné cvičenia, duchovné obnovy alebo duchovné doprevádzanie. Máme týždne, keď je plný dom, týždne keď máme len jedného či dvoch ľudí a dni keď nemáme nikoho. Tie využívame na malé opravy, upratovanie, kosenie trávy a podobne. House of Prayer je spoločný projekt verbistov a nás sestier Služobníč Ducha Svätého. Naj-

bližších šesť týždňov tu bude skupinka kňazov, ktorí tu budú mať vlastný duchovno-terapeutický program zakončený duchovnými cvičeniami. Okrem toho občas chodím dávať duchovné cvičenia alebo „workshopy“ do škôl a rehoľných komunít.

Keď mám voľnú nedeľu, to znamená keď tu nie je nikto na duchovných cvičeniach, rada idem na svätú omšu do okolitých farností spoznávať miesta a ľudí, a ich problémy. Ľudia z hôr sú iní ako ľudia z pobrežia, tvrdší, bojovnejší... Napriek tomu nás vždy veľmi milo vítajú. Niektoré dediny sa stále spamätávajú z minuloročného veľkého sucha, vplyvu El Niño, kedy prišli takmer o všetku úrodu a tento rok nemali čo sadiť. Je to v podstate ich jediné živobytie. Úrodu predávajú na trhu a peniaze šetria na školné pre deti no možno len 20% sa podarí dostať aj na strednú školu.

Pred dvoma týždňami som išla do malej filiálky Kamaliky. Dedina Kamaliki leží na jednom z kopcov obklopujúcich mesto Goroka. Ľudia žijúci v tejto dedine sú prisťahovalci z iných častí PNG. Pôda, na ktorej je ich dedina, je prenajatá, takže musia platiť majiteľovi. Tu v Papue asi 85% zeme patrí stále jednotlivým kmeňom. Len dvaja mladí ľudia z dediny majú zamestnanie v meste ako pomocníci v čínskych obchodoch. Ostatní žijú z toho, čo si vypestujú v záhradách. Ak majú navyše, predávajú to na trhu, a peniaze sa snažia ušetriť na základné vzdelanie detí. Je to katolícka dedina. Tu v našej diecéze Goroka máme len 4% katolíkov.

V Kamaliki majú veľmi malý, chudobný kostolík. Páter Stan zo Spoločnosti Svätej Rodiny umožnil pred svätou omšou sviatosť zmierenia, a ja som sa zoznamovala s ľuďmi. Prekvapilo ma, keď páter po svätej omši vyhlásil, aby stiahli všetky oltárne plachty a príkrývky, že ich vezme oprasť. Pani sediaca vedľa mňa si zrejme všimla môj prekvapený pohľad a povedala: „Páterko je veľmi dobrý, my tu nemáme dosť vody aby sme prali.“

A tak som pred kostolom začala vyzvedať ako si tam žijú, čo robia, ako sa majú deti a podobne. O deťoch vždy veľmi rady rozprávajú. Ich dedinka nemá v blízkosti rieku, potok ani žiadny prameň a to

znamená že jediným zdrojom vody je dažďová voda. Predtým tam bol malý potôčik, ale ten pred dvoma rokmi vyschol. Dažďovú vodu odchyťávajú do vedier, hrncov a iných nádob. Keď je však obdobie sucha, ako práve teraz, a dažďa nie je až tak veľa, voda nestačí. K najbližšej rieke majú asi 4 km, tam chodia prať a keď neprší tak nosia odtiaľ aj vodu na varenie a pitie.

Keď som sa pýtala čo by im pomohlo, odpovedali, že keby si mohli dovoliť kúpiť 2-3 cisterny, také vodné nádrže na zachytávanie dažďovej vody, ktorá by im v kritickom období pomohla prekonať obdobie sucha od jedného dažďa po druhý. Peniaze sú však pre nich veľký problém.

Pred kostolom

Kostolík v Kamaliki

Niektorí skončili len 6. ročník základnej školy. Sestry bývajú tých 10 mesiacov v Inštitúte a bratia v ich komunitách v Bomana. Bomana je veľký komplex, ktorý zahŕňa seminár, formálne komunity niekoľkých kongregácií ako aj SVD, strednú dievčenskú školu a Xavier Inštitút, ktorý bol založený Konferenciou Ženských reholí a ponúka kurzy pre rehoľníkov z PNG a Salomon Islands. Takže tento rok je to kurz Poznaj svoju vieru a budúci rok to bude 6-mesačný kurz pre rehoľníkov pripravujúcich sa na zloženie doživotných sľubov.

Sestry a bratia majú každý týždeň seminár alebo workshop na rozličné témy s rôznymi prednášajúcimi. Ja som tiež učila tri kurzy týkajúce sa rehoľných sľubov. Jedným z nich bol napríklad: Rehoľné sľuby v kontexte Ekológie. Okrem toho majú pravidelné duchovné doprevádzanie, zdieľanie v skupinách, spoločné rekreácie a podobne. Bola to pre mňa veľmi obohacujúca skúsenosť

Ťažko našetriť na takú pomerne drahú záležitosť, ak príjmom je iba odpredaj prebytku chudobnej úrody z vlastných nezavlažených záhrad. Cena jednej vodnej nádrže, podľa veľkosti, sa pohybuje od 1000 do 2000 Kina (čo je v prepočte US \$300 - \$600).

Tak sme začali so sestrami rozmýšľať, že začneme projekt na získanie finančnej pomoci pre dedinku Kamaliki na zakúpenie 3 vodných cisterien na zachytávanie dažďovej vody. S Božou pomocou sa nám hádam podarí niečo pre nich urobiť.

Tak ako povedala sv. Matka Tereza, „*Všetko čo robíme je iba kvapka v mori, ale keby sme to nerobili, tá kvapka by tam chýbala.*“

Nedávno sme tu mali vysviacku nového biskupa pre našu diecézu. Novým biskupom je poľský kňaz zo Spoločnosti Svätej Rodiny, p. Darius. Bola to veľmi milá slávnosť, na pomery v PNG pomerne dobre zorganizovaná. Prekvapením bolo, že vysviacky sa zúčastnila aj mama a sestra p. Dariusa.

Ešte chcem spomenúť čas strávený v hlavnom meste Port Moresby, kde som na takmer 4 mesiace nahradila jednu z našich sestier, ktorá mohla konečne ísť na dovolenku po štyroch rokoch. Pracuje v Xavier Inštitúte ako koordinátorka inštitútu, tak som ju tam na chvíľu zaskočila.

Tento rok tam prebieha 10-mesačný kurz „*Poznaj svoju vieru*“, také ľahké základy teológie pre rehoľníkov. Máme tam 17 sestier a 5 bratov z rôznych kongregácií a rádiv v rôznom veku a rôzneho vzdelania.

Xavier Institute

žiť v takejto rozmanitej komunite a sama som sa veľa naučila. Pre mňa osobne to bol hlavne čas počúvania. Vypočula som si veľa životných príbehov, smutných i veselých, plných bolesti a utrpenia, ale aj radosti a nádeje. V každom z týchto rehoľníkov je skrytá túžba po naplnení, šťastí, túžba po Bohu... Bolo pre mňa čťou a obohatením počúvať... vďaka Bohu za túto príležitosť.

Aspoň toľko, milí čitatelia. Hádam sa ozvem aj častejšie. Je dobre mať kontakt z rodákmi z celého sveta.

Lukim yu!
Sr. Jaroslava Staršia, SSpS

Členovia farnosti sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri v kanadskej Britskej Kolumbii sa podujali pomôcť sr. Jaroslave pri projekte „Vodné cisterny pre Kamaliki“ finančnou zbierkou. V čase dokončovania tohoto článku vyzbierali 1250 kanadských dolárov. Na základe iniciatívy Slova z Britskej Kolumbie (pozri <http://slovobritskejkolumbie.ca/kamaliki>), dobrodinci mimo farnosti (dokonca aj zo Slovenska) prispeli ďalšími 790 dolármi. Ak by ste aj vy chceli prispieť na projekt „Vodné cisterny pre Kamaliki“ navštívte <http://slovobritskejkolumbie.ca/kamaliki>, nájdete tam informáciu ako prispieť.

js

Sr. Jaroslava so študentami

Zvončok cengá alebo prečo musíme chodiť do školy?

*Prázdniny sa pominuli,
už do školy ideme,
miesto hračiek a behania
učiť sa už budeme.*

Tieto veršiky z detstva mi prichádzajú na myseľ, keď už aj septembrové slniečko ohlasuje, že letné radovánky sa pomaličky končia. Niektorí by si prázdniny radi predĺžili, ale sú aj takí, čo sa školy nevedia dočkať. Pretože dlhšie byť doma by už bola nuda, ako mi povedala jedna prváčka na strednej. Maličký prváčik Riško sa zas teší na matiku, na frajerku a na pani učiteľku Lucku.

A komu, čomu ďakujeme za to, že do školy chodíme povinne? Osvietenským panovníkom Márii Terézii a Jozefovi II. a ich školským reformám. Lebo, a tieto slová majme vždy na pamäti, nevzdelanosť považovali za príčinu biedy. Podľa reformy Márie Terézie Ratio educationis z r. 1777 mali už aj dievčatá možnosť chodiť do školy a Jozef II. r. 1788 zaviedol povinnú školskú dochádzku od šiestich do dvanástich rokov. Za jej porušovanie sa trestalo. Ani dnes sa chodenie poza školu netoleruje a nevypláca.

Keď už sme jedným očkom nazreli do histórie, ešte sa pozrime, čo našim predkom diktoval školský poriadok:

„přes celý čas vynaučování každý žák i žačka má se v škole počestně, mravně v tichosti zpravovat, žádného křiku ba ani žádné rozprávky a hlasité řeči nevýdávat, aby všichni dokázali, že jsou mravní žáci a žáčky, a ně surově, nemravně, nekázané, rozpustilé dítky.“

Myslím, že ten dnešný je predsa len rozumnejší a nebude ťažké rešpektovať ho. Aby sme dokázali, že sme mravní a poslušní. Čo povieťe?

Po tejto kratučkej úvahe dobre padne trochu poézie. Ako ináč, o škole. Touto roztomilou básničkou detský časopis Včelka r. 1878 oznamoval začiatok školského roka. Iste aj vás naštartuje a pôjde sa vám ľahšie.

Zvončok cengá

*Zvončok cengá, minuly sa
prázdnin milé chvíle.*

*Ber knižočky a pospiechaj
v školu dieťa milé.*

*Prišla doba, keď si zbierať
máš umenia klasy,
vedomosti nadobúdať
pre budúce časy.*

Zvončok cengá a volá ťa

do chrámu umenia,

abys rado doň chodilo

vždycky bez predlenia.

Cengaj hlasne malý zvonku

A svolávajú dietky

do školy, kde budú sedieť

jako v rađe kvietky.

*Cengaj hlasne a žiadneho
doma nenechávajú.*

Milý Bože, chutí dietkam

do učenia dávaj!

Básňou sme začínali a básňou budeme aj končiť. Túto sa učili moji rodičia v dvadsiatych rokoch minulého storočia, keď sa ešte grifikom na tabuľky písalo.

Naša škola veľká

a ja ešte malý.

Načo ste ma, moja mamka,

do tej školy dali?

Ja som mohol doma

V trúbe buchty hľadať,

Teraz musím v našej škole

učebnosti zbierať.

Veru, musíme. Veď čím by sme boli bez vzdelania, bez múdrosti, bez školy a dobrých učiteľov? Tak len s chuťou do toho, milí žiaci a učelia!

Mária Škultétyová, 31. augusta 2016

Ako chceme pochopiť celý svet, ak nespravíme krajším jeden kvet?

Pripadajú nám niekedy biblické príbehy neuveriteľné, napríklad súboj Dávida s Goliášom. Väčšina ľudí totiž nevie, že ten prak neboli parôžky s gumičkami, ale rotačná zbraň, ktorá sa roztáča šesť až sedemkrát za sekundu a na tridsať metrov má priereznosť guľky z pištole. Je to rovnaký princíp, ako pri hode kladivom, kde vyše sedemkilová guľa letí viac ako osemdesiat metrov a keby povolili dlhší drôt, tak by sa hádzalo aj vyše sto! Ak vás zaujímajú podrobnosti, prečítajte si knihu „Dávid a Goliáš“ od Malcolma Caldwella.

Človek bytostne túži po dokonalosti, ale pritom si jasne a či menej jasne uvedomuje jej nemožnosť. Zároveň má jasnú či menej jasnú predstavu o nevyhnutnosti absolútnej dokonalosti. Ježiš nám prikazuje, aby sme boli dokonalí, ako je dokonalý náš Otec nebeský. Ako to ale myslel, keď dobre vieme, že môžeme byť dokonalí len v rámci našich možností a schopností?

Je naozaj pozoruhodné, že hlboké pochopenie toho, že vesmír je stvorený, že má začiatok a bude mať koniec, nevzniklo vo vzdelanej antike, ale u pastierov, ktorí triafali kameňmi. To, že hmota okolo nás nemôže byť z princípu dokonalá, nevýčerpateľná a večná, bolo nemožné pochopiť aj tým najmúdrejším hlavám staroveku...

Akým spôsobom je však dokonalý Boh? Logicky je totiž jasné, že ak stvoril svet a čas, tak vlastne obmedzil sám seba. Hovorí sa, že Boh stvoril čas preto, aby sa nestalo všetko naraz. Ale potom platí aj to, že ani on nemôže zmeniť to, čo sa už raz stalo. Vieme dobre, že ani pri najlepšej vôli sa často nedokážeme zbaviť následkov svojich omylov a hriechov, aj keď veríme, že je možné ich odpustiť.

Ak teda Boh dovolil, aby tu niečo vzniklo a začali fungovať pravidlá, zákony a postupnosti, mali by sme byť nesmierne vďační za to, že našu nedokonalú existenciu už tak dlho trpí. Pretože ak by túto naozaj božskú trpezlivosť stratil, okamžite by sa vrátil pôvodný chaos. Bezčasový, nezmyselný a bezdejinný... Aj Sokrates, aj Kristus došli každý svojím spôsobom až na hranice ľudského poznania a obaja skončili tak, že nahnevali ľudí túžiacich po dokonalosti, bezchybnosti a nekompromisnosti natoľko, že oboch zneistiťovateľov a kritikov exemplárne popravili.

Na záver tejto, asi zákonite zjednodušenej úvahy, chcem zdôrazniť, že nemôžeme nijako chápať Božiu neobmedzenosť, ak si pokorne a aspoň zhruba neuvedomíme svoju obmedzenosť, nedostatky a nemožnosti. Spolahnutie sa na Božiu vôľu a viera v jeho dobré úmysly s nami teda nie je žiadny defetizmus, sebakodceňovanie a rezignácia, ale jedine možný a reálny prístup k sebe a svetu okolo nás. Asi len takto môžeme aspoň približne nasledovať Ježišov príklad a stať sa dobrými pastiermi a nielen úplne bezbrannými a závislými ovečkami. Preto verím aj tomu, že napriek permanentnému rozpadu veľkých a silných mocností sa predsa len približuje jeden ovčinec a jeden pastier. Určite bude stáť na iných základoch a môžeme k nemu prispieť aj my, ak si uvedomím nielen svoje capacity, ale aj deficity a hriechy.

KAJAJME SA A VERME EVANJELIU!

Vlado Gregor
gregigregor58@gmail.com
29. 6. 2016

Slovenský ultramaratónec

Štefan Karak

Je to človek, ktorému doktori nedoporučili namáhavé športovanie, lebo v minulosti mal veľké problémy s bedrovou chrbticou. Ortopéd ho šokoval správou, že s jeho športovaním je definitívny koniec. Dokázal však nemožné, lebo svalstvo v bedrovej oblasti začal tréningami posilovať natoľko, že bolesti chrbtice mu celkom ustali. Považuje to za malý zázrak a odporúča všetkým ľuďom s boľavým chrbtom skúsiť túto jednoduchú terapiu. Dával si postupne väčšie a väčšie športové predsavzatia. Zo Slovenského pohára v ultramaratónskej disciplíne sa čoskoro kvalifikoval aj na majstrovstvá sveta, vyskúšal si Alpský pohár a začal sa pozeráť aj po najťažších behoch na svete – horských ultramaratónoch.

Paľo Stacho, ktorý píše pre Slovo z Britskej Kolumbie zážitky z putovania po svete a z návštev zahraničných Slovákov, nám preposlal nasledovný email od Štefana Karaka.

Som rád, že po šťastnom návrate z Colorada v USA domov môžem oznámiť radostnú správu.

V dňoch 20. a 21.8. 2016 som ako prvý Slovák v 34. ročnej histórii pretekov „Leadville 100 run“ úspešne absolvoval celý pretek a ako najstarší účastník z celého štartovného poľa obsadil v kategórii nad 60 rokov časom 29:27:00 hod. 6. miesto.

Ide o jeden z najprestížnejších a najťažších horských ultra behov na svete. Jeho dĺžka je 160,5 km, prevýšenie 5580 m a beží sa vo veľkej nadmorskej výške (štart je vo výške 3100 m, najvyšší bod trate 3840 m).

Ďalšie podrobnosti možno nájsť na stránke www.leadvillaceraseseries.com

Prajem príjemný vstup do nového týždňa.

Štefan Karak, August 28, 2016

Vynález skazy

Včera som mal mimoriadny deň. Pobral som sa do mesta a až v autobuse som zistil, že som si doma zabudol svoj smartfón. Odrazu som si pripadal ako menejcenný tvor...

Teraz je tomu presne 28 rokov, ako predstavil tento moderný zázrak ľudskej tvorivosti Steve Jobs, vizionár, ktorý naozaj zmenil svet. Ale pozitívne? V USA zorganizovali výskum využívania inteligentného telefónu a vyšlo im, že priemerne otvorí toto maličké obdĺžnikové čudo každý deň jeho majiteľ 88-krát. Týmto počinom sa nám zmenšil svet na veľkosť na 3,5 palca. Prešli sme od veľkej obrazovky počítača, cez tablet až k smartfónu a v poslednom období sa dostávame dokonca ešte k menším inteligeťným hodinkám na zápästí.

Včera som zistil, že nežijem v spoločnosti ľudí, ale vecičky, ktorú mám občas schovanú vo svojom vrecku, no zväčša ju držím vo svojej dlani. Keďže som včera prežil pamätný deň, začal som si všímať svet vókol seba nezaťažžený naliehavosťou pripomínajúcou závislosť. No život v meste sa pre iných nezastavil a ja som odrazu pozoroval kritickými očami ľudí, medzi ktorých som sa ešte predvčerom zaradoval i ja sám.

Čím viac funkcií nám v Silicon Valley vymyslia, tým väčším otrokom sa stávame. Za vrchol ignorancie reálneho sveta považujem pohľad na dvojicu mladých ľudí, sediacich na káve, keď sa mladá pohľadná dievčina obtierala o rameno svojho priateľa, ktorý bol pohrúžený do obsahu internetu vo svojom smartfóne. Podľa všetkého sa Jobsovi podarilo vpašovať do svojho vynálezu bróm, inak si to neviem vysvetliť.

Vyšiel som z kaviarne do ulíc a všímal si život okolo seba. Prešlo sa od písmen k obrázkom.

Viete, čo je to megapixel? Pravdaže. A vedeli ste to aj pred 28 rokmi? No vidíte, ako sa vám zmenil svet. Už to nie sú iba Japonci, zaťažení na fotografovanie. Ulica žila megapixelmi. Fotografovalo sa všetko. Staré domy, kostoly, ruch v uliciach, prázdne lavičky. A najmä seba. Hitom je selfie. Všímate si tú terminológiu? Opakujem – hitom je selfie. Vedeli by ste tú jednoduchú vetu preložiť, keby ste ju počuli pred týmto vynálezom skazy? Ja pred kostolom, ja na lavičke, ja na ulici. Kto si tú fotografiu kedy pozrie? Kedysi, keď ste nemali poruke držiak na fotoaparát, ste aspoň poprosili okoloidúceho, aby vás „cvakol“. Dnes ste od ulice izolovaný, ste tu sám, opustený ako prst, ale vy nepotrebujete nikoho. Ba ani ľudské slovo k vám nedolahne, pretože, ak sa cítite osamotený, dáte si do uší slúchadlá a počúvate nahlas nejakú kapelu. Môžete mať smolu, nepočujúc na križovatke prichádzajúce auto a zostane po vás iba to seľfíčko...

V električke si pustíte video z youtube, na WC ko-rešpondujete na facebooku, večer v posteli si čítate knihu v elektronickej podobe. Spomeniete si na Ladove ilustrácie Dobrého vojaka Švejka? Prosím, že neviete o čom hovorím? Aha, vy ste čítali Švejka len tak, bez ilustrácií. Kedy ste naposledy držali v rukách časopis či noviny v papierovej podobe? Vám vôbec neprekáža, že sa dozvedáte o dianí sveta v útrkovitej podobe. Máte pred očami odhalený prsník celebrity z vyhľadávača, zabudli ste si však prečítať, že pri atentáte v Bagdade zomrelo 175 ľudí.

Žijeme v triapolpalcovom svete. „Ajták“ si domov nosí aj prácu. Akurát, že prejde z jednej obrazovky na druhú. Už si predstavujem lekára, ako pri veľkej vizite oznamuje svojmu pacientovi: Dnes mám veľa práce, nestihnem vás poriadne vyšetrit', popoludní sa oblečte, zoberiem vás domov a tam si na vás nájdem čas. Prosím? Že to nejde? Keď to ide v jednej profesii, musí sa to predsa dať i v inej. Rodina technologického guru trpí. Deti vyrastajú bez otcov, manželky si líhajú do spálňi ohľadnuté. Porazil ich Apple.

Výsledkom je, že nám preteká život medzi prstami. Každých šesťnásť minút sa ocitáme vo virtuálnom svete. Zajtra už nebudeme vedieť, čo sme sa dozvedeli zo smartfónu včera. O tridsať rokov by sme si radi spomenuli na hladkú pokožku dlane svojej obdivovateľky z kaviarne, no už bude neskoro. Zatiaľ vymeníme zo desať smartfónov, až prideme k tomu poslednému, jednoduchému „tlačítkovému“, pretože technika postúpi a my jej už nebudeme stačiť.

A to sme ešte nehovorili o základnej funkcii tohto aparátu: o telefonovaní. Namiesto stretnutí v kaviarni, či návšteve u vás doma, riešime svoje i svetové problémy cez mikrofón a slúchadlo. Pravda, máme na výber, rozhovor si dáme nahlas a môžeme riešiť veci v trojici, štvorici, akoby sme boli spolu na pive.

Skončíme s tým, kým nebude neskoro. Z včerajšej menejcennosti som prešiel k presvedčeniu, že zatiaľ čo ja žijem, zvyšok sveta iba prežíva. Najkôr doma zruším všetky aplikácie, medzi kontaktami bude iba číslo 112 a blízki príbuzní a pri prechádzke sa budem pozerat' na zelené stromy, na ktoré som pri svetiackej maličkjej obrazovke tento rok zabudol.

Prosím? Že to nedokážem? Asi nie. Ale za pokus to stojí, no nie?

Tomáš Kraus, tomaskraus1.blog.sme.sk

Andrej Kammer (predposledný rad, piaty zprava) užil si emigráciu trochu nezvyčajne. Pochádzal z malej dediny z okresu Humenné, kde pre ambiciózneho maturanta sa nejavilo uplatnenie. Okrem toho všade sa vytŕčali bývalí partizáni a komunisti. Rozhodol sa emigrovať na západ a čo najďalej od Európy (pozri článok Bača v Austrálii).

Stretli sme sa po 40 rokoch, v r.1987, v Humennom.

Aristid Miglierini

Spolužiaci - emigranti

Obchodnú akadémiu v Humennom som absolvoval v roku 1947. Absolventi akadémie vyjadrili svoju túžbu poznať svet výtvarným stvárnením maturitného tabla – svet nám bude gombička. A naozaj, viacerí moji spolužiaci emigrovali. Chlieb má však striedku aj kôrku a cesta niektorých sa v zahraničí kľukatila.

Bohuš Mykyška (v poslednom rade štvrtý zprava) mal otca v Austrálii, ktorý mu poslal letenku, takže už začiatkom júla 1947 opustil republiku.

Michal Nach (piaty v poslednom rade zľava) sa dostal ilegálne do Rakúska, kam smerovalo veľa utečencov z ČSR (pozri článok Na farme v Kanade na nasledujúcej strane).

Bača v Austrálii

Mnohí občania na Slovensku akoby zabudli na exodus tých, ktorí z rôznych dôvodov hľadali útočisko v zahraničí. Slováci utekali z vlasti po politických zvratoch a stretávali sa v hostiteľskej krajine s rôznou odozvou. Môj spolužiak z Obchodnej akadémie Andrej Kammer pochádzal z malej dedinky v okrese Humenné. V r. 1948 po komunistickom puči sa rozhodol hľadať lepší život v zahraničí. Cesta za šťastím sa však značne kľukatila.

Hranice už neboli korzo a vycestovať legálne sa mu nepodarilo. Najprv uvažoval, že najvhodnejšou krajinou bude Rakúsko alebo Nemecko. Z východného Slovenska odchádzali celé rodiny Čigánov (Rómov) do českého pohraničia, kde je vraj všetko pripravené. Na železničnej stanici si kúpil lístok do Mariánskych lázní. V Prahe pristúpila do vlaku skupina vojakov pridelených k pohraničnej stráži. Vypočul, že musia zabrániť utekajúcim kapitalistom na západ. Hranice sú už zväčša zabezpečené, ale že bude ich treba ešte vylepšiť.

V najbližšej obci k hraniciam sa dostal autobusom. Na dotaz vodiča prečo tam ide, povedal, že hľadá prácu. V obci zašiel do krčmy a dal si pivo, prisadol k nemu starší pán a zisťoval odkiaľ je a čo tu hľadá. Rozprával, že je bývalý četník, slúžil za 1. ČSR v Užhorode, komunistom neverí. Ako dôchodca usadil sa v rodnom kraji. Andrejov dôvod, že hľadá prácu sa mu nepozdával. Ak mladý človek docestuje z východu na západ, má iný úmysel. Účel jeho cesty ho vraj nezaujímalo, ale ak chce skúsiť šťastie, nech neostane u „Nemčúrov“.

Akoby mimochodom povedal, že každý deň pred zotmením vozí miestny šofér nákladným autom potraviny pre hraničiarov – mlieko v kanistroch, mäso a chlieb v debničkách. Na otvorenej korbe auta ich

má prikryté plachtou. Vodič si tu dá pivo, zájde na WC. To je vhodná chvíľa ukryť sa pod plachtou. Cestou k hraniciam je kopec, pri ktorom spomalí, a vtedy treba vystúpiť – na vrchu už je hraničná kontrola a za ňou prudká stráň smerom do Nemecka.

Andrej uvažoval, či mu uveriť. Nie je to provokácia? Ďalšie udalosti prebiehali tak ako bývalý četník rozprával. Poručeno Pánu Bohu. Hop alebo trop, za pokus to stojí. Naskočil na korbu auta a čakal čo bude. Vodič automaticky nasadol, spustil motor a šiel. Asi za pol hodiny, otáčky motora nabrali iný chod, auto spomalilo rýchlosť. Pozrel sa spod plachty a videl iba stromy z každej strany. Vyskočil a ukryl sa v plytkej priekope. Auto pokračovalo a keď už ho nepočul hluk motora, vstal a vošiel do lesa. Hoci sa stmievalo, spozoroval vedľa cesty chodník. Všetky cesty vedú do Ríma, a táto viedla smerom do Nemecka. Šiel opatrne, ale po chvíli počul prichádzajúce hlasy. Schoval sa do krovia a počúval. Išla skupina dvoch mužov a jednej ženy, hovorili česky. Debata sa uberala kedy dôjdu k hranici. Hlas staršieho ubezpečoval, že asi za hodinu a nech budú ticho.

Andrej už bol si istý, že nenatrafil na pohraničníkov, ale utečencov. Opatrne šiel za nimi čo najtichšie, aby ich nevyplašil. Prichádzala noc, na chodník nevidel a skupina sa niekde stratila v lese. Rozhodol sa počkať do brieždenia. V júni bývajú noci teplé, ale na Šumave to neplatí doslovne. Keď začalo svitať zistil, že leží iba niekoľko metrov od chodníka. Pokračoval v ceste. Na vrchole sa mu ukázala otvorená krajina a pod stráňou dedinka. Je to Nemecko, alebo ešte republika? Po chvíľu čkania zbadal, že po hradskej ceste ide nákladné auto s veľkým nápisom MILCH. Chvála Bohu. Pomodlil sa za pomoc a zišiel dolu. V centre dedinky vedľa kostola bol bufet, kde si objednal bielu kávu a chlieb s maslom. Časníčky sa opýtal, či je v obci policajná stanica. Áno, pán z vedľajšieho stola vás tam dovedie. Ukázalo sa, že pán je tu na to, aby chyťal emigrantov. Došli na policajnú stanicu, kde už bola jemu známa trojica. Po vypočutí ich všetkých naložili do mikrobusu a odviezli do mesta.

Na políciu žiadali osobné doklady a vysvetlenie, prečo prekročil ilegálne nemecké hranice. Mal pri sebe občiansky preukaz a povedal, že v Československu nechce zostať, lebo budú vládnúť komunisti. Na otázku, či chce požiadať o azyl v Nemecku, odpovedal, že nemčinu slabo ovláda a ešte sa nerozhodol. Po vyplnení žiadosti o prechodný pobyt, odviezli ho spolu s ďalšími do utečeneckého tábora. Dali mu podpísať smernicu, podľa ktorej sa zaväzuje dodržiavať táborový poriadok. Nesmel sa vzdialiť z tábora bez povolenia po dobu jedného mesiaca. Strava bola celkom slušná, aj na cigarety dostal prílepšenie.

Asi po mesiaci dostali súhlas na vychádzky. Každému vystavili potvrdenie o prechodnom azyle na dobu troch mesiacov. Pobyt v tábore ho nebavil, a preto sa aj s kamarátmi z izby rozhodol poobzerať sa po svete. V Taliansku je teplejšie, ide sa na juh!

Kúpili si lístok do Ríma. Prvé problémy nastali na hraniciach v Rakúsku, ale podarilo sa im presvedčiť hraničnú políciu, že majú zamerané na púť do Ríma, odkiaľ sa vrátia do nemeckého tábora. Na talianskej strane pasová kontrola nebola tolerantná. Pre nepovolené prekročenie hranice ich zatvorili do väzenia s tým, že ich vrátia do Nemecka. Tam sa dozvedel sa, že občas chodia do väzenia agenti, čo ponúkajú prácu mimo Európy. Jeho čas prišiel.

Agent hľadal pracovníkov do Austrálie. Konečne preč od Európy. Prijal ponuku, že mu zaplatia letenku do Sydney. Tam ho prevezme zástupca agentúry, ktorý mu vybaví pobyt a ponúkne prácu, ktorú musí prijať, aby uhradil vynaložené náklady. Andrejovou výhodou bolo, že trochu ovládal angličtinu. Potom to išlo ako po masle. Po pristaní v Sydney ho na letisku čakal chlap s tým, že ho odprevadí na farmu, kde by mal strážiť ovce. Agentúra mu vybaví pobytové formality a doručí mu ich na farmu.

Bolo to fantastické, na čerstvom vzduchu a v spoločnosti ovečiek. Zaskočila ho iba otázka, či jazdí na koni. Nie, na Slovensku bača chodí spolu s ovcami. Cesta vlakom trvala skoro celý deň. Na železničnej stanici sa k nim pridali pracovníci farmára. Cesta autom ubehla pomerne rýchlo. V rozľahlej budove ho privítal majiteľ farmy, ukázal mu jeho spálňu s hygienickým príslušenstvom, jedáleň, kde sa mohol hneď najesť a napiť. Potom sa ho začali vypytovať odkiaľ pochádza, prečo prišiel do Austrálie atď. O Československu už počuli, ale Slovensko im musel ukázať na mape. Útek od komunistov považovali za hrdinský čin.

Na jeho otázku, prečo je jazda na koni podmienka dostať odpoveď, že farma je tak rozľahlá, žeby ju za deň neprešiel. A koľko máte ovečiek?

Presný počet nevieme, ale pri poslednom strihaní ich bolo niečo viac ako 100 tisíc. Zatočila sa mu hlava a viac sa nepýtal. Pridelili mu partnera, ktorý ho začal ako koňa osedlať a ako ho viesť. Na učenie dostal iba jeden deň, hoci večer mohol iba ležať na bruchu.

Začiatky musel prekonávať so zatŕptými zubami. Plat mal za robotu a nie za učenie, preto už na druhý deň mu ukázali jeho povinnosti. Ráno po raňajkách dostal do batohu vodu, na obed suchú stravu a ukázali mu jeho obchádzkovú trasu. Videl iba časť, ale aj tá dokumentovala obrovskú rozlohu farmy, zrovnateľnú so slovenskými okresmi. Neprehľadný počet ovečiek sa pásol na pasienkoch. Na určitých miestach boli navŕtané studne so žlabmi, kde sa ovečky napájali. Jeho úlohou bolo zhromaždiť ich k napájadlu a potom odohnať na určené miesto. Musel dbať, aby sa nevzdialili od vytýčených stĺpov, čo určovali hranice farmy.

V prípade, ak zbadal kojotov mal ich odohnať pomocou dlhého biča. Od rána do obeda šiel jedným smerom a poobede späť na farmu, ktorá bola v strede pozemkov. Po odstrojení, nakŕmení a napojení koňa, mohol sa sám umyť a navečerať. Celý týždeň si mastil stehná a zadok akýmsi lojom, aby sa mu nezapálili. Trvalo to asi dva týždne, kým si zvykol, že jazda na koni nie je pánske „huncúctvo“, ale tvrdá robota.

Práca bola jednotvárna a v podstate celý deň v sedle koňa. Večer bol tak unavený, že najradšej ležal na posteli, a kým nezaspal, prečítal si noviny, čím si vylepšoval jazykové znalosti. Majiteľ bol s ním spokojný a po roku, keď mal vyrovnaný dlh voči agentúre zvýšil mu plat. Robiť baču na austrálsky spôsob vydržal tri roky. Aj keď ho prehovárali, ba aj sľúbili ďalšie prílepšenie, rozhodol sa zmeniť prostredie.

Po opustení farmy chcel sa trochu civilizovať a spoznať aj kultúrnu stránku Austrálie. Jej druhé najväčšie miesto Melbourne poskytovalo dostatok

spoločenského vyžitia, ale ceny ubytovania a stravovania v hoteloch rýchlo mu vyprázdňovali úspory. Medzi prvé úlohy považoval vybaviť si trvalý pobyt, v čom mu pomohla agentúra. Potom sa začal zaujímať o zamestnanie. Bohužiaľ, všade žiadali od neho dobrú znalosť angličtiny, čo nemohol preukázať.

Po niekoľkých týždňoch márneho hľadania, ponúkli mu prácu dozorcú a upratovača vo verejných hygienických zariadeniach. V našich podmienkach by sa pracovné zaradenie volalo „hajzel baba“. Dlho rozmýšľal, či má prijať takúto prácu, a tým aj pokles v spoločenskom rebríčku, ale v danej situácii nemal iné východisko. Okrem toho, nik ho tu nepoznal a na čele nemal napísané, že je maturant. Zhovorčivejších návštevníkov sa pýtal na prácu v inom povolaní, prípadne v inom meste. Jeho úsilie asi po roku bolo korunované úspechom. Istý pán mu poradil, že mesto Adelaide je menšie, útulnejšie a hľadajú predavačov do rôznych obchodov.

Počas dovolenky zašiel si obzrieť toto mesto. Zaujal ho obchod s fotografickými potrebami na hlavnej triede, kde hľadali predavača. Majiteľ bol ochotný hneď ho prijať, ale Andrej prosil o pozhovenie, pretože nebolo by čestné odísť bez ukončenia pracovného pomeru. Budúci zamestnávateľ to hodnotil ako seriózny prístup a po mesiaci mohol nastúpiť!

V obchode sa predávali fotografické prístroje rôznych značiek, prevažne americkej a európskej výroby. Ďalej filmy, vyvolávacie chemikálie a fotopapiere. Jeho ako nováčika najprv oboznamovali s technickými parametrami výrobkov. Za pomerne krátky čas ovládal všetko, čo súviselo s predajom tovaru. Majiteľ si to povšimol a asi po troch mesiacoch mu zvýšil plat. Na oplátku mu Andrej prisľúbil, že bude viesť evidenciu o predaji podľa sortimentu, pretože sa domnieva, že niektoré fotografické papiere majú obmedzenú životnosť. Ponuka prišla vhod, lebo sa ukázalo, že na sklade sú aj také, ktoré stratili použiteľnosť.

Andrej získal stabilné zamestnanie aj roky vhodné na založenie rodiny, a tak neváhal. Vzal si koncom päťdesiatich rokov mladú učiteľku z neďalekej školy. Pôvodom z Írska, katolíčka a skromné dievča. To považoval v manželstve za podstatné. Prenajali si nevelký byt na okraji Adelaideu.

Asi dva roky obchod s fotografickými pomôckami prosperoval, aj keď bolo badať, že sa obrat znižuje. Príčinu videl majiteľ v nasýtení trhu a zvyšujúcej sa konkurencii. Problém riešil prepustením jedného predavača. Andrej ho nabádal, aby sa sústredil iba na predaj fotografickej techniky, ale nepochodil. Napriek úsporným opatreniam dostával sa obchod do finančných problémov. Banka neúprosne žiadala uhradiť úroky a splatiť úver. Vysoké zásoby a pokles predaja nakoniec donútili starého pána, že oznámil Andrejovi zatvorenie obchodu a jeho následný predaj. Ak by tak neurobil on, zablokovala by banka všetok jeho majetok. Musí ho predat' za sumu, ktorú dlhuje banke.

Andrej ho požiadal, aby pozehovel aspoň mesiac, pretože je mu ľúto, aby tak zavedený obchodu padol do rúk nejakým chytrákom. Prezradil, že on by ho chcel kúpiť, ale najprv musí najst' banku, ktorá mu poskytne úver. Starý pán sa iba smutne zasmial, že váži si jeho odvalu, bol by rád, ak by sa mu to podarilo, ale neverí.

Andrej videl príčiny neúspechu a preto sa rozhodol konať. Bol presvedčený, že budúcnosť patrí japonským fotoaparátom, ktoré majú progresívnejšie technické vybavenie a že čiernobielej fotografii zvoň umieračik. Na vyvolávanie farebných fotografií je potrebná dokonalejšia aparatúra, čo sa pre amatérov stane nedostupnou. Za najťažšiu prekážku považoval získať úver. Pochodil viacero bánk, ale všade

žiadali záruky v nehnuteľnosti, ktoré nevlastnil.

Zašiel aj za majiteľom konkurenčnej firmy, ktorá predávala rovnaký tovar niekoľko ulíc od ich obchodu. Ponúkol mu za polovičnú cenu všetok tovar, ktorý bol na sklade s tým, že potrebuje úhradu v hotovosti. Nenašiel pochopenie, pretože išlo o dosť veľkú sumu. Obchod je však rokovanie a Andrej sa vedel jednať. Dal mu alternatívu. Nech si vyberie značky fotografických aparátov a doplnkový tovar, na ktorý sa chce orientovať. Ten sortiment, ktorý od neho odkúpi, on nikdy predávať nebude, čo sa zaviaže pred notárom. Túto ponuku konkurent prijal. Hoci za odkúpený tovar získal hotovosť, stále chýbala polovica čiastky na zaplatenie obchodu starému pánovi.

Keďže sa chcel orientovať na japonské fotoaparáty, navštívil zástupcu firmy Canon. Povedal mu, že v meste nie je jediný obchod, ktorý by predával iba túto značku, ale on je ochotný ju uviesť na trh s podmienkou, že firma mu poskytne na dobu dvoch rokov 50% rabat, dá mu bezplatne propagačný materiál a šesťmesačnú splatnosť faktúry. Zástupca si vyžiadal pár dní na konzultáciu s výrobcom. Po jeho schválení podpísali dohodu.

Kto hľadá nájde. Okrem peňažných ústavov možno úver získať v záložniach. Spomenul si, že takúto službu poskytuje jeden žid z Poľska. Spoznal ho pri akejsi príležitosti. Vysvetlil mu, že chce podnikáť v odvetví, ktoré má budúcnosť, ale potrebuje úver. Bohužiaľ nemôže mu dať záruku v nehnuteľnosti, iba na tovar, ktorý zakúpi a bude na sklade. Informoval ho o dohode s firmou Canon.

- Prečo sa obraciate na mňa, tu je veľa záložní? Opýtal sa žid.

- Mám k Vám dôveru, lebo židia dohody plnia. Okrem toho z vášho oblečenia vidím, že pochádzate z Poľska, takže lepšie pochopíte problémy Slováka.

- Ako to môžete vedieť?

Andrej mu vyrozprával odkiaľ je a prečo prišiel do Austrálie. Zdalo sa, že to na neho zapôsobilo. Povedal mu, aby prišiel zajtra, dostane odpoveď, ale že si váži jeho odvalu, lebo aj on začínal z ničoho. Poznal Prešov, kde jeho otec mal obchod a tam chodil do školy. V dobrom si spomínal na svoje detstvo a na prezidenta Masaryka. Keď mal desať rokov presta-hovali sa do Nového Saczu. Bohužiaľ, celá jeho rodina skončila v Oswienčime, jedine on sa zachránil, lebo mal dobrú fyzickú kondíciu.

Na druhý deň podpísali dohodu, podľa ktorej záložňa vyplatí chýbajúcu čiastku banke, ktorá úverovala starého pána a Andrej bude povinný odovzdať každý deň z tržby 70%. Úroky neboli premrštené a zodpovedali vtedajšej miere. Napriek tomu, išlo o tvrdé podmienky, ale za daných okolností inej cesty nevidel. Ležala mu na srdci povinnosť, aby sa jeho bývalý zamestnávateľ nedostal do problémov. Ešte dobre, že nevyzradil židovi, že mal hotovosť za predaný tovar konkurencii. To mu pomohlo financovať domácnosť, pretože na nákup nového tovaru, smel použiť iba zbývajúcich 30% z tržby.

Žid zaplatil úver v banke za Kammera, nového majiteľa predajne s tým, že až do vyplatenia úveru má na jeho majetok záložné právo. Bývalý zamestnávateľ mu blahoželal a poprial úspešné podnikanie.

Andrek Kammer vsadil na správny typ fotoaparátov a za tri roky bol schopný vyrovnat' podlžnosti. Kúpil dom, v ktorom šťastne žil so svojou ženou, írskou katolíckou učiteľkou. Po odchode do dôchodku predal predajňu a spolu s manželkou a synom prišiel navštíviť v r. 1985 rodný kraj. Pri spiatočnej ceste sa zastavil, aby ma navštívil v Bratislave a celý príbeh mi vyrozprával.

Aristid Miglierini

Adventures in the Rocky Mountain

Traveling to the Rocky Mountains has always been my dream which had formed even before my arrival to Canada when I had seen the pictures of the beautiful and magnificent mountains for the first time. While studying grade 11 at Notre Dame I was dreaming about the road trip to the Rockies with my family in the summer. It has become my sun, shining during hard times.

Our road trip officially started on Thursday, July 21. 2016 when I, my aunt and my uncle left home, packed up for 9 days in the mountains and very excited about our journey. We were driving by the Highway #3 whose nickname, created by our family, is Raven's Nest Highway which leads by American border. The raven was accompanying us almost all way up to the Rockies, through Summerland and Osoyoos- regions of everlasting wineries and the sweetest peaches, Grand Forks- small town in the middle of nowhere, and Cranbrook-foothills of the Banff National Park.

The real adventure started by entering the Kootenay National Park and suddenly mountains were everywhere around us, still and motionlessly watching everyone. We continued to Canmore, city which is hidden in the heart of the mountains. Our legs were really stiff after long drive so we went for a hike the next day. It appeared that our destination-Sulphur Mountain was the best choice because we saw absolutely breathtaking views of Banff and all mountains around. The sceneries were so beautiful that they looked like paintings, created by talented artist. Our journey became very exciting during next few days. We could fully experience the atmosphere of the Rockies while visiting many places and seeing uncountable number of nature wonders, such as Lake Louis or Lake Moraine. I especially liked driving through Ice-field Parkway when we didn't have service all day and the only action we could do

was staring out of the windows and watching the beauty and peacefulness around. My favourite places were Peyto Lake, Crowfoot Glacier, Athabasca Glacier and Athabasca Falls.

We slowly reached National Park Jasper on Tuesday where the landscape has completely changed and it impressed me. Every single mountain was so different but so similar at the same time. We were again captivated by the stillness and awesomeness of the Maligne Lake, Pyramid Lake and the Whistlers Mountain.

However, there was one incident which fascinated me so much. I've grown up in the small village in the Czech Republic so I often saw some small forest animals. Although it has never happened to me that I would meet them in such closeness as in the Rocky Mountains.

We woke up very early, about 6 a.m. on Tuesday, July 28, 2016 and we were driving for a hike close to Miette Hot Springs. First, we saw four deer, eating their breakfast by reception building. Moreover, as we were passing small lake, the two huge elks with even bigger antlers appeared by the road. I was speechless because I have never seen such a majestic animal, standing two metres from our car, on my own eyes. Later on, when we were going to Maligne Lake we spotted three grizzly cubs. They were so cute that I wanted to hug and pet them but we all know it would not end up well (haha). At the end of that amazing day we became friends with fury mountain goats which wanted to eat our lunch.

Our last stops were in Yoho National Park and Glacier National Park on Thursday July 29. 2016 as our last goodbye to the Rocky Mountains. Believe me, it was very sad to leave for us. We are already very excited to come again. The road trip was one of the best experiences during my stay in Canada because I could explore part of British Columbia and Alberta and also figured out that Canada is one of the most beautiful countries in the world.

Jana Wawraczová

Na farme v Kanade

Michal Ňach, jeden z mojich spolužiakov (pozri článok Spolužiaci - emigranti na predchádzajúcej strane) sa dostal ilegálne do Rakúska, kam smerovalo veľa utečencov z ČSR. Rozhodol sa preto požiadať o politický azyl v Kanade, kde bol väčší predpokladal získať zamestnanie.

Pri maturitnom stretnutí v r. 1987 (už ako občan Kanady) nám rozprával, že ho prijali do zamestnania v poisťovacej spoločnosti. Chodil po určenej oblasti a ponúkal rôzne druhy poistenia – poistenie osôb, bytov a farmárom poistenie úrody alebo dobyka. Na jednej farme si všimol kone, ktoré boli chované na preteky. Ako roľnícky chlapec, čo to o koňoch vedel. Farmár si jeho záujem všimol a ponúkol mi prácu na farme. Časom si našporil toľko, že si trúfol kúpiť koníka.

Farmár bol prekvapený, ale súhlasil. Koníka niekoľko mesiacov trénoval a prihlásil na preteky. Hovorí sa, že niekedy aj motyka vystrelí, a tá rana stála zato. Koník vyhral a s ním jeho majiteľ vyhral aj 500 tisíc kanadských dolárov. Všetci sme krútili hlavou, aby nás „nešálil“. Upokojil nás, že šťastie je vrtkavé. Kúpil ďalšieho koníka a investícia sa nevrátila – stratil, čo ziskal. Nie, žeby sme boli škodoradostní (prejavila by sa slovenská nátura), ale bolo nám ľúto, že sa na neho šťastie usmialo iba raz.

Aristid Miglierini

Biskupi M. Blaha, J. Vojtaššák, P. Jantusch a J. Čársky

Rok 1926 priniesol katolíkom v USA významnú udalosť: 28. medzinárodný eucharistický kongres v Chicagu, IL. Všeobecne sa očakávalo, že Amerika ako „krajina neobmedzených možností“ pripraví kongres, ktorý počtom účastníkov i grandióznosťou prekoná všetky predchádzajúce medzinárodné eucharistické kongresy. Podľa očakávaní sa mal stať fórom, na ktorom by sa manifestovala sila amerického katolicizmu.

Pre slovensko-amerických katolíkov mal však pripravovaný 28. medzinárodný eucharistický kongres aj dôležitú pridanú hodnotu. Pri jeho príležitosti totiž do Ameriky pricestovali aj štyria slovenskí katolícki biskupi: banskobystrický Marián Blaha, spišský Ján Vojtaššák, trnavský Pavol Jantusch a košícký Jozef Čársky.

Pre slovenských biskupov bola cesta do Ameriky roku 1926 prvou a zároveň jedinou. Okrem účasti na kongrese biskupi svoj pobyt v USA využili aj na pastoračnú cestu medzi slovensko-amerických katolíkov. Na cestu sa vydali na konci mája 1926 a do New Yorku dorazili na lodi Aquitania 11. júna 1926. Slovenským katolíkom v Amerike priniesli vzácny dar – slovenský preklad Svätého písma, na vydanie ktorého veľkú zásluhu mal Andrej Hlinka, ktorý pri príležitosti eucharistického kongresu tiež pricestoval do USA.

Pred kongresom sa slovenskí biskupi zúčastnili na prvej graduačnej slávnosti vyššej slovenskej dievčenskej školy v Danville, Pa., vedenej slovenským rehoľným rádom Sestier sv. Cyrila a Metoda. V Chicagu biskupov oficiálne privítali zástupcovia slovensko-amerických katolíckych spolkov. V čase pred formálnym začiatkom eucharistického kongresu slovenskí biskupi v Chicagu prijímali návštevy krajanov, poprezerali si významné časti mesta, v slovenských katolíckych farnostiach slúžili sv. omše a konali misijné kázne. Podľa odhadov sa na kongrese zúčastnilo vyše sto tisíc Slovákov (zo Slovenska spolu s biskupmi okolo šesťdesiat). Slovenskí katolícki biskupi sa na kongrese zúčastnili aktívne slúžením sv. omší a kázňami. Po skončení eucharistického biskupi zostali v Amerike do 4. augusta 1926. V tomto čase ponavštevovali všetky väčšie a viaceré menšie slovenské katolícke farnosti. Navštíviť všetky z nich nebolo fyzicky možné, v jednom dni by ich museli navštíviť viac ako štyri. Ko-

Slovenskí katolícki biskupi s harrisburským biskupom Philipom R. McDevittom a so slovenskými kňazmi v USA, Danville, PA. Sediaci zľava: J. Čársky, M. Blaha, P. R. McDevitt, J. Vojtaššák a P. Jantusch. Zdroj: Archív Krajanského múzea Matice slovenskej, Fotografie USA, fasc. K, sign. K57.

nali misijné pobožnosti, prednášali kázne, udeľovali sviatosť birmovania a zúčastňovali sa na slovenských dňoch, zhromaždeniach a poradách. Pri návšteve centier slovensko-amerických katolíkov často neskrývali prekvapenie a obdiv. Dňa 1. júla 1926 ich hosťiteľom v Scrantone, Pa., bol i Michal Bosák. Zaujímavosťou je, že ich pohostil napr. kaviárom, korytnačou polievkou, virgínskou šunkou, hovädzím filé, vanilkovou zmrzlinou a ďalšími špecialitami.

Pre slovensko-amerických katolíkov mala návšteva slovenských katolíckych biskupov istú špecifickosť. Mnohí z nich, zvlášť katolícki kňazi, mali osobnú skúsenosť so šovinizmom uhorskej katolíckej hierarchie, ktorý bol v mnohých prípadoch hlavnou príčinou ich odchodu za oceán. O to viac vedeli oceniť, že po vzniku Československa môžu medzi sebou privítať slovenských biskupov.

Slovenskí biskupi svoju návštevu v Amerike využili aj na masívnu propagáciu Spolku sv. Vojtecha v Trnave a novovydaného slovenského prekladu Svätého písma. Úspech tejto misie bol zrejmý a pre Spolok sv. Vojtecha znamenal vysokú návratnosť investícií do vydania slovenskej Biblie.

Štefan Kucik

Nočná Niagara

Nočná Niagara má zaujímavé čaro pre každého turistu, ktorý sem zavíta a vidí Niagaru v noci. Väčšinou ľudia vidia Niagaru len cez deň, ale nočná Niagara s ohňostrojom každého doslovne očarí. Ved' posúdte sami z uvedených fotografií. Keď budete plánovať cestu na Niagaru, zistíte si vopred či máte šancu vidieť aj ohňostrojové efekty. Informácie nájdete na webovej stránke <https://www.niagarafallstourism.com/fireworks/>.

Palo Stacho

Nevyspytateľné sú cesty osudov a život nás vie prevkapiť aj vtedy a tam, kde by sme to možno ani nečakali.

Minulý školský rok som ukončila 8. ročník základnej školy a dnes som už v 9.A na Užhorodskej ulici v Košiciach. Sedím v žiackej lavici a myslou mi blúdia slová našich veľikánov, keďže boli a budú vždy takí ľudia, čo dokážu svojím majstrovstvom opísať krásu prírody, nadchnúť sa ľudským duchom a neboja sa povýšiť tých, čo neraz veľmi ponížene zápasia o svoj holý ľudský život. Je pomerne sporné, ale predsa už len jesenné počasie, vietor zdvíha kúdoľe prachu a vzápätí sa hrá s lístkami vo vrcholoch stromov.

Mám rada hodiny anglického jazyka, lebo mi umožňujú nielen sa vzdelávať a komunikovať s mnohými priateľmi v zahraničí, ale tiež spoznávať príbehy našich predkov, ktorí emigrovali za „veľkú lásku“. Nemali toľko možností na vzdelávanie ako ich máme dnes my, a predsa našli v sebe odvahu a húževnatosť popasovať sa s nemnohými príležitosťami, cez ktoré sa stali majiteľmi lesov, lúk a pasienkov, ktoré sa im podarilo odkúpiť po tom, čo si v pote tváre nazbierali a odložili zopár dolárov. Šťastím navyše bolo, keď sa na ploche vyklčovaných lesov objavili prvé ropné vrty a po nich následne aj „ťažobné“ ropné studne.

Klobúky radosti vo vetre

Po stopách starého otca, ktorý v roku 1928 odišiel za oceán

Stojím na dvore svojho brata a pozerám na zem, ktorá citelne zasiahla do životného osudu môjho starého otca. Kvôli tomuto kúsku pôdy odišiel v roku 1928 za Atlantický oceán, aby splatil čiastku, ktorá mala pre rodinu priniesť poľahobu, lepšiu perspektívu pre budúci život...

Keď po 14 dňovej plavbe Atlantickým oceánom konečne pristála loď blízko kanadského pobrežia, radosti nebolo konca-kraja. Do výšky lietali klobúky, ľudia sa objímali, bozkávali, boli opojení prísľubom šťastnej budúcnosti. Veď tú zasľúbenú zem mali už-už na dosah ruky. Treba však priznať, že radosť netrvala dlho! Striedali sa dni šťastné i menej šťastné, také, v ktorých bolo dosť chleba s takými, keď nebolo čo do úst, najmä, ak človek nepoznal cudzí jazyk krajiny, v ktorej musel žiť. Pravda, príslovečná pracovitosť Slovákov je známa naširoko-nadaleko, a tak sa doláriky predsa len schádzali, až bolo dokonca na kúpu prvej farmy.

Stretnutie pri hrobe

Keď koncom roka 1985 zomrela v Kanade moja stará mama, dostala moja mama, jej dcéra, pozvanie na pohreb. Keďže dlhej a namáhavej cesty sa obávala, zaplatil starý otec cestu aj pre mňa. A tak sme koncom júla 1986 navštívili hrob starej mamy na warburgskom cintoríne, neďaleko provinčného mestečka Edmonton v provincii Alberta. Úchytkom som si na cintoríne poznamenal niekoľko slovenských mien: Michal Kuchnar, Mike Saluk, Helene Petruch, Steve Hercek, Katerine Jesko, Viere Spitkovski, Andrej Gidosh, Anna Harakal... Nikto by už dnes nepovedal, že za týmito poangličtenými menami sa skrýva slovenská príslušnosť.

Vo Warburgu žili väčšinou starší ľudia v dôchodkovom veku, ktorí sa sem stiahli do mesta z okolitých fariem. Pestré je aj ich národnostné zloženie. Viacerí prišli do Kanady v rokoch hospodárskej krízy. Svoj rodný jazyk však nikdy nezabudli, čo bolo pre mňa príjemné prekvapenie.

Pri jednej príležitosti sa mi podarilo nájsť istú knihu. Volala sa Golden Memories (Zlaté spomienky) Warburgu a okolia. Príspevky ma zaujali natoľko, že som ani nezbadal, že čítam aj o svojom starom otcovi Štefanovi Harakalovi:

„Narodil som sa v Modre nad Cirochou, Czechoslovakia, v roku 1902. Moja manželka Anna Miková sa narodila v tej istej dedine. Naši rodičia boli poľnohospodári. Sobáš sme mali v roku 1925. Naše deti Mária, Andrej

a Jozef sa narodili v starej vlasti, Andreja v II. svetovej vojne zabila mína. Československo som opustil v roku 1928 a prišiel do Edmontonu v provincii Alberta...“

V ďalšej časti textu bol zaznamenaný ťažký životný údel človeka, ktorý musel neraz prekonávať sám seba, aby splatil po dlžnosť, ktorá útočila na rodinu v starej vlasti.

Putovanie za prácou

Spočiatku ho pritúlila spoločnosť C. P. R. (Canadian Pacific Railway). Pri zháňaní práce neraz pomohlo aj drobné kľamstvo, keď kamarát „zaskočil“ na úrad práce a zasupľoval akou-takou lámanou angličtinou kamaráta, len aby dostal prácu. Istý ukrajinský priateľ poslal otca aj s kamarátom na úrad práce za svojím známym Mr. Harisshom. Ďalší Ukrajinec menom Varava pozval oboch pracovať na farmu. Kľčovali les, čo bolo vtedy dobrým zamestnaním, lebo zarobili celý dolár. Potom pracovali na stavbe pri Jaspere neďaleko Blue River. Platili im 30 centov na hodinu a prácu mali až do Vianoc.

Spolu s kamarátom mali aj neskôr šťastie, lebo guvernér práve poskytoval pomoc tým, ktorí chceli farmárčiť na severe. Päť dolárov zapísal starý otec na priateľa a päť dostával sám, takže sa im podarilo dokonca ušetriť. V roku 1947 si prenajal „kvóder“ farmy (štvrtinu farmy – pozn. editora) a začal hospodáriť s rodákom – krajanom Pavlom Sokyrom. Ponúkli mu i pôžičku a kúsok poľa, ktorý sa stal vlastníctvom môjho starého otca. To už bol úspech!

V roku 1947 za starým otcom vycestovala aj stará mama. Starému otcovi sa postupne podarilo kúpiť ešte tri farmy, navyše na nich objavil ropu, takže dnes sú tu ropné studne, čo prináša rodine nemalú finančnú podporu.

Kam ich vietor zahnal

S osemdesiatštyriročným starým otcom stúpame k Pidgeon Lake. Je to pomerne čisté, civilizáciu zatiaľ príliš nedotknuté jazero. Cestou zastavujeme na niekoľkých farmách. Smerom na juh sa nachádza farma Zuzany a Michala Mikulovcov, ktorých sem do Edmontonu zavial vietor až od Sobraniec. Sú to

vlastne už Kanadania, aspoň Michal, lebo on sa v Kanade narodil.

Smerom na severovýchod sa rozprestiera farma Johna Hankara a Verony Hankarovej. Až po vysvetlení starého otca mi napadlo, že s podobným menom som sa už stretol v rodnej obci Modra nad Cirochou. Pravda, tu sa rodina volá Hančarová.

Pri návšteve Kanady sme nemohli obísť ani jarmok. Tentoraz ma sprevádzal sused starého otca Peter Varga z Dryten Valey. Cesty boli skutočne kvalitné, a tak sme už o niekoľko minút sedeli v hľadisku pod výbehom, do ktorého vpúšťali kusy jalovíc, teliat, kráv, či býčkov. Kovboj ich šikovne nahaňal a agent rýchľou angličtinou, ktorá sa miestami ponášala na melodický spev, oznamoval návštevníkom výkričné ceny.

Pri toľkom vzrušení som pozabudol na poučenie môjho dobrodincu a v rozhodujúcej chvíli som v úmysle upraviť si vlasy zdvihol ruku hore. Pohotový agent zbadal môj pohyb a zaregistroval ma ako záujemcu o kúpu. Previnilo sa pozerám na svojho sprievodcu jarmokom, ale ten sa iba usmial a kúpu jalovice potvrdil slovami: *„Dobre Jozef, uvidíme, ako si kúpil. Budeš sa o tú jalovicu starať, kým nepôjdeš domov.“*

Epilóg

Od mojej návštevy v Kanade čas mnohokrát posunul ručičky hodín. Písali sme si i telefonovali navzájom. Vyzeralo to tak, že keď všetko dobre dopadne, azda cez letné prázdniny v roku 1994 opäť navštívime Kanadu. Osud však rozhodol ináč. Starý otec sa už s nami nikdy nestretnie.

Nech mu je zem kanadská ľahká.

Jozef Dzurjak

Nedávno sa mi na internete dostal do rúk článok o majiteľovi fariem, o človeku ktorý v bývalom Československu zanechal svoju rodinu, aby v ďalekej Kanade následne prežil svoj dlhý a plodný život. Materiál, ktorý som začala čítať, spomína a opisuje dobrodružný život Štefana Harakala, o ktorom nám hovoril aj náš vyučujúci PaedDr. Jozef Dzurjak. Takito a jemu podobní úspešní ľudia (jeho osud je z časti opísaný aj v knihe Golden Memories) robili a robia dobré meno nášmu Slovensku v zahraničí.

Vážený pán Starosta, ako mladý človek som zatiaľ nemala vela príležitostí čítať a oboznamovať sa s národným a neraz aj tvrdým životom zahraničných Slovákov, ale vďaka nášmu učiteľovi slovenčiny a angličtiny dnes spoznávam a rada čítam Váš časopis Slovo z Britskej Kolumbie, o ktorom na niektorých hodinách padlo zopár pochvalných slov na Vašu adresu od nášho učiteľa, ktorý je zároveň aj autorom rozhlasového pásma o živote a práci ľudí – zahraničných Slovákov pod názvom „Ďaleko je Edmonton“.

V prílohe Vám posiadam príspevok, ktorý som našla v jednom našom časopise. A zároveň by som Vám chcela poslať aj srdečný pozdrav od môjho učiteľa pána Jozefa Dzurjaka.

Viktória Hromčová

Osudy našich otcov a matiek

Na mojich pravidelných cestách na Slovensko sa zakaždým snažím niečo zaujímavé objaviť. História tu možno, v porovnaní s Kanadou, objaviť doslovne na každom kroku. Zaujímajú ma popritom aj osudy jednotlivých ľudí. Príkladom je aj nedávna návšteva malokarpastkej vinárskej oblasti a starodávneho vinárskeho mesta Modra s mojimi zahraničnými priateľmi z Francúзка a Talianska.

V Modre sa narodilo viacero významných slovenských osobností, ktoré sa zapísali do dejín Slovenska. Svedčia o tom pamätné tabule v uliciach Modry. Mimochodom, je ich vyše 70. Akademická maliarka Viera D'A-gostini, ktorej potomkovia z otcovej strany pochádzajú z Modry, mi poukazovala mnohé pamätné tabule, a pri jednej z nich na typickom modranskom vinárskom dome jej vypadli slzy.

Nie div, lebo tabuľa patrila jej otekovi – generálmajorovi letectva in memoriam – Ing. Michalovi Pridalovi. Pochádzal skutočne z významného vinársko-obchodníckeho rodu Pridalovcov. Od nej som sa dozvedel niečo viac z pohnutého života jej otecka, ktorý, rovnako ako môj nebohý otec, bol ročník 1916. Generácia našich otcov narodených v Rakúsko-Uhorskej monarchii prežila viacerých česko-slovenských prezidentov a tiež aj režimov. Kto sa teda narodil v roku 1916, ešte vlastne za cisára pána, dnes, keby žil, by oslavoval rovnú stovku.

Neskôr bolo zaujímavé vypočuť si 93-ročnú Vierkinu mamičku pani Milku Pridalovú v jej bratislavskom byte. A pri prezeraní rodinných albumov sa ešte čo-to podozvedieť o životnom osude jej manžela – generálmajora letectva in memoriam – Michala Pridalu. Študoval na učiteľskom ústave v Modre v rokoch 1931-35. Hneď v prvom roku po štúdiu dostal umiestnenku ako učiteľ ľudovej školy v Kšínnej neďaleko Bánoviec nad Bebravou. Vtedy už pomaly prichádzali ťažké vojnové časy.

V rokoch 1938-41 absolvoval výcvik vojenského letca. V rokoch 1940-1944 pôsobil na vojenskej leteckej škole v Trenčíne. Ako priamy účastník povstania bol neskôr príslušníkom 1. ČS. Miešanej leteckej divízie v ZSSR. Po vojne tri roky študoval na vojenskej leteckej škole v ZSSR. Fašizmus bol nahradený novým "izmom". Ľudia verili, že vojnové zverstvá sa už nebudú opakovať, veď ľudstvo sa poučilo, je predsa mier a bude už len lepšie a lepšie.

V päťdesiatych rokoch Michal Pridala ešte pôsobil ako veliteľ Vojenskej leteckej akadémie v Hradci Králové a neskôr do roku 1958 učil v Brne na vojenskej technickej akadémii. A zrazu aj on pocítil na vlastnej koži čo je to česko-slovenský stalinizmus v praxi. Jeho kariéra neskončila na generálskej stoličke, na ktorú mal už služobne plné právo ako naslovovzatý letecký odborník. Skončil na podradnom mieste v bábkovom divadle v Bratislave. Neskôr ešte pôsobil ako bezvýznamný učiteľ polytechniky na ZDŠ-ke v Bratislave až do roku 1976, kedy odišiel do dôchodku. Zomrel v roku 1993.

Talent leteckého generala Michala Pridalu bol všestranný, napríklad sa prejavil aj v literatúre a v próze. Debutoval básnickou zbierkou *Džez puberty* (1935), po dlhšej prestávke písal hlavne prózu pre mládež. Napísal knihu poviedok a črt *Z letcovho zápisníka* (1953), knihu *Útok na vzduch* (1965), knihu poviedok *Monológy z hviezdnych hĺbok* (1971), posmrtné mu vyšla autobiografia *Z memoárov 20. storočia* (1994) a triptych *Môj veľký sen* (2009), žánrovo stojaci medzi beletriou a memoármi. Bol takisto autorom množstva publikovaných odborných štúdií a článkov vo vojenských a leteckých časopisoch.

Dávam si mnohokrát otázku? Koľko bolo skutočne čestných talentovaných oduševnených komunistov alebo nestranníkov – naslovovzatých odborníkov a režim, ktorému slúžili, ich dokázal mnohokrát doslovne odrovnať. Mnohí skončili na šibenici alebo vo väzení. Tí, čo mali väčšie šťastie, tak sa ešte udržali pri lopate ako robotníci vo fabrikách alebo ako družstevníci s motykou na poliach. Ďakujeme Bohu, že táto doba je už dávno za nami a prosíme ho, aby sa podobné časy znovu nezopakovali, pretože sa zdá, že sa ľudstvo z biblickej histórie nepoučilo a zakaždým opakuje tie isté chyby...

Text a fotografie: Paul Stacho, Ontario, Canada

Pani Milka Pridalová

Po oteckových stopách - Kšinná

Na oteckovom hrobe - Modra

Turistika na Detve

Pred rokom sa konalo stretnutie čitateľov časopisu Krásy Slovenska na Sládkovičovej Polane nad Detvou, o ktorom informoval aj náš časopis.

Tento rok moje kroky znovu zamierili na stredné Slovensko do Detvy. Okrem známeho detvianskeho festivalu, na ktorom bývajú zastupení aj zahraniční Slováci, je tu čo v Detve a na okolí obdivovať. Málokto zo zahraničných Slovákov vie, že práve slovenská Poľana sa radí medzi najväčšie stratovulkanické pohoria Európy. Turisti z Detvy, ľudia mojej rovnakej krvnej skupiny, mi ukázali ďalšie prírodné zaujímavosti, ktoré by som vám, čitateľom Slova z Britskej Kolumbie, rád predstavil hlavne pohľadom môjho objektívu.

Zakaždým, keď niečo nové objavím, si viac a viac uvedomujem bohatstvo krás "malého" Slovenska. Región Detvy sa v tomto prípade rovnako nedá zahabiť. Keďže žijem neďaleko známych Niagarských vodopádov, objavovať vodopády, aj slovenské, je mojou "srdcovou" záležitosťou. Na Detve ma očaril **vodopád Bystré** aj keď tento vodopád sa ukáže vo svojej najväčšej nádhere v zimných alebo jarných mesiacoch, kedy je najväčšie množstvo prítokovej vody.

Vodopád Bystrého potoka, mimochodom národná prírodná pamiatka, známejší skôr pod menom vodopád Bystré, Bystrô, sa nachádza tisíc metrov nad hladinou mora na južných svahoch Poľany. Je 23 metrov vysoký a patrí medzi najmohutnejšie a najatraktívnejšie prírodné výtvyry svojho druhu na Slovensku. Vybrali sme sa tam naučným chodníkom, ktorý vedie od autobusovej zastávky Bystré, neďaleko detvianskeho mesta **Hriňová**. Naučný chodník je 3km dlhý a nachádza sa na ňom 10 informačných tabúl s podrobným opisom turistických zvláštností tohto regionu a okrem slovenčiny som uvítal aj tabule pre cudzincov, v angličtine.

Bezpečný prechod okolo vodopádu zaisťujú pravi-

delne udržiavané rebríky a laná. Návštevníka tu očaria nádherné sopečné skaly, ktoré sa vyskytujú v tejto lokalite. Vodopád Bystro má svoje osobitné čaro.

Kalamárka, prírodná lokalita v Detvianskom predhorí Polany, je približne 5 km vzdialená od mesta Detva. Je to andezitový raj pre horolezcov z celého Slovenska. Nachádza sa tu jedna z najkrajších skalárskych ciest na Slovensku, tzv. Indián.

Kalamárka ponuka možnosti nielen horolezcom, ale je navštevovaná aj kvôli oddychu, turistike, horskej cyklistike a pre svoju očarujúcu nádhernú prírodu.

Toto výhodne situované skalné hradisko lákalo človeka už v praveku. Postupne bolo osídľované viacerými kultúrami, prvýkrát už v neskorej dobe bronzovej lužickou a kviatickou kultúrou. Osídlené bolo tiež Keltami a neskôr ju využívali aj germánski Kvádi v časoch, kedy na našom území proti nim bojoval rímsky cisár Marcus Aurelius. Nádherné skalné výtvyry a k tomu história od začiatku, od praveku, dokážu každého turistu očariť.

A keď sme sa pokochali detvianskymi prírodnými krásami, tak mi moji priatelia navrhli, aby sme sa zastavili v **Hriňovej** pri neďalekom zaujímavom kapucínskom kláštore a rímskokatolíckom kostole. Pôsobí tu kapucínsky rád. Tam sme sa poďakovali v tichosti Pánu Bohu za nádherný výlet na Detve. Kostol ma zaujal predovšetkým nádherným moderným interierom a exterirom. Hlavne ma zaujali drevenné náboženské plastiky. Upútala ma aj tamojšia foto dokumentácia o práci tunajších kapucínov na Islande. O niekoľko týždňov neskôr som si, už v Kanade, prezrel najnovšie číslo Slova z Britskej Kolumbie, kde šéfre-

daktor Jožko Starosta spovedá v článku "Hriňová, Island a kapucíni" kňaza banskobystrickej diecézy Andreja Darmu. Aký je ten svet maličký... Som v kapucínskom kláštore v Hriňovej na Slovensku a v Kanade mám možnosť si prečítať zaujímavý rozhovor o diele slovenských kapucínov na Islande, a všetko je to prepojené Otcom Andrejom na slovenský kostolík v New Westmisteri... Takže, všetko so všetkým súvisí...

Text a fotografie: Paul Stacho, Stoney Creek, Ontario

Detva, malé mesto stredného Slovenska, ktoré si uchováva a prehlbuje jedinečné kultúrne tradície, ktoré ju preslávili za hranice mesta a regiónu. Folklórne súbory Detva, Podpoľanec, ľudová hudba Ďatelinka, ľudová hudba Jara Hazlingera a detské súbory Ratolesť, Podpoľanček a Slniečko, ktorých domovom je tiež Detva patria k stáliciam na slovenskom folklórnom nebi. Väčšine Slovákov je mesto Detva známe a späté s predstavou mužského detvianskeho kroja - širokých ostrapkaných ľanových gätí, masívneho koženého opasku s medenými prackami, krátkej do pol hrude siahajúcej košele a koženého, taktiež krátkeho brusliaku. A samozrejme každý Slovák pozná a počul fujaru - dlhú pastiersku píšťalu, ktorej zrod sa pripisuje Detve a od roku 2005 je v UNESCO zozname majstrovských diel ústneho a nehmotného dedičstva ľudstva. A há-

Detva

dam nenájdete na Slovensku nikoho, kto by nevedel o Podpolianskych folklórnych slávnostiach. Tohto roku sa druhý júlový týždeň konali už po päťdesiaty prvýkrát.

Tohtoročnú návštevu Slovenska sa mi podarilo naplánovať na letné obdobie, kedy sa konajú nespočetné množstvá festivalov, jarmokov a mestských slávností. Ešte pred príchodom na Slovensko som dúfala, že sa mi podarí navštíviť folklórne slávnosti v Detve. Poslednýkrát som sa na nich osobne zúčastnila asi pred tridsiatimi rokmi, keď som vystupovala v jednom z programov slávností s FS Vršatec. Tentokrát som bola len divákom, ale zahrávala som sa s myšlienkou, že sa možno ešte niekedy v budú-

festivalového programu „Keď išiel tatko do sveta“ zúčastnilo deväť skupín zo šiestich krajín (Česká Republika, Francúzsko, Veľká Británia, USA, Kanada a Slovensko).

Mala som možnosť porozprávať sa s členmi zo súboru Morena z Veľkej Británie, s tanečným párom Sue Chipp a Leslie Haddon odhadom šesťdesiatnikmi, ktorí majú so Slovenskom spoločné len to, že tancujú v slovenskom súbore. Začali tancovať len pred piatimi rokmi na podnet ich kamarátov a sú veľmi radi, že sa im podarilo vydržať ťažké tanečné začiatky. Vraj tancovať slovenský folklór je nesmierne náročné. Pred vy-

stúpením mali riadnu trému, lebo si neboli istí vo veľkých presunoch na javisku, ktoré sa s ostatnými súbormi nacvičovali iba dvakrát, ale keď som ich stretla po vystúpení, boli nesmierne dojatí, ako vrúne ich privítalo obecnstvo. Bola som v tom obecenstve a musím priznať, že ma vystúpenie dojalo k slzám. Akoby som si v tom momente uvedomila, kde vlastne patrí. Že byť Kanadankou a prispôbiť sa životu v cudzej krajine nič neznamená pokiaľ si neuvedomím a nevyzdvihnem svoje odlišnosti a kvality. To, že som Slovenka, hrdá na svoj pôvod, ktorá si váži kultúrne tradície svojej krajiny a snaží sa ich ďalej šíriť. Nielen pre našich krajanov, ale aj pre ostatných folklóru a slovenskej kultúry chtivých obdivovateľov. Počas predstavenia, vďaka video záznamu sme mali v hladisku možnosť vidieť výpoved' 96-ročnej Slovenky z Francúzska, ktorá je hrdá, že jej osem vnúčeniec vie rozprávať po slovensky. Ako málo stačí v naplnení života, ale ako ťažko je to dosiahnuť, však?

Americký kontinent, vďaka dramaturgii tohtoročného programu, zastupovali netradične až tri súbory, FS Šarišan zo Sterling Heights v Michigane, FS Domovina z Windsoru v Ontáriu a FS Východná Slovak Dancers z Toronta. Súbory s dlhoročnou tradíciou, silným zázemím a družobnými súbormi na Slovensku, ktoré im pomáhajú s choreografiami, hudobnou úpravou skladieb a krojovým vybavením súboru. Väčšina aktívnych členov sú mladí, už druhá a treťo-generační Slováci, ktorí vyrástli v súbore od detských čias a bez tanca si už život ani nevedia predstaviť. Súbory, ktorých dušou sú stále ich pôvodní zakladatelia a stále aktívne, aj keď nie už tanečne, reprezentujú slovenské tradície.

Detvianske slávnosti nesklamali. Práve naopak. Pozdvihli moje národné povedomie a rozvírili nespočetné množstvo myšlienok a nápadov. Čo si z toho všetkého vziať pre náš pomaly sa rozbiehajúci folklórny súbor? Všetko chce čas a chuť. Malými krokmi sa možno aj my raz ocitneme v Detve na javisku Podpolianskych folklórnych slávností. Či to bude o pár rokov alebo o desať, na tom nezáleží. Hlavne nech nám vydrží chuť a nadšenie.

A pre Vás všetkých, ktorí radi navštevujete folklórne slávnosti a festivaly pri návšteve Slovenska, prídite medzi nás do Slávika a pomôžte nám vytvoriť malé Slovensko s jeho tradíciami aj tu vo Vancouveri. Čím nás bude viac, tým nám to pôjde ľahšie a lepšie. Nech spoločne v blízkej budúcnosti môžeme ukázať našim krajanom v Detve ako si mi tu, za veľkou mláskou pekne žijeme. A byť Slovákom nie je podmienka.

Marika Kubinyi

Ako študent Strednej ekonomickej školy v bývalom Česko-Slovensku som mal cez prázdniny možnosť pracovať v bývalej NDR (Nemecká Demokratická Republika) na pobreží baltického mora. Zakaždým, keď sme sa vracali z letnej brigády, zastavili sme sa na jeden deň v centre bývalého Východného Berlína – na povestnom Alexanderplazi. Tu sa nachádza známa dominanta Berlína televízna veža podobná atrakcii ako napríklad CN-Tower v Toronte.

V rokoch 1971-74 som mal možnosť vidieť Západný Berlín len z diaľky, z výšky, z televíznej veže. Dostať sa na západ, napríklad do Západného Berlína, bol v tej dobe pre mnohých ľudí iba sen. Hranice na západ boli dokonale strážené. Čo by mnohí ľudia vtedy za to dali, keby mohli len nakuknúť do vytúženého sveta za ten neprekonatelný múr. Oficiálna nemecká štatistika dnes tvrdí, že najmenej 138 ľudí zaplatilo vlastným životom za nevydarený pokus újsť do Západného Berlína.

Berlínsky múr začala stavať východonemecká armáda 13. augusta 1961. Už od 12. augusta 1961 mali príslušníci ozbrojených síl NDR rozkaz strieľať na ľudí pokúšajúcich sa o útek z východnej časti Berlína do západného Berlína. Prvého utečenca Guntera Litfina zastrelili vojaci 24. augusta 1961 a posledného Chrisa Guefforyho 6. februára 1989.

Prečo sa vlastne tento múr staval? Súviselo to s povojnovou situáciou Nemecka, ktoré bolo na základe dohôd štyroch víťazných mocností (Sovietsky zväz, USA, Anglicko, Francúzsko) rozdelené do štyroch okupačných zón a hlavné mesto Berlín takisto do štyroch sektorov. Berlínsky múr mal celkovú dĺžku 165 km. 45 km bola hranica medzi Východným a Západným Berlínom, zvyšok tvorila hranica medzi Západným Berlínom a spolkovou krajinou Brandenbursko. Všetky tieto štatistiky som načerpal na viacerých miestach Berlína, ktoré dnes slúžia ako pamätníky na nedávnu minulosť. Pretože dnes existujú už len fragmenty tohoto múru, snažil som sa ich zdokumentovať mojim fotoaparátom. Pomohla mi pritom sesternica Ingrid s manželom Bohušom, ktorí, ako domorodci, mi ukázali množstvo pamätihodností tohoto významného mesta, spolu s hlavnými symbolmi studenej vojny.

A na záver spomeniem jednu perličku z tohoročného výletu do Berlína. Samozrejme, že časopis Slovo z Britskej Kolumbie putoval s nami do Berlína. Zostal nakoniec ako darček našim sprievodcom. Už som spomenul, že naposledy som bol v Berlíne v roku 1974. Vtedy som si kúpil na Alexanderplazi ako suveníru malú flaštičku východonemeckého žaludocného líkera. Počas 42 rokov túto flaštičku u rodičov v Bánovciach nad Bebravou nikdo nezhodil, nevypil, ani nesprivatizoval.

Zázrakom sa teda táto flaštička zachovala a pri likvidovaní inventáru rodičovského bytu som ju objavil tesne pred mojim odchodom do Berlína. Napadla ma “hapeningová” myš-

Chruščov a Ulbricht si prezera ju berlínsku hranicu

Artefakty na Checkpoint Charlie

COLD WAR – Východný a Západný Berlín

Patrím ku generácii ľudí, ktorí vo svojom živote zažili “Cold War” – Studenú vojnu -vojnu medzi západom a východom. Berlín a Berlínsky múr je pravdepodobne najlepšie miesto dozvedieť sa viac o tejto temnej histórii povojnovej Európy, lebo do 9. novembra 1989 to bol najzreteľnejší symbol studenej vojny a rozdelenia Berlína, Nemecka a Europy.

lienka, zobrať si túto flaštičku s pôvodným obsahom späť na to miesto, kde som si ju pôvodne r. 1974 kúpil, do Berlína na Alexanderplatz. Mojm latinským heslom, ktorým sa riadim je: ORA ET LABORA (Modli sa a pracuj/konaj).

Checkpoint Charly vtedy

Ďalší symbol Berlína – Brandenburská brána

Tak som teda konal aj pri tohoročnej návšteve. Po 42 rokoch som flaštičku na berlínskom Alexanderplatzí slávnostne otvoril a napili sa z nej traja Slováci. Jeden zo Strednej Ameriky, Robert Tarnoczky, druhý autor tohoto článku od kanadskej Niagary a tretia domorodkyňa Ingrid z Berlína. A ako správny turista, ktorý neodhadzuje odpady, ale recykluje, zašiel som za zástupcami novovytvoreného múzea DDR (Nemecka Demokratická Republika v nemeckej skratke) a povedal som im moju “story” ohľadom flaštičky. Prázdnu fľašku som im podaroval a čudujte sa, vedenie múzea sa tomu potešilo a prijalo tento exponát. Sľúbili ju vystaviť medzi exponátmi východonemeckých výrobkov. Takže do Berlína som nešiel tento rok nadarmo! A teraz už poznate moju berlínsku story.

Text a fotografie: Paul Stacho, Stoney Creek, Ontario

Slovo dalo slovo a vyrazili sme s ruksakmi na Podbanske. Ubytovali sme sa v komplexe hotelov Pieřis a Permont (<http://www.podbanskeresort.sk>).

Ako zahraničným Slovákom sa nám v tomto rezorte skutočne veľmi páčilo. Obsluha príjemná, strava kvalitná, “welness club” s bazénom a saunami – povedané v angličtine mladej generácie: “million bucks and cool”. Vrelo doporučujeme zahraničným krajanom. Plávať v bazéne a pozerat’ sa na majestátny Kriváň – to je zážitok na celý život. Hoci sme boli blízko nášho slovenského symbolu, vrchu Kriváň, na vrchol sme bohužiaľ nemohli vystúpiť. Oficiálne otvorenie turistickej sezóny bolo až týždeň po našom odchode z Tatier. Tak sme objavovali aspoň krásy najbližšieho okolia, ktoré bolo turisticky prístupné.

Kdo je milovníkom Niagary, obdivuje vodopády kdekolvek sa vo svete nachádzajú. V Tatrách sme teda objavovali najvyššie položený vodopád na Slovensku – Kmeťov vodopád. Mali sme šťastie, nestretli sme cestou nijakých turistov, tak sme si tu nádhernú tatranskú prírodu s božským tichom vychutnávali len sami. Cestou sme videli nádherné obrovské ihličnaté stromy.

Tatranský príbeh

S kamarátom Robertom radi objavujeme turistické pozoruhodnosti. Robíme tak spoločne či už v Kanade, v Strednej Amerike v Kostarike, kde Robert pôsobí alebo aj na Slovensku, ak sa tam náhodou naše cesty stretnú. Tento rok na jar sme si povedali, že treba spoznávať nielen Kordiliery, Skalisté Hory, Niagarské pohorie, ale aj domáce veľhory – Tatry.

Neviem prečo, ale zrazu, z hĺbky podvedomia, sa mi zjavil Ľubo Rybanský senior, horolezecký a turistický Guru z môjho rodného mestečka na Hornej Nitre, z Novák, v ktorom som žil predtým než som emigroval za more. Vyliezť na obrovské ihličnany a zbierať šišky na semeno si vyžaduje bezpochyby odvahu, zručnosť a fyzickú kondičku. Pán Rybanský senior si takouto formou privrúbal za socializmu, aby mohol financovať svoje koničky, turistiku a horolezectvo, a vylepšiť rodinný rozpočet. Pôsobil ako vychovávateľ a telocvikár na chemickom učilišti v Novákoch. Za jeho otvorené politické názory počas okupácie r.1968 mu nastali problémy s vedením učilišťa, a tak mu bolo začiatkom 70-tych rokov “nariadené”, že musí zmiznúť z nášho mestečka, lebo “rodná strana” si to tak želá.

Rodina Rybanských sa odsťahovala vtedy do Tatier a ja som v roku 1974 odišiel na vojenskú prezenčnú službu do Plzne. Odtedy sme sa nevideli. Prebehlo vyše 40 rokov...

Po prehliadke vodopádov na spiatocnej ceste z Kôprovej doliny som zbadal turistickú tabuľu s nápisom “Tri studničky – 45 minút”. Hovorím Robertovi, ideme ešte tam, veď na “relax” v hotelovom bazéne budeme mať ešte dost’ času. Prišli sme na Tri Studničky, fotografujem si tam okolitú nádhernú prírodu, keď mi Robert zrazu povie “Pablo, vidíš tam toho Krakonoša v pozadí?”

Pozriem sa a vidím, že asi 100 metrov od nás kráča ťažkou chôdzou starší pán s nádhernou dlhou striebornou bradou ožiarenou slnečným svitom – skrátka KRAKONOŠ ako z rozprávky. Hľadáme a hľadáme, a vidíme ako sa Krakonoš pomaly vracia do drevenej chalúčky. Mne to nedalo a hovorím amigovi Robertovi “Počkaj tu na mňa, ja si stoj-čo-stoj musím vyfotiť toho Krakoša. Prídem k zrubovej chalúpke a klopám na dvere, lebo Krakonoš už bol medziťým vnútri.

Po krátkej chvíľke výjde Krakonoš a ja mu vravím “Boli by ste, prosím, taký láskavý, chcel by som si vás sportrétovať, lebo mi pripomínate rozprávkového Krakonoša.” Predstavujem sa “Ja som fotograf Paľo Stacho ...” ale KRAKONOŠ mi skáče do reči a dopovie za mňa “z Novák”. Úplne som onemel po slovách “z Novák”.

Lepšie sa pozriem na Krakonošove črty tváre, odmyslím si nádhernú striebornú bradu a spoznávam v ňom Ľuba Rybanského, seniora. Pocítil som zrazu zvláštny pocit radosti. Volám na Roberta, nech rýchlo príde, to bude prevkapanie aj pre neho. Bola to dojemná, nostalgická chvíľa, lebo na TROCH Studničkach sa “Božím riadením” (lebo inak sa to nazvať ani nedá) stretli TRAJA Nováčania... a Krakonoš začal spomínať...

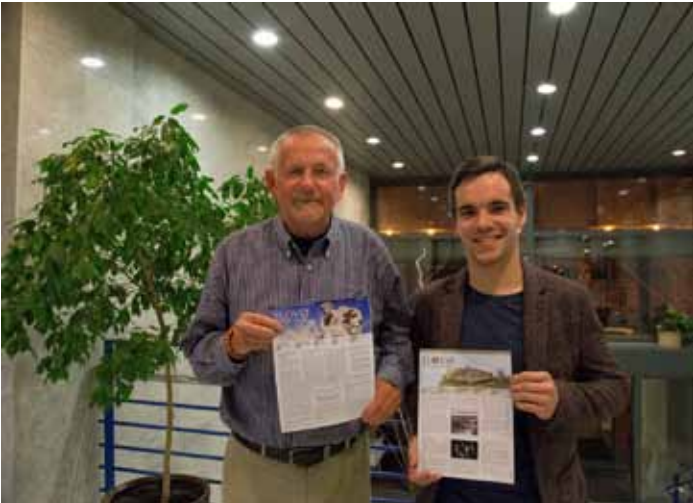
chopiteľné veci. Spomienky nemali konca-kraja, veď Krakonošov syn Rybanský Ľubo junior bol zasa Robertovým spolužiakom na základnej škole. Vyše 40 rokov sme sa nevideli, nie div, že sme sa s Krakonošom ťažko lúčili...

Pri večernej motlitbe sme s Robertom podávali “najhlavnejšiemu programátorovi sveta”, ktorý riadi náš pozemský život, za ten nádherný deň v Tatrách, za stretnutie s Krakonošom po 40 rokoch. Mnohokrát by sme radi poznali operačný systém a software, ktorý riadi naše pozemské cesty a stretnutia, ale, bohužiaľ, to nejde... Možno až na tom “Druhom Svete” pochopíme mnohé súvislosti...

SOLI DEO GLORIA.

Text a fotografie: Paul Stacho
Stoney Creek, Ontario, Canada

Slováci v Moskve

Rád cestujem a na svojich turistických cestách sa snažím stretnúť sa so zahraničnými Slovákmi. Doteraz sa mi podarilo stretnúť sa so Slovákmi v Kanade, USA, Kostarike, Ekvadore, Francii, Taliansku, Rumunsku, Srbsku, Nemecku. No a mojím te-
rajším najnovším “úlovkom” bolo nedávne srdečné stretnutie so Slovákmi v Moskve. Na týchto zaují-
mavých cestách nadväzujem dlhodobé priateľstvá a zostávajú mi tiež nádherné spomienky na celý život.

Internet, ak sa správne využije, je výborná pomôc-
ka na zoznamenie sa so zahraničnými Slovákmi. S Moskvou to bolo takto. Vo vyhľadávачi Google som si našiel kontakt na predsedu moskovských Slová-
kov Miška Brichtu. Nasledovala elektronická pošta a zopár Skypových rozhovorov a hneď na druhý deň po prilete do hlavného mesta Ruskej federácie ma už čakalo zorganizované priateľské stretnutie so Slovákmi, ktorí žijú v Moskve.

Spolok Slovákov v Moskve sa nazýva Slovenský spolok MGIMO (Moskovskij Gosudarstvennyj Insti-
tut Meždunarodnyh Otnošenij – pozn.editora). Je to neformálny študentský spolok, ktorý v Moskve združuje hlavne študentov z Moskovského štátne-
ho inštitútu medzinárodných vzťahov, ale aj iných vysokých škôl. Založený bol v roku 2008 a jeho predsedom od jesene roku 2014 dodnes je sympa-

tický Záhorak z Malaciek, Miško Brichta. Ako som sa dozvedel, mal minulý rok pauzu lebo bol pre zmenu predsedom Medzinárodnej študentskej asociácie MGIMO, ktorého súčasťou je aj slovenský spolok a pravidlá nedovoľovali zastávať aj post predsedu národného spolku. Krédom slovenského spolku v Moskve je pozitívna prezentácia Slovenska na uni-
verzite, ale aj v Moskve. Robia to predovšetkým pro-
stredníctvom mnohých kultúrnych a charitatívnych podujatí, utužovaním súdržnosti miestnej sloven-
skej komunity, a tiež pomou novoprichodiacim štu-
dentom zo Slovenska, ktorí spoznali, že nielen školy v New Yorku, Londýne a Paríži, ale aj v Moskve majú svetovú úroveň. Pri množstve aktivít, ktoré spolok v Moskve každoročne usporiadáva, jeho členovia úzko spolupracujú so slovenským veľvyslanectvom v Moskve, hlavne s jeho kultúrnou zložkou – so Slovenským Inštitútom, a tiež aj so Slovenským Do-
mom.

Slováci v Moskve vytvorili aj ďalší samostatný pro-
jekt, ktorý síce s ich spolkom priamo nesúvisí, ale významne propaguje Slovensko v ruskom jazyku. Je to projekt Slovenské momenty <https://slovaciementy.com/>, čo je vlastne blog o Slovensku, ktorý vznikol v novembri v roku 2015. V marci to-
hoto roku sa Slovenské momenty pretransformovali na aktívny informačný portál so stalou redakciou,

ktorého hlavným cieľom je priblížiť slovenský svet ruskojazyčnému čitateľovi. Tento slovenský portál je veľmi obľúbený, o čom svedčia tisíceky návštevníkov. Okrem redakcie sa do projektu zapája aj veľa ľudí, ktorí sa chcú podeliť o článok na určitú špecifickú im blízkú tému. Väčšinou sú to slovenskí študenti v Moskve, ale aj Rusi, ktorí majú blízko k našej kraji-
ne – k Slovensku. Redakcia rada privíta iniciatívu nových návštevníkov portálu a s radosťou uverejnia každý zaujímavý príspevok.

Slováci z Moskvy sa mali možnosť zoznámiť aj s naším časopisom Slovo z Britskej Kolumbie a živo sa zaujímali o život a prácu Slovákov v Kanade.

Čo povedať na záver. V živote som väčšinou na-
vštívil zahraničných Slovákov na “zapade”. Tentokrát to bolo prvýkrát aj na “východe”. Stálo to zato! “Vý-
chod”, ktorý ešte nie je tak morálne uvoľnený ako “západ”, a ktorý je viac založený na kresťanských hodnotách a sedliackom rozume, má takisto svoje nezabudnuteľné čaro. Skupina približne 25 Slovákov z Moskvy, s ktorou som sa ja, s Kanadský Slovák od Niagary stretol, mi to dokázala pri našich rozhovo-
roch. Mali sme si čo povedať a verím, že naša DRUŽ-
BA bude siahať ďaleko do budúcnosti.

Text a fotografie: Paul Stacho, Stoney Creek, Ontario, Canada

Puškinovo múzeum

Pri návšteve Moskvy by umelecky ladený návštevník určite nemal obísť Puškinovo múzeum. Oficiálne **Štátne múzeum výtvarných umení Alexandra Sergejeviča Puškina**. Patrí skutočne medzi najlepšie umelecko-historické múzea, ktoré Rusko môže milovníkovi umenia ponúknuť. O tom som sa presvedčil na vlastné oči pri nedávnej návšteve. Aj pohľad na exteriér budovy múzea, ktorá je významným pamätníkom ruskej klasicistickej architektúry, dokáže zaujať návštevníka. A 600 tisíc exponátov výtvarného a užitočného umenia, archeologických nálezov, mincí a umelckých fotografií tento záujem iba znásobí. V múzeu môžete obdivovať umelecké zbierky od antiky do 20. storočia. Ďalej tu uvidíte aj „vojnovú korisť“ pochádzajúcu z dráždanskej Gemaldegalerie, napríklad aj svetoznámy tzv. Priamov poklad, ktorý pochádzal z trójskych objavov Heinricha Schlieman-

Na návšteve v prvom McDonalde v Sovietskom zväze

Nie som zástancom nezdravého “Fast foodu”, lebo nieť nad klasickú domácu stravu, poctivo pripravenú starostlivými rukami kuchárky. Žijeme však v rýchlej dobe globalizácie, v ktorej hlavne mladá generácia rada navštevuje reštaurácie typu Golden Arches – McDonalds. Ako je rok dlhý, tak nevročím do spomínaných reštaurácií. Vynimku som spravil na Puškinovom námestí v Moskve, kde som si chcel nafotografovať bývalú “ikonu McDonalda”, ktorá sa stala turistickou atrakciou Moskvy.

Začalo to 31. Januara 1990, keď na tomto námestí otvoril prvý McDonald v bývalom Sovietskom zväze. Trvalo to dlho, 14 rokov zložitých vyjednávani s komunistickými úradmi. Presvedčiť komunistických aparatčikov sa podarilo až Kanadanovi Georgi Cohonovi. Aby táto firma príliš “nedráždila” sovietsku verejnosť, bola táto reštaurácia oficiálne v rukách kanadskej pobočky a vedľa červenej zástavy s kladi-
vom a kosákom viala (naša) kanadská zástava s ja-
vorovým listom.

na. Dnes sa zlata z Priamovho pokladu z legendárnej Tróje, domáha viac štátov – Rusko, Nemecko, Gréc-
ko a Turecko.

V dobe od 11. septembra do 11. decembra 2016 Puškinovo múzeum, v spolupráci s talianskym mi-
nisterstvom kultúry, pripravilo skutočne svetové unikum – výstavu talianskeho renesančného ma-
liara Rafaela pod názvom **Poézia obrazu**. Viac in-
formácii: <http://www.anothercity.ru/raphael-exhibition-en>.

Vedeckí umeleckí odborníci sa už teraz zhodujú, že táto výstava v Puškinovom múzeu, je doteraz najväčší komplexný súbor Rafaelových diel na sve-
te. Moskovské Puškinové múzeum je v mnohých smeroch “svetové”. Keď sa ocitnete v Moskve, vaše kroky by tam určite mali smerovať.

Zbierkový fond Puškinovho múzea zahŕňa ume-
lecké zbierky západoeurópskeho umenia od antiky do 20. storočia. Ich základom bola kolekcia sádro-
vých kópií antických skulptúr, rímskych sôch a mo-
zaik.

Pri otváraní tejto mega reštaurácie ľudia stali až v sedemhodinovej fronte, aby mohli ochutnať ham-
burger. V tej dobe to bol najväčší McDonald na svete. Prvý deň obslúžili rekordných 30 tisíc návštevníkov. Na Youtube je zaujímavé video z prvého dňa otvo-
renia, kde si môžete pozrieť túto novinku západnej stravy v ZSSR. <https://www.youtube.com/watch?v=amx-JHhtsHw>

Niekoľko stoviek zamestnancov tejto prvej reštau-
rácie sa dokonca školoilo v Kanade. To je teda kanad-
ské prepojenie na prvý sovietsky McDonald, ktorý sa nachadza neďaleko Puškinovej sochy na Puški-
novom námestí v Moskve.

Slovenský Inštitút

V Moskve som skutočne nezaháľal. Okrem ruského umenia ma zaujala aj výstava známe-
ho slovenského akademického maliara Andreja Smolaka, ktorá sa práve v dobe môjho pobytu uskutočnila v Slovenskom inštitúte v Moskve. Maliar a galerista, člen korešpondent Medziná-
rodnej akademie kultúry a umenia v Moskve, laureát Svetovej ceny Salvadora Daliho, laureát Európskej ceny Franza Kafku, laureát Ceny Eu-
ropskej unie umenia a mnohých ďalších oce-
není za umeleckú tvor-
bu, sa čestne prezen-
toval aj v Moskve. Viac
o jeho tvorbe nájdete
na www.galeriaas.sk.

Ohňostroj

Na Niagare často obdivujem nočné ohňostroje. Pozerať sa na rýchlo sa meniace svetelné efekty na tmavej oblohe je pre kaž-
dého človeka fascinujúce. V Moskve som sa tiež potešil, keď som mal možnosť uvidieť na medzinárodnom festivale „Kruh svetla” na Lo-
monosovej univerzite “svetelnú šou”. Bol som doslovne očarený. Vy, čitatelia časopisu Slovo z Britskej Kolumbie to môžete posúdiť sami z týchto fotografií.

Tretiakovska galéria a Ajvazovskij

Keby ste v týchto dňoch navštívili svetoznámu Tretiakovsku galériu v Moskve, mali by ste možnosť uvidieť pozoruhodné diela ruského výtvarného umenia. Táto galéria sa radí k naj-
známejším svetovým obrazárňam a vlastní jednu z najväčších zbierok ruského výtvarného umenia. Obsahuje vyše 150 tisíc diel. V čase mojej návštevy tu prebiehala komplexná výstava najznámejšieho romantického ruského maliara Iva-
na Konstantinoviča Ajvazovskeho (1817-1900). Pred dvesto rokmi sa narodil na Kryme v chudobnej arménskej rodine a stal sa svetoznáмым uznávaným svetovým maliarom.

Ajvazovski počas svojho života namaloval vyše 6000 obra-
zov a precestoval mnohé európske štáty a Ameriku. Na tejto výstave som si prišiel aj ja na svoje, lebo medzi množstvom vystavovaných obrazov som „objavil aj moju lásku Niagaru”. Ajvazovskij namaloval tento pozoruhodný obraz v roku 1893. Aj z jeho obrazu sála nezabudnuteľné čaro vodopádov Niaga-
ry. S jeho dielom sa môžete bližšie zoznámiť na <https://www.wikiart.org/en/ivan-aiavazovsky>

Pytliaci

Silón sme natiahli na konár a dobre zapichli do zeme na brehu potoka Folkušovianky. Bol to horský potok, ktorý stekal z Pekárovej a vlieval sa do Blatnického potoka za našou záhradou. Nebolo to žiadne dramatické vlievanie, len také pomalé splynutie v tieni starých vrb. Na jednu z nich som raz dávno v lete vyryl svoje iniciály.

To leto sme pytličili aj na raky, čo bola veľká zábava. Bolo na ne treba ísť trikom. Najprv sa potichu priblížiť k nastaveným návnadám v potoku, tak aby si rak nič nevšimol. V jednej ruke sito vyrobené z odrezaného zemiakového vreca, druhou prudko schmatnúť papek zaborený v brehu a rýchlo vytiahnuť nič netušiaceho raka do sita. Nikdy som nepochopil prečo sa tie úbohé tvory jednoducho nepustili návnady. Zachránilo by im to život. Vo vode boli také rýchle, že by ich nikto bez pasce nechýtil.

Najdôležitejšie bolo zohnať na tie raky vhodnú návnadu. Žabie stehienka. Nebola to lákavá úloha, takže to prischlo mne. Žaby boli pomalé a ľahko sme ich s bratom našli pri potoku s rakmi. Chytať ich do rúk bolo fakt odporné, slizké. Časom som sa v love zdokonalil tak, že som hodenou dýkou prišpendlil odpočívajúcu žabu priamo do zeme. Druhý krok bol zvliecť obeť z kože. Bolo mi ľúto, že z koristi použijeme len mäsité nohy, ale vzrušenie z chytania rakov bolo väčšie. Chytili sme dohromady päť rakov. Keď som zistil, čo všetko musia tieto uvarení úbožiaci a aj ich lovci podstúpiť kvôli dvom čajovým lyžičkám jemného mäsa z kliepiet a panciera, uvalil som embargo na lov rakov.

Ani si nepamätám čo sme dali na háčik ako návnadu a odkiaľ sme zobrali silón. Bol tam pstruh a veľký. Ktovie kde sa taký kúsok vzal v tej mútnej, plytkej riečke, ktorá viac stála než tiekla, ale ešte žil keď sme ho večer našli. V snahe ujsť sa zamotal do konárov a silónu, chudák. Vyslobodil som ho z tej guče a vzorne vypitval. Odkukal som to od oca. Potom šup do veľkého lopúcha a podme potajomky domov. Srdce mi tĺklo ako rýchlik a pot stekal po chrbte. Keď sa bojím začne mi byť teplo.

„Čo tam máte?“ Ujo Ďuriš, ten nám tu ešte chýbal. Rýchlo som schoval rybu v lopúchu za chrbát a predstieral, že tam nič nemám. Nedal sa oklamať. Báľ som sa, že nás udá, alebo pôjde za ocom. Prečo sa vždy len tak motal po dedine a do všetkého strkal nos? Nakoniec nás nechal s rybou odpochodovať, ale nenechal si ujsť príležitosť poriadne nám vyčistiť žalúdok.

A čo sme spravili s tým pstruhom? Nevieť – možno nám ho skonfiškoval. Prvá lekcia z privatizácie.

Výstava “Last Folio” v Hamiltone

V nedeľu 23. októbra 2016 sa bola slávnostne otvorená výstava LAST FOLIO v Hamiltonskej Art Gallery. Hamilton, pol miliónové kanadské priemyselné mesto v južnom Ontáriu je vzdialené len hodinu cesty od Toronta a takisto hodinku cesty od známych Niagarských vodopádov. Ako Yuri Dojč sám povedal: Hamilton je ako Brooklyn v New Yorku.

Slávnostného otvorenia výstavy slovensko-kanadského fotografa Yuriho Dojča sa zúčastnili mnohé významné osobnosti z kanadského politického, kultúrneho a spoločenského života. Nechýbal ani slovenský veľvyslanec z Ottawy pán Andrej Droba. Yuri Dojč sa svojou doterajšiou tvorbou zaradil medzi špičku svetových fotografov a Slovensko môže byť pyšné na svojho rodáka z Humenného.

Yuri, ktorý v roku 1968 bol na študentskej praxi v Anglicku, sa po vstupe spojeneckých vojsk, na radu svojho otca, nevrátil do Československa (sic), ale emigroval do Kanady. V Toronte vyštudoval fotografiu na známej Rayerson University. Po štúdiách si otvoril vlastný atelier a stal sa severoamerickou legendou v reklamnej a v umeleckej fotografii.

Yuri Dojč, spolu so slovensko-anglickou producentkou Katkou Krausovou z Londýna, predstavuje v Hamiltone filmový dokumentárny projekt Last Folio. Navráty na rodné Slovensko ho po mnohých rokoch priviedli na stopy židovského kultúrneho dedičstva jeho rodičov, starých rodičov, ako aj osudy slovenských židov z východného Slovenska, ktorú umelecky zdokumentoval. Portréty tých čo prežili, obrazy spustnutých budov, cintorínov, synagóg a rozpadávajúcich sa kníh sa stali symbolmi straty, ale aj krásy toho, čo ešte zostalo.

Výstava v Hamiltonskej Art Gallery potrvá do 14. mája 2017. Bližšie informácie môžete nájsť na: http://www.artgalleryofhamilton.com/ex_current.php#lastfolio

Projekt Last Folio už “obletel kus sveta”. Výstavu si mohli návštevníci pozrieť vo viacerých slovenských mestách, vo Washingtone, v New Yorku, takisto na pôde OSN, v Londýne, Bruseli, Berlíne, Moskve, Ríme, Viedni, Cambridge a , Ottawe.

Táto svetová umelecká obrazová kolekcia, ktorá je momentálne v kanadskom Hamiltone, hovorí o našej minulosti, kultúrnej pamäti, a nesie silné posolstvo hlavne pre mladú generáciu.

Nielen športovci Sagan, Chara, Hosa, Gáborik, ale aj umelci ako Yuri Dojč a Katka Krausova zviditeľňujú Slovensko na mape sveta.

Text a fotografie: Paul Stacho, Hamilton, Canada

Čitatelia píšú

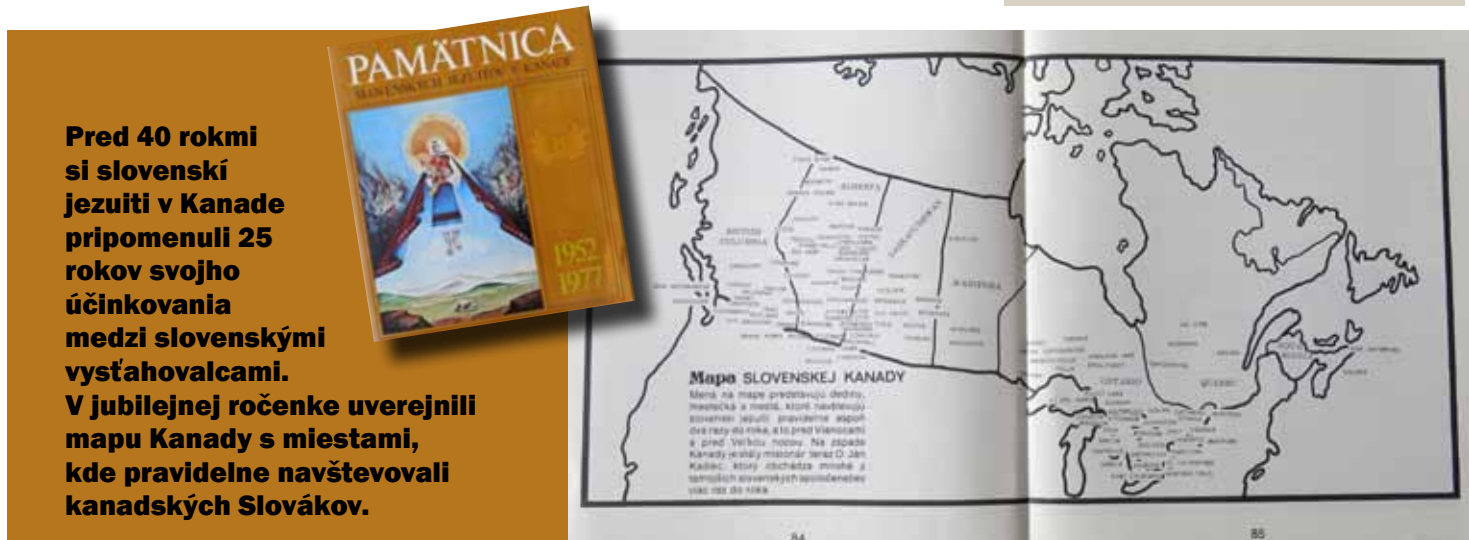
Vážení pán Starosta, ďakujem za zaslanie 26. čísla. Opäť nachádzam v ňom mnoho zaujímavých článkov, ktoré približujú svetu život národa medzi Tatrami a Dunajom. Zajko Bojko v Afrike od J.C. Hronského som dostal ako dar k Vianociam niekedy v r. 1939, Miki Klimčák bol môj sused na Lipovej ul. v Humennom, kreslil nás uhlom na papier v r. 1943. Jeho otec bol umelecký stolár, mal mladšieho brata a celá rodina veriaci gréckokatolícka. O význačných Slovákoch (Aurel Stodola, J. Carmen, Maroš Madáčov) sa nepísalo, neboli na politickom výslí. Výsledky volieb r.2016 sú jedná strana mince a druhá skutočná - na zaplakanie. Obdiv patrí slovenským kapucínom na Islande. Výstupenie folklórnych súborov Slávik a Ostroha prezentovalo bohatstvo hudoobného umenia na Slovensku - záslužná činnosť. Poučný postreh o trpezlivej učiteľke. Uvedomil som si, že naše Tatry sú iba miniatúra krás Kanady, a to asi inšpirovalo Adriana, že sa usadil v jej odľahlej oblasti. Obsah čísla je vyvážený prezentáciou Slovenska v Kanade a života kanadských Slovákov v ich novej vlasti. Vyjadrujem vďaka za uverejnenie myšlienok českého psychiatri J.M Kašparu, ktorý často publikuje v Katolíckom Týdeníku.

Ďakujem za zaslanie najnovších príspevkov. Zaujali ma najmä prírodné krásy Kanady. Závídím vám (v tom dobrom zmysle), že žijete v tak nádhernej krajine. Kanadu vnímam ako krajinu pokoja, bez strachu o terorizmus, kde sa zákony dodržiava-

Bábkové divadlo

V nedeľu, 30. októbra 2016, sa vo farskej hale slovenského kostola sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri v Britskej Kolumbii, „Pod Oravským zámkom“, odohralo nezvyčajné divadlo. Manželia Mirka a Vlado Plavákoví pripravili pre menšie deti, ale aj pre tie, ktoré sa skrývajú za maskou dospelosti, bábkové divadlo „O troch prasiatkach“. Mirka, Vlado, srdečná vďaka.

Pred 40 rokmi si slovenskí jezuiti v Kanade pripomenuli 25 rokov svojho účinkovania medzi slovenskými vystažovalcami. V jubilejnej ročenke uverejnili mapu Kanady s miestami, kde pravidelne navštevovali kanadských Slovákov.

Láskyplná

Cesta spásy je taká úzka.

Náš život často široký..

Ak je ľudské srdce láskyplne priechodné,

potom aj úzka cesta spásy sa stáva

bezpečne priechodnou.

veronika

To podstatné

Mat'?

Či nemat'?

Otázka na ktorú hľadáme stratené kľúče..

Keď ich nájdeme - odomykáme všetko.

Aby sme nakoniec našli to

čo je PODSTATNÉ.

veronika

Úsmev

Úsmev na tvári či v hlase..

Má svoju čitateľnosť'

aj keď úplne inú než slovnú

Vtedy sa v samotnej duši

odkrývajú tie najkrajšie zákutia..

Úprimná radosť sa nedá napláňovať' kúpiť'

Je to kúsok neba

v ktorom sa zrkadlí ten čo vyvolal úsmev

Pán Boh to skvelo vymyslel!)

veronika usmiata

Slovo z Britskej Kolumbie ide do sveta

Chcete aj vy dostať zadarmo farebný výtlačok časopisu Slovo z Britskej Kolumbie?

Vytlačte si titulnú stranu z ktoréhokoľvek vydania časopisu Slovo z Britskej Kolumbie, ktoré môžete nájsť na <http://slovozbritskejkolumbie.ca/kiosk> a odfotografujte sa s ňou v mieste svojho bydliska alebo na výlete, na dovolenke alebo na cestách po svete a pošlite nám fotografiu cez email na jozef.starosta@slovozbritskejkolumbie.ca

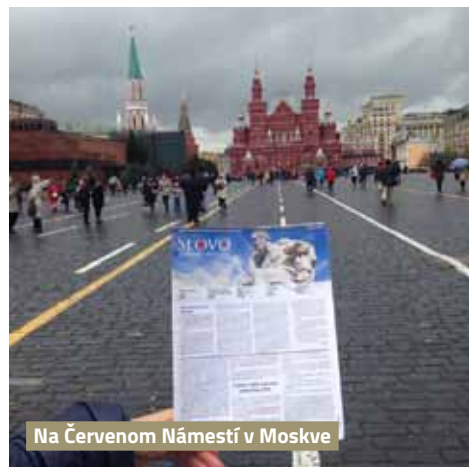
Pri vydaní každého nového čísla časopisu vylosujeme 3 autorov fotografií a pošleme im poštou zadarmo farebný výtlačok časopisu Slovo z Britskej Kolumbie.

Jožo Starosta

Počas uplynulých 3 mesiacov sa náš časopis ocitol na zaujímavých miestach, napríklad v Berlíne, na Bradle, na Detve, v Moskve, či v štáte Oregon na západe USA.

Na Bradle

Na Červenom Námestí v Moskve

Na bývalom prechode z východného do západného Berlína v rukách slovenského vodnopólového trénera Roberta Tarnoczyho žijúceho v Kostarike

Slovo na Detve

Slovo z BK v Oregone v USA

Looking to buy or sell
a home?

Call **Diana Janek**
for a FREE consultation or
a FREE home evaluation

604-379-9873

WestCoast Realty
You've found a home

**je každú nedeľu o 11.00 hodine
v Kostole sv. Cyrila a Metoda**

472 East 8th avenue
New Westminster
tel. (604) 526-7351
<http://www.cyrilmetod.org>

Slovenská sv. omša

SLOVO
Z BRITSKEJ KOLUMBIE

Tu môže byť ponuka
Vašich služieb a výrobkov
pre Slovákov zo zahraničia
už za púhych 35 Euro.
Sú nás desaťtisíce.

POMOC A PROFESIONÁLNI ZASTUPOVÁNÍ PŘI TRVALÉ IMIGRACI DO KANADY

David Kika

RCIC Imigrační Konzultant
Licence č. **R508492**
Vancouver, Kanada
kontakt: davidkika@shaw.ca

BRITISH COLUMBIA
The Best Place on Earth